

شراب جي احڪامن ۽ پن جي نقصانن تي مشتمل عبرت انگيز بيان

برائين جي ماءُ

سنڌي ترجمو

- 58 14 احڪام خداونديءَ سان ڪليل جنگ ۾ شراب ۽ موت
- 68 27 شراب جي پاڻي ۾ نازل ٿيڻ واريون چار آيتون ۾ شراب نوشي جون 10 خراب عادتون
- 79 41 شراب جا نقصان ۾ شرابيءَ جي سزا

پيشڪش

مرڪزي مجلس شوريٰ (دعوت اسلامي)

مکتبۃ المدینہ
(دعوت اسلامي)

شراب جي احڪامن ۽ ان جي نقصانن تي
مشمتمل عبرت انگيز بيان

بُرَائِين جِي ماءُ

پيشڪش

مرڪزي مجلس شوريٰ (دعوت اسلامي)

سنڌي ترجمو

مجلس تراجم هن ڪتاب جو آسان سنڌي زبان ۾ ترجمي ڪرڻ جي وس آهر ڪوشش ڪئي آهي. جيڪڏهن ترجمي يا ڪمپوزنگ ۾ ڪٿي ڪا ڪمي بيشي نظر اچي ته مجلس تراجم کي آگاه ڪري ثواب جا حقدار بڻجندؤ.

رابطي جي لاءِ: مڪتب مجلس تراجم (دعوت اسلامي)

عالمي مدني مرڪز فيضان مدينه محم سوداگران

پراڻي سبزي منڊي باب المدينه ڪراچي

فون نمبر: 021-34921389-90-91

E-mail: majlistarajim@dawateislami.net

فهرست

- 1..... درود پاڪ جي فضيلت
- 2..... برائين جي ماءَ.....
- 4..... بوتل ۾ شراب هيو يا سرڪو؟
- 5..... مخلوق جو ڊپ:
- 8..... شراب نوشي جون محفلون:
- 8..... احڪام خداوندي سان گليل جنگ:
- 11..... هڪ گناه (10) عيب:
- 13..... شراب ڇا ڪي چون ٿا؟
- 14..... خَمَر ڪي خمر چوڻ جو سبب:
- 15..... شراب جو حڪم:
- 15..... شراب جي ڪمائيءَ جو حڪم:
- 16..... شراب حرام آهي ٿورو هجي يا گهڻو:
- 18..... شراب جي باري ۾ آت (8) احڪام:
- 20..... شراب جي حرمت تي علامه شامي جا 10 دليل:
- 21..... شراب ڪڏهن حرام ٿيو؟
- 21..... شراب جي باري ۾ نازل ٿيڻ واريون 4 مبارڪ آيتون:
- 25..... ترتيبوار حرمت ۾ حڪمت:
- 26..... سرڪار صَلَّى اللهُ تَعَالَى عَلَيْهِ وَآلِهِ وَسَلَّمَ جي پسند:
- 26..... مولانا نقي علي خان جا شراب جي باري ۾ عبرت انگيز مدني گُل:
- 27..... شراب ۽ سَرَاب ۾ فرق:
- 28..... حرام هجڻ جي حڪم جو لاڳو ٿيڻ:
- 31..... صحابهءِ ڪرام جو عمل:
- 33..... مسلم ۽ غير مسلم ۾ فرق:
- 35..... شراب جا نقصانَ
- 35..... شراب جا معاشي نقصانَ:
- 37..... شراب جا طبي نقصانَ:
- 39..... شراب جا اخلاقي ۽ معاشرتي نقصانَ:
- 40..... شرابيءَ کي پنهنجي پرائي جي تهيز نٿي رهي:
- 40..... شرابيءَ ۽ ان جو خاندان:
- 42..... شرابين کان پري رهڻ جو حڪم:
- 44..... شهزاده رسول جا عطا ڪيل مدني گُل:
- 46..... شراب ۽ شيطان:
- 47..... شرابين جو شيطان:
- 47..... شراب ۽ عقل:
- 48..... پيشاب سان وضو ڪرڻ وارو شرابي:
- 48..... شرابيءَ جي ختم نه ٿيڻ واري لالچ:
- 50..... سڀ کان وڏو گناه:
- 51..... انڌو شرابي:
- 52..... شراب ۽ موت:
- 53..... شراب تي پابنديءَ جون ڪوششون:

- 54 شراييءَ ۽ ان جو ايمان:.....
- 55 شراييءَ جي ايمان جي باري ۾ 5 فرمان مصطفيٰ:.....
- 56 غافل شرايين جو انجام:.....
- 58 دوا طور شراب پيئڻ:.....
- 59 شراب جي سبب ايمان کان محرومي:.....
- 61 گڏھ کي گهوڙو ٺاهڻ جي ڪوشش:.....
- 61 شراب نوشيءَ جون ڏھ خراب عادتون:.....
- 64 شراييءَ تي لعنت:.....
- 65 شراب جي قطري کان به نفرت:.....
- 65 شراب جي هڪ ڍڪ جي سزا:.....
- 66 شراييءَ تي خدا جي ناراضگي:.....
- 67 شراييءَ ۽ انهيءَ جي نماز:.....
- 70 نسبت سان مسلمانن جي زوال جا 15 سبب.....
- 71 عذاب جون مختلف صورتون:.....
- 72 شراييءَ جي سزا.....
- 73 شراييءَ جي دنيا ۾ سزا:.....
- 73 شراييءَ جي قبر ۾ سزا:.....
- 74 مُرده عورت ڪفن چور کي ثقّف هنيو:.....
- 75 ٻار پوڙهو ٿي ويو:.....
- 76 دوزخ جي گچي:.....
- 77 قيامت جي ڏينهن شراييءَ جون پنج سزائون.....
- 78 قيامت ۾ شراييءَ جو حليو:.....
- 78 مُردار کان به وڌيڪ بدبودار:.....
- 78 لوهه جي گرزن سان استقبال:.....
- 79 شراييءَ جي سزائن جو خوفناڪ منظر:.....
- 83 شراييءَ ۽ جنتي شراب:.....
- 84 شراييءَ ۽ جنت جي خوشبو:.....
- 86 توبه ڪري وٺو:.....
- 86 شراييءَ وٺي ٿي ويو:.....
- 88 با ادب با نصيب، بي ادب بي نصيب:.....
- 89 شراييءَ جي بخشش ٿي وئي:.....
- 90 خوفناڪ قبرون:.....
- 92 شراييءَ جو انجام:.....
- 92 سوئر جهڙو مُردو:.....
- 92 باه جون ڪليون:.....
- 93 باهه جي گهيري ۾:.....
- 93 جوانيءَ ۾ توبه جو انعام:.....
- 94 شراييءَ جي هدايت جو سبب:.....
- 97 اسان ڇو پريشان آهيون؟.....
- 98 نماز جون برڪتون:.....
- 98 بي نمازي جو خوفناڪ انجام:.....
- 99 شراييءَ مبلغ ڪيئن بڻيو؟.....

أَلْحَمْدُ لِلَّهِ رَبِّ الْعَالَمِينَ وَالصَّلَاةُ وَالسَّلَامُ عَلَى سَيِّدِ الْمُرْسَلِينَ
أَمَّا بَعْدُ فَأَعُوذُ بِاللَّهِ مِنَ الشَّيْطَانِ الرَّجِيمِ بِسْمِ اللَّهِ الرَّحْمَنِ الرَّحِيمِ

”شراب جي خلاف جنگ“ جي 13 اڪرن جي نسبت سان هن ڪتاب کي پڙهڻ جون 13 نيتون

فرمانِ مصطفيٰ صَلَّى اللهُ تَعَالَى عَلَيْهِ وَآلِهِ وَسَلَّمَ: **نِيَّةُ الْمُؤْمِنِ خَيْرٌ مِّنْ عَمَلِهِ**. يعني

مسلمان جي نيت ان جي عمل کان بهتر آهي. (المعجم الكبير للطبراني، الحديث: 5942، ج 6، ص 185)

به مدني گل:

1. بغير سني نيت جي ڪنهن به نيك عمل جو ثواب ناهي ملندو.
2. جيتريون سنيون نيتون وڌيڪ، او ترو ثواب به وڌيڪ.

(1) هر دفعي حمد و (2) صلوة ۽ (3) تَعَوُّذُ و (4) تَسْمِيَةِ سان شروعات ڪندس. (انهيءَ صفحي تي مٿي ڏنل ٻه عربي عبارتون پڙهڻ سان چئني نيتن تي عمل ٿي ويندو) (5) الله عَزَّوَجَلَّ جي رضا جي لاءِ هن رسالي جو شروع کان آخر تائين جو مطالعو ڪندس. (6) حتي الامكان ان جو باوضو ۽ (7) قبلي رخ ٿي مطالعو ڪندس (8) قرآني آيتن ۽ حديثن مبارڪن جي زيارت ڪندس (9) جتي جتي ”الله“ جو پاڪ نالو ايندو، اُتي عَزَّوَجَلَّ ۽ جتي جتي ”سرڪارِ مدينه“ جو اسم مبارڪ ايندو، اُتي صَلَّى اللهُ تَعَالَى عَلَيْهِ وَآلِهِ وَسَلَّمَ پڙهندس. (10) ٻين کي هي رسالو پڙهڻ جي ترغيب ڏياريندس. (11) هن حديث پاڪ ”تَهَادَا تَحَابُّوا“ هڪٻئي کي تحفو ڏيو، پاڻ ۾ محبت وڌندي. (موطا امام مالڪ، حديث 1731 ج 2، ص 407) تي عمل جي نيت سان (هڪ يا توفيق مطابق) هي رسالو خريد ڪري ٻين کي تحفي ۾ ڏيندس (12) هن رسالي جو مطالعو ڪري پاڻ به وياج کان بچندس ۽ ٻين کي به انهيءَ لعنت کان بچائڻ جي ڪوشش ڪندس (13) ڪتابت وغيره ۾ شرعي غلطي نظر آئي ته ڇاپيندڙن کي تحريري طور تي اطلاع ڪندس. (ڇاپيندڙن کي ڪتابن جون غلطيون صرف زباني ٻڌائي ڇڏڻ خاص فائديمند ناهي هوندو) ان شاء الله عَزَّوَجَلَّ

اَلْحَمْدُ لِلّٰهِ رَبِّ الْعٰلَمِيْنَ وَالصَّلٰوةُ وَالسَّلَامُ عَلٰى سَيِّدِ الْمُرْسَلِيْنَ
 اَمَّا بَعْدُ فَاَعُوْذُ بِاللّٰهِ مِنَ الشَّيْطٰنِ الرَّجِيْمِ بِسْمِ اللّٰهِ الرَّحْمٰنِ الرَّحِيْمِ

برائين جي ماءُ

درود پاڪ جي فضيلت

هڪ صوفي بزرگ رَحْمَةُ اللهِ تَعَالٰى عَلَيْهِ فرمائن ٿا ته مون مِشْطَاح نالي هڪ شخص کي مرڻ کان پوءِ خواب ۾ ڏسي پڇا ڪئي: ”الله عَزَّوَجَلَّ تو سان ڇا معاملو فرمايو؟“ چيائين: ”الله عَزَّوَجَلَّ مون کي بخشي ڇڏيو.“ مون سبب پڇيو ته هن ٻڌايو: ”هڪ ڀيري مون هڪ حديث پاڪ جي تمام وڏي عالم کي عرض ڪيو ته مون کي ڪا حديث شريف سنڌ سان گڏ لکرائي ڇڏيو. اهڙي طرح حديث مبارڪ لکرائڻ وقت جڏهن سيد عالم، نور مُجَسَّم صَلَّى اللهُ تَعَالٰى عَلَيْهِ وَآلِهِ وَسَلَّمَ جن جو مبارڪ نالو آيو ته مُحَدِّث صاحب درود پاڪ پڙهيو. انهيءَ کي ڏسي مون به وڏي آواز ۾ درود پاڪ پڙهيو. جڏهن اُتي وينل ماڻهن ٻڌو ته انهن به درود پاڪ پڙهيو، جنهن جي برڪت سان الله عَزَّوَجَلَّ اسان سڀني کي بخشي ڇڏيو.

(القربة لابن بشكوال، الحديث 63، ص66، دارالكتب العلمية بيروت)

(1) هي بيان مبلغ دعوتِ اسلامي ۽ نگران مرڪزي مجلسِ شوري حضرت مولانا محمد عمران عطاري سَلَمَةُ الْبَاهِي قرآن ۽ سنت جي عالمگير غير سياسي تحريڪ دعوتِ اسلامي جي عالمي مدني مرڪز فيضانِ مدينه ڪراچي ۾ خميس جي ڏينهن 22 جنوري 2009ع بمطابق 25 محرم الحرام 1430ھ تي هفتيوار سنتن ڀريي اجتماع ۾ فرمايو. ضروري تبديلي ۽ اضافي کان بعد پيش خدمت آهي.

اعمال نہ دیکھے یہ دیکھا محبوب کے کوچے کا ہے گدا
 مولیٰ نے مجھے یوں بخش دیا سُبْحٰنَ اللّٰهَ سُبْحٰنَ اللّٰهَ

صَلُّوْا عَلَی الْحَبِیْبِ! صَلَّی اللّٰهُ تَعَالٰی عَلٰی مُحَمَّدٍ

منا منا اسلامي پائرو! ڏٺو توهان ته وڏي آواز سان درود ۽

سلام پڙهڻ جي برڪت سان اجتماع ۾ شرڪت ڪندڙ سڀني
 مسلمانن جي مغفرت ٿي وئي، ته پوءِ نيٽ ڪري وٺو ته جڏهن
 به تبليغ قرآن ۽ سنت جي عالمگير غير سياسي تحريڪ دعوتِ
 اسلامي جي هفتيوار سنتن پريبي اجتماع يا ڪنهن به ديني
 اجتماع ۾ شرڪت ڪندس ته موقعي مناسبت سان وڏي آواز
 سان درود شريف پڙهندس. اِنْ شَاءَ اللّٰهُ عَزَّوَجَلَّ

برائين جي ماءُ

آميرُ الْمُؤْمِنِينَ حضرت سيدنا عثمان غني رَضِيَ اللهُ تَعَالَى عَنْهُ جن هڪ
 ڏينهن خطبو ڏيندي ارشاد فرمايو ته مون حضور نبيءَ رحمت،
 شَفِيعِ أُمَّتِ صَلَّى اللهُ تَعَالَى عَلَيْهِ وَآلِهِ وَسَلَّمَ جن کي هي ارشاد فرمائيندي ٻڌو:
 بُرَائِينَ جِي ماءُ (يعني شراب) کان بچو، چو ته توهان کان پهرين
 هڪ شخص هو، جيڪو ماڻهن کان الڳ ٿلڳ رهي ڪري الله
 عَزَّوَجَلَّ جي عبادت ڪندو هو. هڪ عورت ان جي محبت ۾
 گرفتار ٿي وئي ۽ انهيءَ ڏانهن خادم کي چورائي موڪليو ته
 شاهدي جي سلسلي ۾ تنهنجي ضرورت آهي. اهڙي طرح هو
 اُتي پهچي ويو ۽ جنهن دروازي مان اندر داخل ٿيندو ويو، اهو
 بند ڪيو پئي ويو، ايستائين جو هو هڪ انتهائي حسين ۽ جميل

عورت وٽ وڃي پهتو، جنهن جي ويجهو هڪ چوڪرو بينو هو ۽ اُتي شيشي جو هڪ وڏو ٿانوُ هو، جنهن ۾ شراب هيو. انهيءَ عورت چيو: ”مون توکي ڪنهن قسم جي شاهدي ڏيڻ لاءِ ناهي گهرايو، پر انهيءَ لاءِ گهرايو آهي ته تون هن چوڪري کي قتل ڪري ڇڏ، يا منهنجي نفساني خواهش کي پورو ڪر يا پوءِ شراب جو هڪ گلاس پي وٺ، جيڪڏهن منع ڪندي ته آئون رڙيون ڪنديس ۽ توکي ۽ ذليل ۽ رُسوا ڪري ڇڏينديس.“ جڏهن هن شخص ڏٺو ته چوٽڪاري جي ڪا راهه ناهي ته هو شراب پيئڻ تي راضي ٿي ويو. عورت شراب جو هڪ جام پياريو ته اُن (نشي ۾ جهومندي) وڌيڪ شراب گهريو. هو انهيءَ طرح شراب پيئندو رهيو، ايستائين جو نه صرف انهيءَ عورت سان منهن ڪارو ڪيائين، بلڪ چوڪري کي به قتل ڪري ڇڏيائين. شهنشاهه مدينه، قرار قلب و سينه صَلَّى اللهُ تَعَالَى عَلَيْهِ وَآلِهِ وَسَلَّمَ جن وڌيڪ فرمايو: ”بس توهان شراب کان بچندا رهو. اللهُ عَزَّوَجَلَّ جو قسم! بيشڪ ايمان ۽ شراب نوشي ٻئي ڪنهن هڪ ئي شخص جي سيني ۾ ڪڏهن جمع نٿا ٿي سگهن. (جيڪڏهن ڪو ائين ڪندو ته) ايمان ۽ شراب مان هڪ، ٻئي کي ٻاهر ڪڍي ڇڏيندو.“ (الاحسان بترتيب صحيح ابن حبان، ڪتاب الاشربة، فصل في الاشربة، الحديث 5324، ج 7، ص 367)

پيارا اسلامي ڀائرو! هن عابد کي جڏهن بدڪاري جو چيو ويو ته هن منع ڪيو ته نه نه، مان ائين نٿو ڪري سگهان. قتل جو چيو ويو ته چيائين: آئون اهو به نٿو ڪري سگهان، پر

جڏهن اهو چيو ويو ته جيڪڏهن اهي ٻئي ڪم نٿو ڪري سگهين ته صرف شراب ئي پي ڇڏ. نادان عابد سمجهيو ته شراب پيئڻ سان ٻنهي خطرناڪ ڪمن يعني بدڪاري ۽ قتل کان جان چٽي ويندي. اهڙي طرح هن شراب پي ورتو ته ان جي نحوست سان بدڪاري به ڪري ورتائين ۽ قتل به. حقيقت ۾ هن عابد گناهن جي چاٻي (يعني شراب) کي اختيار ڪري ورتو هو. شراب پيئڻ جي هڪ گناهه کي اختيار ڪرڻ سان ڪيترن ئي گناهن جا دروازا کلي ويا. شراب جي انهن خرابين جي سبب اسلام هن کي هميشه جي لاءِ حرام قرار ڏنو آهي، پر اسان جي معاشري ۾ جتي ٻيون بي شمار برائيون وڌي رهيون آهن، انهن مان شراب نوشي به هڪ وبا جي شڪل اختيار ڪندي پئي وڃي، جنهن معاشري جو چهرو ئي بگاڙي ڇڏيو آهي. هي حرام ڪم پوئين زماني ۾ به نافرمان ماڻهو ڪندا هئا، پر لڪي ڪري شراب پيئندا هئا ته جيئن ڪير ڏسي نه وٺي. جيئن ته

بوتل ۾ شراب هيو يا سرڪو؟

مروي آهي ته امير المؤمنين حضرت سيڏنا عمر فاروق رضي الله تعالى عنه هڪ پيري مديني شريف جي هڪ گهٽي مان گذري رهيا هئا ته اوچتو پاڻ رضي الله تعالى عنه هڪ نوجوان کي ڏٺو، جنهن ڪپڙن جي هيٺان هڪ بوتل لڪائي رکي هئي. پاڻ رضي الله تعالى عنه پڇيو: ”اي نوجوان! هي ڪپڙن جي هيٺان ڇا لڪائي رکيو اٿئي؟“ ان بوتل ۾ شراب هيو. نوجوان شرمندگي محسوس ڪئي ته هو

اميرُ الْمُؤْمِنينَ کي اهو ڪيئن ٻڌائي ته هن بوتل ۾ شراب آهي. اهڙي طرح هن هڪدم دل ئي دل ۾ دعا ڪئي: ”يا الله عَزَّوَجَلَّ! مون کي حضرت عمر فاروق رَضِيَ اللهُ تَعَالَى عَنْهُ جن جي سامهون شرمندو ۽ رُسوا نه ڪجان. اڄ منهنجي پرده پوشي فرمائ، آئنده ڪڏهن به شراب نه پيئندس.“ ان کان پوءِ نوجوان عرض ڪيو: ”اي اميرُ الْمُؤْمِنينَ! هي سرڪو آهي.“ پاڻ رَضِيَ اللهُ تَعَالَى عَنْهُ جن فرمايو: ”مون کي ڏيکار.“ جڏهن هن اها بوتل سندن جي سامهون ڪئي ته حضرت سيڏنا عمر فاروق رَضِيَ اللهُ تَعَالَى عَنْهُ جن انهيءَ کي ڏٺو ته اهو واقعي سرڪو هو. (مکاشفة القلوب، الباب الثامن في التوبة، ص 27، 28)

توڻي دنيا ۾ بهي عيبن کي چھپايا يا خدا
حشر ۾ بهي لاج رکھ لينا ڪه تو ستار ھي

مخلوق جو ڊپ:

منا منا اسلامي پائرو! ٿورو غور ڪريو ته پهرين زماني ۾ گنهگار ماڻهو هن ڳالهه کان ڊڄندا هئا ته ماڻهو انهن جي گناهن کان خبردار ٿي ويندا ۽ انهن کي انهن جي سامهون شرمندو ٿيڻو پوندو. جيڪڏهن ڪڏهن اهڙو موقعو ايندو هو ته اهي بارگاهِ رَبِّ الْعِزَّتِ عَزَّوَجَلَّ ۾ پنهنجي گناهن جي پرده پوشيءَ جي لاءِ عاجزي ۽ انڪساريءَ سان ٻاڏائيندي توبه ڪندا هئا. جيئن ته هن نوجوان اميرُ الْمُؤْمِنينَ حضرت عمر فاروق رَضِيَ اللهُ تَعَالَى عَنْهُ جي ڊپ سبب خلوص دل سان توبه ڪئي ته الله عَزَّوَجَلَّ ان جي توبه کي قبول ڪندي ان جي شراب کي سرڪي ۾ تبديل

ڪري ڇڏيو ته جيئن ڪو هن جي گناهن کان آگاهه نه ٿي سگهي، چو ته جڏهن ڪو گناهن تي شرمندو ٿي ڪري توبه ڪندو آهي ته الله عَزَّوَجَلَّ اُن جي نافرمانين جي شراب کي فرمانبرداري جي سرڪي سان بدلائي ڇڏي ٿو. پر هاءِ افسوس! صد افسوس! هڪ اهو زمانو هو، جڏهن نظرن ۾ ٻين جو خيال ۽ لحاظ هو، ۽ جيڪڏهن شراب پيئو ويندو هو ته ڊپ ٿيندو هو ته ڪو ڏسي نه وٺي، ۽ پيو اڄ جو دور آهي، جنهن ۾ بي حياتي ايتري قدر عام ٿي چڪي آهي جو هاڻي سرِ عام شراب پيئڻ جون محفلون ٿين ٿيون. ڪجهه ماڻهو پنهنجو مرتبو (Status) برقرار رکڻ يا ڏيکارڻ جي لاءِ خاص تقريبن ۾ شراب جو خاص بندوبست ڪن ٿا، جنهن سان اڄ جو نوجوان نسل شراب جو عادي ٿيندو پيو وڃي، مرد ته مرد، عورتون به انهيءَ جو شڪار ٿي چڪيون آهن. هڪ مسلمان جو ڪنهن جي لاءِ ائين سرِ عام شراب جو بندوبست ڪرڻ حرام آهي، ڀلي هو پاڻ نه به پيئندو هجي ۽ جنهن کي خبر هجي ته هن دعوت ۾ شراب به پياريو ويندو ته انهيءَ کي اهو ياد رکڻ گهرجي ته تاجدارِ رسالت، شهنشاهه نُبُوْت صَلَّى اللهُ تَعَالَى عَلَيْهِ وَآلِهِ وَسَلَّمَ جن اُن دسترخوان تي ويهڻ کان منع فرمايو آهي، جنهن تي شراب پيئو وڃي. (سنن ابى داؤد، ڪتاب الاطعمه، باب ماجاء في الجلوس علي مائدة عليها بعض ما يكره، الحديث: 3774، ج 3 ص 489 ملتقطاً) ۽ حضرت جابر رَضِيَ اللهُ تَعَالَى عَنْهُ کان مروِي آهي ته پاڻ ڪريم صَلَّى اللهُ تَعَالَى عَلَيْهِ وَآلِهِ وَسَلَّمَ جن ارشاد فرمايو: ”جيڪو الله عَزَّوَجَلَّ ۽ قيامت تي

ايمان رکي ٿو، ان دسترخوان تي نه ويهي، جنهن تي شراب جو
 دؤر هلي ٿو.“ (سنن الترمذي، ڪتاب الادب، الحديث: 2810، ج 4 ص 366 ملتقط)

بس جنهن محفل يا پارٽيءَ جي باري ۾ خبر هجي ته ان
 ۾ شراب پياريو ويندو، ان ۾ هرگز شرڪت نه ڪئي وڃي، نه ته
 دوزخ جي عذاب جا حقدار ٿي وينداسين. جيئن ته سرڪار نامدار،
 مديني جي تاجدار صَلَّى اللهُ تَعَالَى عَلَيْهِ وَآلِهِ وَسَلَّمَ جن جو فرمان عبرت نشان
 آهي: ”جيڪي ماڻهو دنيا ۾ ڪنهن نشي ڪرڻ واري وٽ گڏ
 ٿين ٿا، اللهُ عَزَّوَجَلَّ انهن سڀني کي باهه ۾ جمع فرمائيندو ته اُهي
 هڪٻئي وٽ لعنت ڪندي ايندا، انهن مان هڪ، ٻئي کي چوندو:
 اللهُ عَزَّوَجَلَّ توکي منهنجي طرفان سنو بدلو نه ڏي، تو ئي مون کي
 هن جڳهه تي پهچايو آهي. ٻيو به اهڙي ئي طرح جواب ڏيندو.“

(ڪتاب الڪبائر للذهبي، الڪبيرة التاسعة عشرة: شرب الخمر، ص 95)

جيڪڏهن ڪير پارٽيءَ ۾ شراب جي بندوبست جي باري ۾
 اهو عذر پيش ڪري ته هي شراب ته ان وٽ ايندڙ غير مسلم
 جي لاءِ آهي ته ان کي حضرت علامه مولانا مفتي محمد امجد
 علي اعظمي عَلَيْهِ رَحْمَةُ اللهِ الْقَدِي جن جو هي قول ياد رکڻ گهرجي:
 ”ڪافر يا ٻار کي شراب پيئارڻ به حرام آهي، ڀلي علاج طور
 پياريو وڃي ۽ گناهه ان پيئارڻ واري جي مٿان آهي.“ (الهداية، ڪتاب
 الاشرية، ج 2 ص 398) ”ڪجهه مسلمان انگريزن جي دعوت ڪندا آهن ۽
 شراب به پيئاريندا آهن. اُهي گنهگار آهن، انهيءَ شراب نوشي
 جو وبال انهن تي آهي.“

(بهار شريعت، اشره جو بيان، ج 3، ص 672)

شراب نوشي جون محفلون:

اسان جي ملڪ ۾ نيو ايئر نائٽ (نئين سال جي پهرين رات) تي ٿيڻ واري فحاشي ۽ عياشي جو اندازو ڪرڻ جي لاءِ هڪ خبر جو خلاصو ملاحظه فرمايو: ”گذريل ڏينهن تمام گهڻي سردي جي باوجود نئين سال جي شروعات ۾ خصوصي محفلن جو بندوبست ٿيو، جتي نچڻ ۽ ڳائڻ جي پروگرام کان علاوه جام سان جام ٽڪرائيندا رهيا. لاهور ۾ مال روڊ ۽ فورٽريس اسٽيڊيم جي علائقن ۾ نوجوان نعري بازي ڪندا رهيا. ٻئي طرف نيو ايئر نائٽ تي صوبائي دارالحڪومت جي ڪنهن به اهم ۽ غير اهم هونل ۾ ڪمرو دستياب نه هو. مختلف تنظيم ۽ اميرن پنهنجون خفيه محفلون سڃاڻڻ لاءِ ڪئين ڏينهن پهريان ئي ڪمرا بڪ ڪرائي ورتا هئا. پوليس ڪيترائي شرابيءَ گرفتار ڪري انهن کان شراب جون بوتلون برآمد ڪيون.“

اے خاصہ خاصانِ رسل وقتِ دعا ہے

اُمتِ پہ تیری آکے عجب وقت پڑا ہے

فریاد ہے اے کشتیِ اُمت کے نگہباں

بیڑا یہ تباہی کے قریب آن لگا ہے

احکامِ خداوندي سان گليل جنگ:

7 رمضان المبارڪ 1428 هجري بمطابق 21 سيپٽمبر 2007 ع

باب المدينه (ڪراچي) جي ريلوي ڪالوني جي رهائشي ڪجهه نوجوانن ناچ رنگ جي هڪ محفل سڃاڻڻ جو پروگرام ٺاهيو.

محفل ۾ نچڻ ڳائڻ سان گڏ شراب و ڪباب جو بندوبست به هو. دوست يار ملي ڪري اهي تقريباً 40 نوجوان هئا. شام ٽيندي ئي مصنوعي روشنين جڏهن ڪراچي جي ان ڪالوني ۾ چراغان ڪري ڇڏيو ۽ چئني طرفن کان ماڻهو بارگاهه الاهي عَدَّوَجَلَّ ۾ حاضر ٿيڻ جي لاءِ مسجدن جو رُخ ڪرڻ لڳا ته انهن نوجوانن گڏ ٿي ڪري نچڻ ڳائڻ شروع ڪري ڏنو ۽ گڏوگڏ شراب جا جام هلڻ لڳا. اهڙي طرح انهن پوري ڪالوني ۾ ايترو ته گوڙ شور ڪيو جو خدا ڏي پناهه. ان دوران ڪجهه نوجوان شراب جي نشي ۾ مست ٿي ڪري ٽاپڙيا ۽ زور سان هيٺ ڪري پيا. ٻين نوجوانن انهن جي ڪرڻ تي هڪ زوردار تهڪ لڳايو ۽ گڏوگڏ شراب جو دور تيز ڪري ڇڏيو.

ائين جام تي جام ٺهندا رهيا، رقص ٿيندو رهيو ۽ نوجوان دنيا و ماڻهيا کان بي خبر هن محفل جي رنگ ۾ مست ٿيندا ويا. وقت گذرڻ سان گڏوگڏ نوجوان شراب پيئندا ويا ۽ لڏندي، جهومندي فرش تي ڪرندا ويا، ايستائين جو فرش تي انهن جو تعداد وڌندو ويو. اوچتو هڪ دوست ٻئي کان پڇيو: ”هنن سڀني کي ڇا ٿي ويو آهي؟ هي سڀ ڇو سُمهي رهيا آهن؟“ ٻئي حيرت سان پنهنجن دوستن کي فرش تي ڪريل ڏٺو ۽ ان کان پوءِ پنهنجي دوست ڏانهن ڏٺو ته ٻئي معاملي جي نوعيت کي سمجهي ويا، تنهنڪري انهن فوري طور تي پوليس کي اطلاع ڏنو ۽ جڏهن پوليس محفل ۾ پهتي ته 27 نوجوان فرش تي

تڙپي تڙپي جان ڏئي چڪا هئا، جڏهن ته جيڪي زنده بچيا هئا، اهي به بُري طرح تڙپي رهيا هئا. پوليس فوري طور تي زنده بچي ويلن کي اسپتال پهچايو. ائين ريلوي ڪالوني ۾ رمضان جي مُقَدَّس مهيني ۾ ٿيڻ واري ناچ رنگ جي محفل موت جي محفل بڻجي وئي ۽ 36 نوجوان زهريلي شراب جي ڪري موت جو شڪار ٿي ويا.

جو کچھ ٻين وه سب اپنے ہی ہاتھوں ڪے ٻين ڪرتوت
شڪوه ٻے زمانے ڪا نہ قسمت ڪا گلہ ٻے
ديکھے ٻين يہ دن اپنی ہی غفلت ڪی بدولت
سچ ٻے ڪہ برے ڪام ڪا انجام برا ٻے

جيڪڏهن اسان پنهنجي چوڌاري ڏسون ته اهو ڄاڻي ڪري حيرت ٿيندي ته شراب نوشي، بدڪاري ۽ فحاشي هن معاشري جو حصو بڻجي چڪي آهي. اڄ اسان جي ملڪ جو ڪهڙو اهڙو شهر آهي، جنهن ۾ شراب دستياب نه هجي، يا جنهن ۾ ماڻهو فخر سان پنهنجي بدڪاري جو ذڪر نٿا ڪن ۽ جنهن ۾ توهان کي روڊن، بازارن ۽ دوڪانن تي بي حياتي ۽ عُرياني نظر نه ايندي هجي! توهان کي اهو ڄاڻي حيرت ٿيندي ته اسان جي ملڪ ۾ 27 اهڙيون ڪمپنيون موجود آهن، جيڪي ٻاهرين ملڪن مان شراب برآمد ڪن ٿيون ۽ مختلف شهرن ۾ گلي عام وڪڻن ٿيون. شراب اسان جي معاشري ۾ ايتري قدر عام ٿي چڪو آهي جو اسان جي شادي، نڪاح ۽ امتحان ۾ پاس

ٿيڻ جي محفلن ۾ به شراب پيتو ۽ پيئاريو وڃي ٿو. ناچ گانا اسان جي شادين جو هڪ لازمي حصو بڻجي چڪا آهن، جڏهن ته شريف کان شريف گهراڻا به شادي جي محفلن ۾ پنهنجي نياڻين کي مٿو اُگهاڙو ڪرڻ ۽ نچڻ جي اجازت ڏئي ڇڏين ٿا. ان جو نتيجو آهي ته اڄ اسان جو ملڪ نه صرف فحاشيءَ جي سيلاب ۾ لُٽهي رهيو آهي، بلڪ شراب به سرِ عام وڪڻڻ ۽ پيئڻ سان گڏوگڏ پياريو به وڃي ٿو. ماڻهو ايتري قدر بيباڪ ۽ بي خوف ٿي چڪا آهن جو رمضان جي برڪت واري مهيني ۾ به شراب نوشي جون محفلون سجائڻ کان پاسو نٿا ڪن. ٿورو غور ڪريو ته ڇا اها احڪامِ خداوندي جي ڪُلي توهين ناهي؟ يقيناً اها سراسر نافرمانِي ۽ اللّٰهُ عَزَّوَجَلَّ ۽ ان جي پياري رسولِ صَلَّى اللهُ تَعَالَى عَلَيْهِ وَآلِهِ وَسَلَّمَ سان ڪُلي جنگ آهي.

وضع میں تم ہو نصاریٰ تو تمدن میں ہنود

یہ مسلمان ہیں جنہیں دیکھ کے شرمائیں یہود

هڪ گناه (10) عيب:

منا منا اسلامي پاڻرو! ٻانهو گناهه ته هڪ ئي ڪري ٿو، پر انهيءَ نادان کي اها خبر ناهي ته ان جو ان هڪ گناهه جي اندر 10 عيب لڪيل آهن، جيئن ته منقول آهي ته هڪ گناهه ۾ 10 عيب ٿين ٿا:

(1) جڏهن ٻانهو ڪو گناهه ڪري ٿو ته اُن خالق ۽ مالڪ کي ناراض ڪري ٿو، جنهن کي ان تي هر وقت قدرت حاصل آهي.

(2) اهڙي ذات کي خوش ڪري ٿو، جيڪا الله عَزَّوَجَلَّ جي ويجهو سڀ کان وڌيڪَ ذليل آهي، يعني شيطان لعين ۽ جيڪو ان جو به دشمن آهي ۽ الله عَزَّوَجَلَّ جو به.

(3) نهايت ئي سٺي جڳهه يعني جنت کان پري ٿي وڃي ٿو.

(4) تمام خراب جڳهه يعني دوزخ جي ويجهو ٿي وڃي ٿو.

(5) اهو ان نفس تي ظلم ڪري ٿو، جيڪو ان کي سڀ

کان وڌيڪَ پيارو هوندو آهي، يعني خود پنهنجو پاڻ تي.

(6) هو پاڻ کي ناپاڪ ڪري ڇڏي ٿو، جڏهن ته الله عَزَّوَجَلَّ

هن کي پاڪ ۽ صاف پيدا ڪيو هو.

(7) پنهنجن انهن ساٿين کي ايڏا ڏيڻ جو سبب بڻجي ٿو،

جيڪي هن کي ڪڏهن به تڪليف نٿا ڏين، يعني اهي فرشتا

جيڪي هن جا محافظ آهن.

(8) پنهنجي گنهگاري تي زمين، آسمان، ۽ رات، ڏينهن ۽

مسلمان پائرن کي گواهه بڻائي ڪري انهن کي تڪليف پهچائڻ

جو سبب بڻجي ٿو.

(9) پنهنجي گناهه جي سبب پنهنجي آقا و مولِي صَلَّي اللهُ تَعَالَى عَلَيْهِ

وَالهِ وَسَلَّمَ جن کي تڪليف پهچائي ٿو.

(10) الله تعاليٰ جي سڄي مخلوق سان خيانت ڪري ٿو

پلي انسان هجي يا بي مخلوق. انسانن سان خيانت اها آهي ته

جيڪڏهن ڪنهن معاملي ۾ ان کان شاهدي وٺڻ جي ضرورت

پوي ته انهيءَ گناهه جي ڪري هن جي شاهدي قبول نه ڪئي

ويندي ۽ بي مخلوق سان خيانت اها آهي ته بانهن جي گناهن جي ڪري سڄي مخلوق تي آسمان تان برسات بند ڪئي وڃي ٿي.

تنهنڪري بانهي کي گناهن کان بچڻ گهرجي، ڇاڪاڻ ته بانهو گناهه ڪري پنهنجي ئي جان تي ظلم ڪري ٿو.

(تذكرة الواعظين، الباب السادس والعشرون، ص 297 تا 299)

زمين بوجھ سے ميرے پھشتی نہیں ہے
 یہ تیرا ہی تو کرم یا الٰہی!
 بڑی کوششیں کیں گئے جھوڑنے کی
 رہے آہ! ناکام ہم یا الٰہی!

شراب ڇاڪي چون ٿا؟

اچو! هاڻي اهو ڄاڻڻ جي ڪوشش ڪريون ٿا ته شراب ڇا آهي ۽ اسلام ۾ ان جي باري ۾ ڇا حڪم آهي؟

دعوتِ اسلامي جي اشاعتي اداري مڪتبه المدينه جي شايع ٿيل 1197 صفحن تي مشتمل ڪتاب ”بهارِ شريعت“ جلد 3 صفحي 671 تي صدر الشريعه، بدر الطريقه حضرت علامه مولانا مفتي محمد امجد علي اعظمي عليه رَحْمَةُ اللهِ الْقَوِي فرمائن ٿا: لغت ۾ پيئڻ جي شيءِ کي شراب چوندا آهن ۽ فقهاءِ ڪرام جي اصطلاح ۾ جنهن سان نشو ٿئي ان کي شراب چوندا آهن. ان جا ڪيترا ئي قسم آهن. خمر، انگور جي شراب کي چوندا آهن. يعني انگور جو ڪچو پاڻي، جنهن ۾ جوش اچي وڃي ۽ شدت پيدا

ٿي وڃي. امام اعظم رَضِيَ اللهُ تَعَالَى عَنْهُ جن جي ويجهو اهو به ضروري آهي ته ان ۾ جهاڳ پيدا ٿئي ۽ ڪڏهن ڪڏهن هر شراب کي مجازي طور تي خمر چيو ويندو آهي. (الفتاوى الهندية، كتاب الاشربة، الباب الاول في تفسير الاشربة... الخ، ج 5، ص 409- در مختار، كتاب الاشربة، ج 10، ص 32)

امام حافظ محمد بن احمد ذهبي (متوفي 748هـ) ”ڪتاب الكبائر“ ۾ فرمائن ٿا ته هر انهيءَ شيءِ کي خمر چون ٿا، جيڪا عقل تي پردو وجهي، پلي اها تر (يعني آلي) هجي يا خشڪ هجي، ڪائي ويندي هجي يا پي ويندي هجي. (ڪتاب الكبائر ص 92)

خَمَرُ كِي خَمَرُ چوڻ جو سبب:

حضرت سيّدنا امام ابو العباس احمد بن محمد بن علي بن حجر مڪي شافعي عَلَيْهِ رَحْمَةُ اللهِ الْقَوِي (متوفي 974 هـ) پنهنجي ڪتاب ”الزّواجر عن اِقْتِرَافِ الْكِبَائِرِ“ ۾ فرمائن ٿا ته خَمَرُ كِي خَمَرُ چوڻ جو سبب هي آهي ته اهو عقل کي ڍڪي يعني لڪائي ڇڏي ٿو. عورت جي رئي (يعني چادر) کي به خَمَرُ انهيءَ لاءِ چون ٿا ته اهو اُن جي چهري کي لڪائي ڇڏي ٿو ۽ خامر ان شخص کي چيو وڃي ٿو، جيڪو پنهنجي شاهدي لڪائي ٿو. هڪ قول مطابق شراب کي خمر انهيءَ لاءِ چون ٿا جو هن کي شدت اختيار ڪرڻ تائين ڍڪيو ويندو آهي. حديث پاڪ جا اهي الفاظ انهيءَ مان آهن: ”خَبِرُوا اَنِيتَكُمْ“ يعني پنهنجا ٿانوَ ڍڪيو. (صحيح البخاري، ڪتاب الاشربة، باب تعظيمة الاناء، الحديث: 5623، ج 3، ص 591 ملتقطاً) ڪجهه لغت وارا چون ٿا ته ان کي خمر چوڻ جو سبب هي آهي ته اهو عقل کي تباھ ۽

برباد ڪري ڇڏي ٿو. انهيءَ مان عربن جو هي قول آهي: ”خَامَرَةٌ دَاءٌ“ يعني بيماريءَ هن کي تباهه ڪري ڇڏيو.

(الزواجر عن اقتراف الكبائر، ج 2، ص 292)

شراب جو حڪم:

حضرت سيّدنا امام ابو نعيم احمد بن عبدالله اصفهاني قُدس سرُّهُ التوراني جن ”حليّة الاولياء“ ۾ نقل فرمايو آهي ته رسول اڪرم، شاهه بني آدم صَلَّى اللهُ تَعَالَى عَلَيْهِ وَآلِهِ وَسَلَّمَ جن جي خدمت اقدس ۾ هڪ مٺ ۾ جوش هٽندڙ (نشئي وارو) نبيذ آندو ويو ته پاڻ صَلَّى اللهُ تَعَالَى عَلَيْهِ وَآلِهِ وَسَلَّمَ جن ارشاد فرمايو: ”هن کي ديوار تي اڇلائي ڇڏيو، ڇاڪاڻ ته هي انهيءَ شخص جو مشروب آهي، جيڪو الله عَزَّوَجَلَّ ۽ آخرت جي ڏينهن تي ايمان نٿو رکي.“

(حليّة الاولياء ابو عمرو الازواعي، الحديث: 8148، ج 6، ص 159)

حضور نبيءَ رحمت، شفيح اُمت صَلَّى اللهُ تَعَالَى عَلَيْهِ وَآلِهِ وَسَلَّمَ جن جو فرمان حقيقت بيان آهي: ”هر نشئي واري شيءِ شراب آهي ۽ هر نشئي واري شيءِ حرام آهي.“ (صحيح مسلم، كتاب الاشربة، باب بيان ان كل مسكر خمر وان كل خمر حرام، الحديث: 2003، ص 1109) ۽ هڪ روايت ۾ پاڻ صَلَّى اللهُ تَعَالَى عَلَيْهِ وَآلِهِ وَسَلَّمَ جن ارشاد فرمايو: ”هر نشئي واري شيءِ شراب آهي ۽ هر شراب حرام آهي.“ (المرجع السابق)

شراب جي ڪمائيءَ جو حڪم:

پيارا پيارا اسلامي ڀائرو! جهڙي طرح شراب جو پيئڻ حرام آهي، اهڙي طرح ان جو وڪڻڻ ۽ ان جي ڪمائي ڪائڻ به حرام آهي، جيئن ته

شهنشاهه مدينه، قرار قلب و سينه صَلَّى اللهُ تَعَالَى عَلَيْهِ وَآلِهِ وَسَلَّمَ جن ارشاد فرمايو: ”اللهُ عَزَّوَجَلَّ شراب ۽ ان جي قيمت (يعني كمائي)، مُردار ۽ ان جي كمائي، سوئر ۽ ان جي كمائيءَ کي حرام قرار ڏنو آهي.“ (سنن ابي داؤد، ڪتاب الاجاره، باب في ثمن الخمر والميتة، الحديث: 3485، ج 3 ص 386) ۽ هڪ روايت ۾ آهي ته سرڪار مدينه صَلَّى اللهُ تَعَالَى عَلَيْهِ وَآلِهِ وَسَلَّمَ جن ارشاد فرمايو: ”اللهُ عَزَّوَجَلَّ يهودين تي (گُردن، آندن ۽ معدي جي) چرٻي ڪائڻ حرام ڪئي ته انهن ان کي وڪڻي ڪري ان جي كمائي ڪاڌي. بس جڏهن الله عَزَّوَجَلَّ ڪنهن قوم تي ڪا شيءِ حرام ڪري ٿو ته ان جي كمائي به انهن تي حرام ڪري ڇڏي ٿو.“ (سنن ابي داؤد، ڪتاب الاجاره، باب في ثمن الخمر والميتة، الحديث: 3488، ج 3، ص 387 ملتقطاً)

شراب حرام آهي ٿورو هجي يا گهڻو:

شهنشاهه مدينه، قرار قلب و سينه صَلَّى اللهُ تَعَالَى عَلَيْهِ وَآلِهِ وَسَلَّمَ جن ارشاد فرمايو: ”جنهن شيءِ جي وڌيڪ مقدار نشو آڻي، ان جي گهٽ مقدار به حرام آهي.“

(سنن ابي داؤد، ڪتاب الاشربة، باب النهي عن المسكر، الحديث: 3681، ج 3، ص 459) تاجدار رسالت، شهنشاهه نُبُوَّت صَلَّى اللهُ تَعَالَى عَلَيْهِ وَآلِهِ وَسَلَّمَ جن جو فرمان عالي شان آهي: ”جنهن شيءِ جو هڪ فرق (سورهن رطل جي برابر هڪ پيمانو) نشو ڏي، ان جي ٻُڪ (برابر) به حرام آهي.“ (جامع الترمذي، ڪتاب الاشربة، باب ما اسكر كثيره فقليله حرام، الحديث: 1873، ج 3، ص 343 ملتقطاً)

دعوتِ اسلامي جي اشاعتي اداري مڪتبه المدينه جي شايع ٿيل 1197 صفحن تي مشتمل ڪتاب ”بهارِ شريعت“ جلد 3 صفحي 672 تي صَدْرُ الشَّرِيعِ، بَدْرُ الطَّرِيقِ حضرت علامه مولانا

مفتي محمد امجد علي اعظمي عليه رحمۃ اللہ القوي جن فرمائن ٿا: خمر بغير حرام آهي. ان جو حرام هجڻ نص قطعي⁽¹⁾ مان ثابت آهي ۽ ان جي حرمت تي تمام مسلمانن جو اجماع آهي. انهيءَ جو گهٽ يا وڌ (استعمال) سڀ حرام آهي ۽ اهو پيشاب وانگر ناپاڪ آهي ۽ ان جي نجاست غليظ آهي. جيڪو ان کي حلال ٻڌائي، سو ڪافر آهي ڇو ته (اهو) نص قرآني جو انڪار ڪندڙ آهي. مسلمان جي حق ۾ اهو مَتَقَوِّم ناهي، يعني جيڪڏهن ڪنهن، مسلمان جو شراب ضايع ڪري ڇڏيو ته انهيءَ تي ضمان ناهي ۽ ان کي خريد ڪرڻ صحيح ناهي. ان مان ڪنهن قسم جو انتفاع (نفعو ڪڍڻ) جائز ناهي، نه دوا جي طور استعمال ڪري سگهجي ٿو، نه جانور کي پيئاري سگهجي ٿو، نه ان سان مٽي گوهي سگهجي ٿي، نه حُقنه⁽²⁾ جي ڪم ۾ آڻي سگهجي ٿو. ان جي پيئڻ واري تي حد (شرعي) لڳائي ويندي، ڀلي نشو نه ٿيو هجي.

(الدر المختار، ڪتاب الاشرية، ج 10، ص 33 وغيره)

جانورن جي زخم تي به بطور علاج هن کي نٿا لڳائي

سگهون. (الفتاويٰ الهندية، ڪتاب الاشرية، الباب الاول في تفسيره... الخ، ج 5، ص 410)

انگور جي شيري کي پڇايو، ايستائين جو $\frac{2}{3}$ (ٻه ڀاڱي ٽي) حصي کان گهٽ سڙي ويو، يعني هڪ ڀاڱي ٽي ($\frac{1}{3}$) کان وڌيڪ باقي آهي ۽ ان ۾ نشو هجي، اهو به حرام ۽ نجس آهي. (الدر المختار،

(1) نص قطعي مان مراد اهو دليل آهي، جيڪو قرآن پاڪ يا حديث متواتره کان

ثابت هجي. (فتاويٰ فقيه ملت ج 1 ص 204)

(2) ڪنهن دوا جي چپٽي يا پچڪاري مقعد ۾ چاڙهڻ.

ڪتاب الاشرية، ج 10، ص 36) رطب يعني تازي (نرم) ڪجور جو پاڻي ۽ مُنْقِي (يعني وڏي ڪشمش) کي پاڻي ۾ پسايو ويو، جڏهن اهو پاڻي تيز ٿي وڃي ۽ جهاڳ چڏي ته هي به حرام ۽ نجس آهن. (المرجع السابق، ص 37) ماکي، انجیر، ڪڻڪ، جَوَ وغيره جا شراب به حرام آهن. (الدرالمختار، ڪتاب الاشرية، ج 10، ص 40، 39) مثلاً هتي هندوستان ۾ مهوي (هڪ وڻ، جنهن جا پن ڳاڙها، زردي مائل، خوشبودار ۽ ميوو گول چوهارن وانگر ٿيندو آهي) جو شراب ٺهندو آهي. جڏهن انهن ۾ نشو هجي حرام آهن. (بهار شريعت، اشرية جو بيان، ج 3 ص 672)

شراب جي باري ۾ اٺ (8) احڪام:

ملا احمد جيون حنفي عليه رَحْمَةُ اللَّهِ الْقَوِي جن ”تفسيراتِ احمديه“ ۾ خمر (يعني شراب) جي باري ۾ اٺ (8) احڪام ذڪر ڪيا آهن، جيڪي هي آهن:

﴿1﴾ اسان جي ويجهو شراب بِعَيْنِهِ حرام آهي. هن جو حرام هجڻ نشي تي موقوف نه آهي، نه نشو هن جي حرام هجڻ جي علت آهي. ڪن ماڻهن جو خيال آهي ته هن جو نشو حرام آهي، ڇاڪاڻ ته اهو فساد جو سبب بڻجي ٿو ۽ الله جي ياد ۽ نماز کان روڪي ٿو. اهو خيال اسان جي ويجهو ڪفر آهي، ڇاڪاڻ ته اهو الله عَزَّوَجَلَّ جي ڪتاب جو انڪار آهي. الله تعاليٰ خمر (يعني شراب) کي رَجَسَ چيو آهي ۽ رَجَسَ حرام لِعَيْنِهِ هوندو آهي. انهيءَ تي امت جو اجماع آهي ۽ سنت مان به اهو ئي ثابت آهي. تنهن ڪري شراب حرام لِعَيْنِهِ آهي.

(2) شراب پيشاب وانگر نجاستِ غليظ آهي، ڇاڪاڻ ته اهو دليل قطعي مان ثابت آهي.

(3) مسلمان جي لاءِ انهيءَ جي ڪا قيمت ناهي. يعني جيڪڏهن ڪو شخص ڪنهن مسلمان جو شراب ضايع ڪري ڇڏيو يا قبضو ڪري ورتو ته انهيءَ تي ڪا ضمان يا حد ناهي. هن جي خريد ۽ فروخت جائز ناهي، ڇاڪاڻ ته الله عَزَّوَجَلَّ اِهانت جي ڪري هن کي ناپاڪ قرار ڏنو آهي. تنهنڪري هن جي قيمت لڳائڻ جهڙو هن کي عزت ڏيڻ ۽ اِهانت (يعني ذلت) کان ڪيڻ آهي، جيتوڻيڪ ته صحيح قول مطابق اهو به مال آهي.

(4) شراب مان نفعو وٺڻ حرام آهي، ڇاڪاڻ ته هيءَ نجس آهي ۽ نجس شيءِ مان نفعو حرام ٿيندو آهي ۽ الله عَزَّوَجَلَّ به انهيءَ کان بچڻ جو حڪم ڏنو آهي.

(5) شراب کي حلال سمجهڻ ڪفر آهي، ڇاڪاڻ ته اهو دليل قطعي جو انڪار آهي.

(6) شراب پيئڻ واري تي حد لاڳو ٿيندي، ڀلي ان کي نشو نه به هجي.

(7) شراب نهڻ کان پوءِ وڌيڪ پڇائڻ سان ان ۾ فرق نٿو پوي. يعني اها مسلسل حرام ئي رهي ٿو.

(8) البت اسان (حنفين) جي ويجهو هن کي سرڪي ۾ بدلائڻ جائز آهي.

شراب جي حرمت تي علامه شامي جا 10 دليل:

علامه شامي حنفي عليه رَحْمَةُ اللهِ الْقَوِي جن شراب جي حرام هجڻ

تي 10 دليل ذڪر ڪيا آهن، جيڪي هي آهن:

(1) شراب جو ذڪر جُوءِ، بت ۽ جوا جي تيرن سان گڏ ڪيو

آهي ۽ اهي سڀ حرام آهن.

(2) شراب کي ناپاڪ فرمايو ۽ ناپاڪ شيءِ حرام هوندي

آهي.

(3) شراب کي شيطان جو عمل فرمايو ۽ شيطاني عمل

حرام آهي.

(4) شراب کان بچڻ جو حڪم ڏنو ۽ جنهن کان بچڻ فرض

هجي، هن جو ارتڪاب ڪرڻ حرام هوندو آهي.

(5) فلاح (يعني ڪاميابي) کي شراب کان بچڻ سان گڏ شرط

رکيو ويو آهي. تنهنڪري بچڻ فرض ۽ پيئڻ حرام ٿيو.

(6) شراب جي سبب کان شيطان هڪ ٻئي ۾ عداوت (يعني

دشمني) وجهي ٿو ۽ عداوت حرام آهي ۽ جيڪو حرام جو سبب

هجي، اهو به حرام ئي آهي.

(7) شراب جي سبب کان شيطان بَغْض (يعني نفرت) وجهي

ٿو ۽ بغض حرام آهي.

(8) شراب جي سبب شيطان الله عَزَّوَجَلَّ جي ذڪر کان روڪي

ٿو ۽ الله عَزَّوَجَلَّ جي ذڪر کان روڪڻ حرام آهي.

(9) شراب جي ڪري شيطان نماز کان روڪي ٿو ۽ جيڪو

نماز ۾ رڪاوت جو سبب هجي، ان جو ارتڪاب حرام آهي.

﴿10﴾ اللّٰهُ عَزَّوَجَلَّ اِسْتِفْهَامِيَه (يعني سواليه) انداز ۾ شراب کان منع فرمايو ته ڇا توهان رڪعت وارا نه آهيو؟ انهيءَ مان به هن جي حرام هجڻ جي خبر پوي ٿي. (رد المختار، ڪتاب الاشربة، ج 10، ص 33)

شراب ڪڏهن حرام ٿيو؟

صَدْرُ الْأَفَاضِلِ حضرت علامه مولانا سيّد محمد نعيم الدّين مراد آبادي عَلَيْهِ رَحْمَةُ اللَّهِ الْهَادِي ”خزائن العرفان“ ۾ فرمائن ٿا ته شراب 3 هجري ۾ غزوهءِ أَحْزَابِ کان ڪجهه ڏينهن پوءِ حرام ڪيو ويو.

(خزائن العرفان، پ 2، البقرة، تحت الآية: 219)

شراب جي باري ۾ نازل ٿيڻ واريون 4 مبارڪ آيتون:

جاهليت جي زماني ۾ شراب عام هيو. مذهبي يا معاشرتي طور تي هن کي برو نه سمجهيو ويندو هو، تنهنڪري گهڻا ماڻهو ان جا عادي هئا. اسلام ترتيب وار شراب جي برائيه کي بيان ڪيو ۽ آخرڪار ان جي حرام ٿيڻ جو حڪم نازل ٿيو. جيئن ته

دعوتِ اسلامي جي اشاعتي اداري مڪتبه المدينه جي شايع ٿيل 1012 صفحن تي مشتمل ڪتاب ”جهنم ۾ لڳائڻ والي اعمال“ جلد 2 صفحي 545 کان 547 تي آهي: علماءِ ڪرام رَحْمَةُ اللَّهِ السَّلَامِ فرمائن ٿا ته شراب جي حرام ٿيڻ جي باري ۾ چار آيتون نازل ٿيون. پهرين ارشاد فرمايو:

ترجمو ڪنزالايمان: ۽ ڪجين ۽ انگورن جي ميون مان جو ان مان نبيذ (بنا نشي جي رب) ٺاهيندا آهيو ۽ چڱو رزق، بيشڪ ان ۾ نشاني آهي عقل وارن جي واسطي.

وَمِنْ ثَمَرَاتِ النَّخِيلِ وَالْأَعْنَابِ
تَتَّخِذُونَ مِنْهُ سَكَرًا وَرِزْقًا
حَسَنًا إِنَّ فِي ذَلِكَ لَآيَةً لِّقَوْمٍ
يَعْقِلُونَ ﴿٦٧﴾ (پ 14 النحل: 67)

مسلمان پوءِ به شراب پيئندا رهيا، انهيءَ ڪري جو اهو انهن جي لاءِ حلال هيو. پوءِ اميرُ المؤمنين حضرت سيّدنا عمر فاروق رضي الله تعالى عنه ۽ حضرت سيّدنا معاذ رضي الله تعالى عنه وغيره جهڙن صحابه ڪرام عليههم الرضوان جن بارگاهِ رسالت ۾ عرض ڪيو: يارسول الله صلى الله تعالى عليه وآله وسلم! اسان کي شراب جي باري ۾ فتويٰ ڏيو، ڇاڪاڻ ته هي عقل کي ختم ڪرڻ وارو ۽ مال کي ضايع ڪرڻ وارو آهي. ته پوءِ الله عزّوجلّ جو هي حڪم نازل ٿيو:

ترجمو ڪنزالايمان: توهان کان شراب ۽ جوا جو حڪم ڀڃڻ تا اوهان فرمايو ته انهن پنهي ۾ وڏو گناهه آهي ۽ ماڻهن جي لاءِ ڪجهه دنيوي نفعو به آهي پر انهن پنهي جو گناهه سندن نفعي کان گهڻو وڏو آهي.

يَسْأَلُونَكَ عَنِ الْخَمْرِ وَالْمَيْسِرِ
قُلْ فِيهِمَا إِثْمٌ كَبِيرٌ وَمَنَافِعُ
لِلنَّاسِ وَإِثْمُهُمَا أَكْبَرُ مِنْ
نَّفْعِهِمَا ﴿٢١٩﴾ (پ 2 البقره: 219)

نور جي پيڪر، سڀني نبين جي سرور صلى الله تعالى عليه وآله وسلم جن ارشاد فرمايو: ”بيشڪ الله عزّوجلّ شراب جي حرام هجڻ ڏانهن توجهه ڏياري رهيو آهي، تنهنڪري جنهن وٽ شراب هجي ته انهيءَ کي وڪڍي ڇڏي.“ (صحيح مسلم، ڪتاب المساقاة والمزارعة، باب تحرير بيع

ڪن ماڻهن انهيءَ فرمان “ اِنَّهُ كَبِيْرٌ ” (وڏو گناهه آهي) جي ڪري شراب ڇڏي ڏني ۽ ڪن هن فرمان ” مَتَّافِعٌ لِلنَّاسِ ” (ماڻهن جا ڪجهه دنياوي نفعا به) جي ڪري پيئندا رهيا، ايستائين جو هڪ پيري حضرت سيّدنا عبدالرحمن بن عوف رضي الله تعالى عنه جن کاڌو تيار ڪري ڪجهه صحابه ڪرام عليههم الرضوان کي دعوت ڏني ۽ انهن کي شراب به پيش ڪيو. انهن شراب پيتو ته هوش ۾ نه رهيا. مغرب جي نماز جو وقت ٿيو ته انهن مان هڪ صحابي رضي الله تعالى عنه نماز پڙهائڻ لاءِ اڳيان وڌيا ۽ انهن هنن مبارڪ آيتن:

قُلْ يَا أَيُّهَا الْكَافِرُونَ ﴿١﴾ لَا أَعْبُدُ مَا تَعْبُدُونَ ﴿٢﴾ (پ 30، الكافرون: 2، 1) ⁽¹⁾ ۾ لَا أَعْبُدُ جي بجاءِ اَعْبُدُ پڙهيو. يعني اَعْبُدُ کان پهريائين حرف لَا کي ڇڏي ڏنو ته الله عَزَّوَجَلَّ هيءَ مبارڪ آيت نازل فرمائي:

يَا أَيُّهَا الَّذِينَ آمَنُوا لَا تَقْرُبُوا
الصَّلَاةَ وَ أَنْتُمْ سُكْرَى حَتَّى
تَعْلَمُوا مَا تَقُولُونَ (پ 5 النساء: 43)

ترجمو ڪنزالايمان: اي ايمان وارو نشي جي حالت ۾ نماز کي ويجهانه ۽ جو جيستائين جو ايترو هوش نه هجي جو اهو سمجهو جيڪي چئو ٿا.

پوءِ نماز جي وقتن ۾ نشو حرام ٿي ويو ۽ جڏهن اها مبارڪ آيت نازل ٿي ته ڪن ماڻهن پاڻ تي شراب حرام ڪري ڇڏيو ۽ چيو: ”انهيءَ شيءِ ۾ ڪا پلائي ناهي، جيڪا اسان جي ۽ نماز جي وچ ۾ آڙ ٿي وڃي.“ ۽ ڪن ماڻهن صرف نماز جي وقتن ۾ شراب پيئڻ ڇڏي ڏنو. انهن مان ڪو شخص سومهڻي

جي نماز کان پوءِ شراب پيئندو هو ته صبح تائين ان جو نشو ختم ٿي چڪو هوندو هو ۽ فجر جي نماز کان پوءِ پيئندو هو ته ٻنپهرن جي وقت تائين هوش ۾ اچي ويندو هو.

هڪ ڀيري حضرت سيّدنا عتبّان بن مالڪ رضي الله تعالى عنه جن مسلمانن کي دعوت ڏني ۽ کاڌي ۾ انهن جي لاءِ اُن جي مُندي ڀڄي. سڀني ملي ڪري انهيءَ کي کاڌو ۽ شراب به پيتو، ايستائين جو انهن تي نشو طاري ٿي ويو. پوءِ پاڻ ۾ فخر ڪرڻ لڳا، گهٽ وڌ ڳالهائڻ لڳا ۽ شعر پڙهڻ لڳا. پوءِ ڪنهن هڪ اهڙو قصيدو پڙهيو، جنهن ۾ انصار جي توهين هئي ۽ انهن جي قوم لاءِ فخر هو. تڏهن هڪ انصاريءَ اُن جي چاڙهي واري هڏي کڻي ۽ هڪ صحابيءَ جي مٿي تي هڻي ڪڍي. هو شديد زخمي ٿي پيو ۽ سرڪارِ مڪرمه، سردارِ مدينه منوره صلى الله تعالى عليه وآله وسلم جن جي خدمتِ اقدس ۾ حاضر ٿي ڪري انهيءَ انصاريءَ جي شڪايت ڪئي ته امير المؤمنين حضرت سيّدنا عمر فاروق رضي الله تعالى عنه جن بارگاهِ ربّ العزت ۾ عرض ڪيو: ”ياالله عَزَّوَجَلَّ! اسان کي شراب جي باري ۾ واضح حڪم عطا فرمائ.“ پوءِ الله عَزَّوَجَلَّ هي حڪم نازل فرمايو:

ترجمو ڪنز اليمان: اي ايمان وارو شراب ۽ جوا ۽ بت ۽ تير ناپاڪ ئي آهن شيطاني ڪم انهن کان بچندا رهو من توهان ڪامياب ٿيو شيطان ته اهو

يَا أَيُّهَا الَّذِينَ آمَنُوا إِنَّمَا الْخَمْرُ
وَالْمَيْسِرُ وَالْأَنْصَابُ وَالْأَزْلَامُ
رِجْسٌ مِّنْ عَمَلِ الشَّيْطَانِ
فَاجْتَنِبُوهُ لَعَلَّكُمْ تُفْلِحُونَ

گهري ٿو توهان ۾ وير ۽ دشمني وجهي ڇڏي شراب ۽ جوا جي ذريعي ۽ توهان کي الله جي ياد ۽ نماز کان روڪي پوءِ ڇا توهان مُڙي ويا.

(پ 7 المائدہ 90، 91)

﴿۱۰﴾ إِنَّمَا يُرِيدُ الشَّيْطَانُ أَنْ يُوقِعَ بَيْنَكُمُ الْعَدَاوَةَ وَالْبَغْضَاءَ فِي الْخَمْرِ وَالْمَيْسِرِ وَيُصَدِّكُمُ عَنْ ذِكْرِ اللَّهِ وَعَنِ الصَّلَاةِ فَهَلْ أَنْتُمْ مُنْتَهُونَ ﴿۱۱﴾

هي حڪم غزوهءِ أَحزاب جي ڪجهه ڏينهن کان پوءِ نازل ٿيو ته پاڻ برحقى الله تعالى عَنْهُ جن عرض ڪيو: ”اي الله عَزَّوَجَلَّ! اسان ان کان رڪجي وياسين.“ (معالم التنزيل للبخاري، البقرة، تحت الآية: 219، ج 1، ص 140)

ترتيبوار حُرمت ۾ حڪمت:

حضرت سيّدنا امام فخر الدين رازي عَلَيْهِ رَحْمَةُ اللهِ الْبَارِي نقل فرمائين ٿا: ”انهيءَ ترتيب سان حرام قرار ڏيڻ ۾ حڪمت اها هئي ته الله عَزَّوَجَلَّ کي معلوم هو ته هي ماڻهو شراب نوشيءَ جا تمام گهڻا شوقين آهن ۽ انهن کي هن مان تمام گهڻو نفعو به حاصل ٿيندو آهي. جيڪڏهن انهن کي هڪ ئي حڪم سان منع ڪيو ويو ته اها ڳالهه کين ڳري لڳندي، تنهنڪري انهن تي شفقت فرمائيندي سلسلي وار حُرمت نازل فرمائي.“

(التفسير الكبير، البقرة، تحت الآية: 219، ج 2، ص 396)

پيارا پيارا اسلامي ڀائرو! شراب جي ترتيب وار حرام ٿيڻ سان معلوم ٿيو ته سڀ کان پهرين صحابه ڪرام عَلَيْهِمُ الرِّضْوَانُ کي پاڪي ۽ طهارت جو درس ڏنو ويو، ته جيئن شراب جي فتني ۽ نقصانن جو احساس پاڻ ئي انهن جي دلين ۾ پيدا ٿئي ۽ اهي ان کان نفرت ڪرڻ لڳن ۽ جڏهن ڪجهه اهڙا واقعا ظاهر ٿيا،

جن جو سبب شراب ٿيو ته ان جي خرابي جو احساس هر دل ۾ ٿيڻ لڳو ۽ آخر ان جي حرام ٿيڻ جو يقيني حڪم نازل ٿيو.

سرڪار صَلَّى اللهُ تَعَالَى عَلَيْهِ وَآلِهِ وَسَلَّمَ جي پسند:

معراج جي رات الله عَزَّوَجَلَّ جي پياري حبيب صَلَّى اللهُ تَعَالَى عَلَيْهِ وَآلِهِ وَسَلَّمَ جن جي خدمت ۾ به پيالا پيش ڪيا ويا. هڪ ۾ ڪير ۽ ٻئي ۾ شراب هيو. پوءِ اختيار ڏنو ويو ته انهن مان ڪو هڪ پسند فرمايو، سرڪار نامدار، مديني جي تاجدار صَلَّى اللهُ تَعَالَى عَلَيْهِ وَآلِهِ وَسَلَّمَ جن ڪير پسند فرمايو ته عرض ڪيو ويو: ”پاڻ صَلَّى اللهُ تَعَالَى عَلَيْهِ وَآلِهِ وَسَلَّمَ جن فطرت کي پسند ڪيو آهي، ڇاڪاڻ ته جيڪڏهن پاڻ صَلَّى اللهُ تَعَالَى عَلَيْهِ وَآلِهِ وَسَلَّمَ جن شراب پسند فرمائن ها ته سندن اُمت گمراهيءَ جو شڪار ٿي وڃي ها.“ (صحيح مسلم، ڪتاب الايمان، باب الاسراءِ برسول الله صَلَّى اللهُ تَعَالَى عَلَيْهِ وَآلِهِ وَسَلَّمَ إلى السموات وفرض الصلوات، الحديث 169، ص 104 مختصرًا- صحيح البخاري، ڪتاب احاديث الانبياء، باب قول الله تعالى... الخ، الحديث: 3394، ج 2، ص 437)

اعليٰ حضرت جي والد ماجد مولانا نقي علي خان رَحْمَةُ اللهِ عَلَيْهِ

جا شراب جي باري ۾ عبرت انگيز مدني گل

پاڻ رَحْمَةُ اللهِ تَعَالَى عَلَيْهِ ”الكلام الأوضح في تفسير سورة ألمّ نَشْرَحَ“ معروف به ”انوار جمالِ مصطفيٰ“ ۾ فرمائن ٿا: شراب غفلت جو سبب آهي ۽ غفلت ذلالت جو دليل آهي. اڪثر ڏٺو ويو آهي ته شرابيءَ جو جيڏانهن منهن ٿيندو آهي، هليو ويندو آهي. ته جنهن کي نشي ۾ ظاهري رستو نظر نٿو اچي، باطني رستو ڪٿان نظر ايندو؟ ۽ جيڪڏهن ذلالت مان مراد دنيا جي محبت و نون ته

انهيءَ جي نسبت شراب سان گهڻي ظاهر آهي ته جهڙي طرح شراب ماڻهوءَ کي مدهوش ڪري ٿو، اهڙي طرح دنيا جي محبت انسان کي خدا کان غافل ۽ فڪرِ آخرت کان لاتعلق ڪري ڇڏي ٿي ۽ جهڙي طرح ان جي گهڻي استعمال سان مٿو ڦرندو ۽ چڪر ايندا آهن، اهڙي طرح جيڪو شخص دنيا ۾ وڌيڪ مشغول هوندو آهي، هميشه پريشان رهندو آهي ۽ جهڙي طرح شراب جي نسبت نازل ٿيل آهي ته شراب سڀني برائين جي چاڀي آهي، اهڙي طرح دنيا جي محبت جي لاءِ آيو آهي ته اها به هر گناه جو مبدا (يعني اصل) آهي.

شراب همشڪل سَراب (يعني رُج)⁽¹⁾ آهي. جهڙي طرح ماڻهو سَراب جي ويجهو پهچي ڪري پنهنجي جهالت تي خبردار ٿيندو آهي، اهڙي طرح شرابيءَ جڏهن شراب پي ڪري ٿاڀا کائيندو آهي ته ماڻهو ان تي ڪلندا آهن. جڏهن هوش ۾ ايندو آهي ته پنهنجي نادانيءَ تي شرمسار ٿيندو آهي.

شراب ۽ سَراب ۾ فرق:

﴿1﴾ شراب ۽ سَراب جي لفظن ۾ ٽن نقطن جو فرق آهي، جيڪي عبرت جي ٽن مدني گُلن ڏانهن اشارو ڪري رهيا آهن: سَراب جي شرمساري ڪجهه لمحن جي هوندي آهي، جڏهن ته شراب جي شرمساري تنهي جهانن ۾ باقي رهي ٿي. يعني شرابيءَ دنيا ۾ بي اعتبار، قبر ۾ ذليل ۽ خوار ۽ قيامت جي

(1) صحراء ۾ چمڪڻ واري ريتي (واري) جنهن سان پاڻيءَ جو ڌوڪو ٿيندو آهي.

ڏينهن عذاب ۾ گرفتار ٿيندو.

(2) لفظ ”شراب“ ٻن لفظن سان ملي ڪري ٺهيو آهي: شر يعني سراسر برائي ۽ آب يعني پاڻي. بس شراب هڪ اهڙو خراب پاڻي آهي، جنهن ۾ شر ئي شر آهي ۽ شر جو انجام هميشه بدتر هوندو آهي.

(3) عربيءَ ۾ شراب کي خمر چوندا آهن. ”خا“ مان مراد حُبْتُ، ”ميم“ مان مراد ”مَقِيْتُ“ (قابلِ نفرت) ۽ ”را“ مان مراد رد آهي. جڻ ته ان ترتيب سان شرابيءَ خبيث، دشمن خدا ۽ مردود آهي. سچ آهي ته شراب اُمُّ الْخَبَايِثِ آهي. جيڪو هن کي پيئندو آهي، بدبخت ۽ مردود ٿي ويندو آهي. (انوار جمالِ مصطفيٰ، ص 280)

حرام هجڻ جي حڪم جو لاڳو ٿيڻ:

جن ماڻهن جي رڳن ۾ شراب پاڻيءَ وانگر ڊوڙندو آهي، جڏهن انهن کي اها خبر پئي ته ان کي پيئڻ الله عَزَّوَجَلَّ ۽ ان جي رسول صَلَّى اللهُ تَعَالَى عَلَيْهِ وَآلِهِ وَسَلَّمَ جي ناراضگي خريد ڪرڻ آهي ته انهن پنهنجي شراب کي گهٽين ۾ پاڻيءَ وانگر وهايو جو ڪيترن ئي ڏينهن تائين ان جي بدبو ايندي رهي، پر ڪنهن به شراب پيئڻ جي جُرئت نه ڪئي، بلڪ هڪ روايت ۾ آهي ته سرڪارِ مدينه، قرارِ قلب و سينه صَلَّى اللهُ تَعَالَى عَلَيْهِ وَآلِهِ وَسَلَّمَ جن مديني منور جي سڀني ماڻهن جي شراب کي هڪ جڳهه تي جمع ڪرايو ۽ انهيءَ کي پنهنجن مبارڪ هٿن سان وهائي ڇڏيو. جيئن ته حضرت عبدالله بن عمر رَضِيَ اللهُ تَعَالَى عَنْهُمَا کان منقول آهي ته هڪ ڀيرو آئون مسجد ۾

محبوبِ ربِ داور، شفيح روزِ محشر صَلَّى اللهُ تَعَالَى عَلَيْهِ وَآلِهِ وَسَلَّمَ جي بارگاهه ۾ حاضر هئس. اوچتو پاڻ صَلَّى اللهُ تَعَالَى عَلَيْهِ وَآلِهِ وَسَلَّمَ جن ارشاد فرمايو: ”جنهن وٽ جيترو شراب هجي، مون وٽ ڪٿي اچي.“ بس اهو بُڌڻ هو ته سڀ صحابه ڪرام عَلَيْهِمُ الرِّضْوَانُ پنهجن گهرن ڏانهن هليا ويا ۽ جيتري قدر شراب انهن وٽ هيو، آڻي ڪري بارگاهه نبوت ۾ پيش ڪري ڇڏيو. ڪو مت ڪٿي اچي رهيو هو ته ڪو شراب سان ڀريل سانڌاري (يعني مشڪيزو). الغرض جنهن وٽ جيڪي ڪجهه هو، ڪٿي آيو. جڏهن سڀئي اچي ويا ته پاڻ صَلَّى اللهُ تَعَالَى عَلَيْهِ وَآلِهِ وَسَلَّمَ جن ارشاد فرمايو: ”انهيءَ سڄي شراب کي بقيع جي ميدان ۾ جمع ڪريو. جڏهن جمع ٿي وڃي، تڏهن مون کي بدائجو.“ انهيءَ حڪم تي به فوراً عمل ٿيو ۽ پوءِ سرڪارِ مدينه صَلَّى اللهُ تَعَالَى عَلَيْهِ وَآلِهِ وَسَلَّمَ بقيع غرقه ڏانهن تشریف وٺي وڃڻ لڳا ته آئون به پاڻ صَلَّى اللهُ تَعَالَى عَلَيْهِ وَآلِهِ وَسَلَّمَ سان گڏ ٿي ويس. رستي ۾ امير المؤمنين حضرت ابوبڪر صديق رَضِيَ اللهُ تَعَالَى عَنْهُ ملي ويا ته سرڪارِ مدينه صَلَّى اللهُ تَعَالَى عَلَيْهِ وَآلِهِ وَسَلَّمَ جن انهن کي منهنجي جاءِ تي ورتو ۽ مون کي ڪاٻي طرف ڪري ڇڏيو. پوءِ ڪجهه اڳيان وڃي ڪري حضرت عمر فاروق رَضِيَ اللهُ تَعَالَى عَنْهُ به ملي ويا ته پاڻ صَلَّى اللهُ تَعَالَى عَلَيْهِ وَآلِهِ وَسَلَّمَ جن مون کي پويان ڪري انهن کي پنهجي ڪاٻي طرف ڪري ورتو. ائين جڏهن اسين سڀ انهيءَ جڳهه تي پهتاسين، جتي شراب جمع ڪيو ويو هو ته پاڻ صَلَّى اللهُ تَعَالَى عَلَيْهِ وَآلِهِ وَسَلَّمَ جن ماڻهن کان پڇيو: ”ڇا توهان سڀئي اهو ڄاڻو ٿا ته هي ڇا آهي؟“ سڀني عرض ڪيو:

”جي ها يار رسول الله صَلَّى اللهُ تَعَالَى عَلَيْهِ وَآلِهِ وَسَلَّمَ! اسان کي خبر آهي ته هي شراب آهي.“ پاڻ صَلَّى اللهُ تَعَالَى عَلَيْهِ وَآلِهِ وَسَلَّمَ جن ارشاد فرمايو: ”توهان سچ چيو، (پر ياد رکو ته) اللهُ عَزَّوَجَلَّ شراب تي، ان جي نپوڙڻ واري ۽ جنهن لاءِ نپوڙيو وڃي ان تي، پيئڻ ۽ پيئارڻ واري تي، کڻي اچڻ واري ۽ جنهن لاءِ آندو وڃي انهيءَ تي، وڪڻڻ ۽ خريد ڪرڻ واري تي ۽ انهيءَ جي قيمت کائڻ وارن سڀني ماڻهن تي لعنت فرمائي آهي.“ پوءِ پاڻ صَلَّى اللهُ تَعَالَى عَلَيْهِ وَآلِهِ وَسَلَّمَ جن هڪ چُرِي گهراڻي ۽ انهيءَ کي تيز ڪرڻ جو حڪم ڏنو. جڏهن چُرِي تيز ٿي وئي ته پاڻ صَلَّى اللهُ تَعَالَى عَلَيْهِ وَآلِهِ وَسَلَّمَ انهيءَ سان شراب جي مشڪيزن کي ڦاڙڻ لڳا. ماڻهن عرض ڪيو: ”يار رسول الله صَلَّى اللهُ تَعَالَى عَلَيْهِ وَآلِهِ وَسَلَّمَ! جيڪڏهن صرف شراب وهائي ڇڏجي ۽ مشڪيزن کي ڦاڙيو نه وڃي ته وڌيڪ بهتر آهي، ڇاڪاڻ ته اهي مشڪيزا بعد ۾ به فائدو ڏئي سگهن ٿا.“ پاڻ صَلَّى اللهُ تَعَالَى عَلَيْهِ وَآلِهِ وَسَلَّمَ جن ارشاد فرمايو: ”اها ڳالهه آئون به چڱيءَ طرح ڄاڻان ٿو، پر آئون ائين غضبِ الاهي جي سبب ڪري رهيو آهيان، ڇاڪاڻ ته انهن مشڪيزن مان نفعي ونڻ ۾ اللهُ عَزَّوَجَلَّ جي ناراضگيءَ جو انديشو آهي.“ حضرت عمر فاروق رَضِيَ اللهُ تَعَالَى عَنْهُ جن سرڪار صَلَّى اللهُ تَعَالَى عَلَيْهِ وَآلِهِ وَسَلَّمَ جو جلال ڏسي ڪري عرض ڪيو: ”يار رسول الله صَلَّى اللهُ تَعَالَى عَلَيْهِ وَآلِهِ وَسَلَّمَ! توهان مون کي حڪم فرمايو، انهيءَ جي لاءِ آئون ئي ڪافي آهيان.“ پر پاڻ صَلَّى اللهُ تَعَالَى عَلَيْهِ وَآلِهِ وَسَلَّمَ جن ارشاد فرمايو: ”نه! آئون پاڻ ئي اهو ڪم ڪندس.“ (المستدرڪ، ڪتاب الاشربة، باب حرمت الخمر وجعلت عدلا للشرك،

الحديث 7310، ج 5، ص 199 تا 200 بتغير)

سرڪارِ نامدار، مديني جي تاجدار صَلَّى اللهُ تَعَالَى عَلَيْهِ وَآلِهِ وَسَلَّمَ جن جي پاڻ ڇُري ڪڍي مشڪيزن کي ڦاڙڻ جي عمل مان خبر پئي ته پاڻ صَلَّى اللهُ تَعَالَى عَلَيْهِ وَآلِهِ وَسَلَّمَ جن سخت ناپسنديگي جو اظهار ڪرڻ جي لاءِ اهو ڪم پاڻ ڪيو، ايستائين جو حضرت عمر فاروق رَضِيَ اللهُ تَعَالَى عَنْهُ جي درخواست تي به اهو ڪم سندن حوالي نه فرمائون.

صحابهءِ ڪرام جو عمل:

صحابهءِ ڪرام عَلَيْهِمُ الرِّضْوَانُ جو تعلق جنهن علائقي سان هو، اُتي جي رهاڪن جي باري ۾ حضرت سيِّدنا انس بن مالڪ رَضِيَ اللهُ تَعَالَى عَنْهُ فرمائن ٿا ته جڏهن شراب کي حرام قرار ڏنو ويو، تن ڏينهن ۾ اهلِ عرب لاءِ ان کان وڌيڪ عيش واري ڪا شيءِ نه هئي، ۽ نه ئي انهن جي لاءِ ڪنهن شيءِ جي حُرمت ان کان سخت هئي.

(معالم التنزيل للبغوي، البقرة، تحت الآية 219، ج 1، ص 140)

پيارا پيارا اسلامي ڀائرو! صحابهءِ ڪرام عَلَيْهِمُ الرِّضْوَانُ مان ڪيترا ئي اهڙا به هئا، جيڪي اسلام قبول ڪرڻ کان اڳ به شراب جي نقصانن ۽ خرابين جي ڪري انهيءَ کي پيئڻ پسند نه ڪندا هئا. جيئن ته،

حضرت سيِّدنا حافظ شهاب الدين احمد بن علي حَجَر عَسْقَلَانِي شافعي عَلَيْهِ رَحْمَةُ اللهِ الْقَوِي (متوفي 852هـ) فرمائن ٿا ته حضرت سيِّدنا عبدالرَّحْمَن بن عوف رَضِيَ اللهُ تَعَالَى عَنْهُ جو شمار انهن ماڻهن ۾ ٿئي ٿو، جيڪي جاهليت جي زماني ۾ به شراب کي حرام

سمجھندا هئا. (الاصابة في تميز الصحابة، الرقم 5195 عبدالرحمن بن عوف، ج 4، ص 293)

حضرت سيدنا عباس بن مرداس رضي الله تعالى عنه جي باري ۾ روايت آهي ته جاهليت جي زماني ۾ انهن کان پڇيو ويو: ”توهان شراب ڇو نه ٿا پيئو، جڏهن ته اهو جسم جي گرمي ۾ اضافو ڪري ٿو؟“ ته انهن جواب ڏنو: ”آئون نه ته پنهنجي جهالت کي پاڻ پنهنجي هٿ سان جهلڻ وارو آهيان جو ان کي پنهنجي پيٽ ۾ داخل ڪريان، ۽ نه ئي انهيءَ ڳالهه کي پسند ڪريان ٿو ته پنهنجي قوم جي سردار جي حيثيت سان صبح ڪريان، پر منهنجي شام بيوقوف شخص جهڙي هجي.“

(التفسير الكبير، البقرة تحت الآية: 219، ج 2، ص 401)

جڏهن شراب کي حرام قرار ڏنو ويو، انهيءَ وقت تائين سڀني صحابهءَ ڪرام عليهم الرضوان جي قلب ۽ روح ۾ اسلامي تعليمات ايتري قدر رچي بسی چڪي هئي جو الله عز وجل ۽ ان جي رسول صلى الله تعالى عليه وآله وسلم جي هر حڪم جي سامهون مٿو جهڪائڻ انهن جي عادت ۽ فطرت ۾ شامل ٿي چڪو هو. جيئن حضرت بريد رضي الله تعالى عنه فرمائن ٿا ته اسين ٽي چار دوست ملي ڪري شراب پي رهيا هئاسين ته اوچتو آئون اٿيس ۽ بارگاهه نبوت ۾ حاضر ٿي ڪري سلام ڪيو ته خبر پئي ته شراب جي حرام ٿيڻ جو حڪم نازل ٿي چڪو آهي. آئون هڪدم پنهنجن دوستن وٽ آيس ۽ کين شراب جي حرمت واريون مبارڪ آيتون ٻڌايون. اهي ان وقت به شراب پيئڻ ۾

مشغول هئا ۽ تانوَ انهن جي هٿن ۾ هئا. يعني تانوَ ۾ موجود
 كجهه شراب پي چڪا هئا ۽ كجهه اڃا باقي هو، پر جڏهن انهن
 کي خبر پئي ته شراب حرام ٿي ويو آهي ته سڀني گڏجي اهو
 ٿي چيو: **إِنْتَهَيْنَا رَبَّنَا! إِنْتَهَيْنَا رَبَّنَا** يعني: اي اسان جا پاڪ
 پروردگار! اسان تنهنجو حڪم ٻڌي ڪري شراب پيئڻ ڇڏي ڏنو
 آهي. (تفسير الطبري، المائدة، تحت الآية: 91، الحديث 12527، ج 5، ص 36 مفهوماً)

اهڙي ئي هڪ روايت حضرت سيڏنا انس بن مالڪ رضي الله
تعالى عنه کان به مروي آهي. پاڻ رضي الله تعالى عنه فرمائن ٿا: ”اسان وٽ باهه
 کانسواءِ ڪچي ڪجورن جو نهيل شراب هو. آئون فلاڻي فلاڻي
 کي شراب پياري رهيو هئس ته هڪ شخص آيو ۽ ٻڌايائين ته
 شراب حرام ٿي ويو آهي ته انهن سڀني مون کي چيو: ”اي
 انس! انهن مٿن کي وهائي ڇڏ.“ پاڻ رضي الله تعالى عنه فرمائن ٿا ته خبر
 پوڻ کان پوءِ صحابهءَ ڪرام عليههم الرضوان انهيءَ جي باري ۾ ڪنهن
 کان ڪجهه به نه پڇيو ۽ نه ئي شراب ڏانهن ٻيهر ڏٺو.“ (صحيح
 البخاري، كتاب التفسير، باب انما الخمر والميسر... الخ، الحديث 4617، ج 3، ص 216)

مجت ميں اپنى گما يا الٰهى!
 نه پاؤں ميں اپنا پتا يا الٰهى!
 رهوں مست و بے خود ميں تيرى ولا ميں
 پلا جام ايسا پلا يا الٰهى!

مسلم ۽ غير مسلم ۾ فرق:

صحابهءَ ڪرام عليههم الرضوان جي انهيءَ جذبي تي هزارين
 جانيون قربان! جنهن شيءِ جي باري ۾ خبر پئي ته انهيءَ کي

پيئڻ سان الله عَزَّوَجَلَّ ۽ ان جا رسول صَلَّى اللهُ تَعَالَى عَلَيْهِ وَآلِهِ وَسَلَّمَ ناراض ٿي ويندا ته انهيءَ کي هميشه جي لاءِ پاڻ کان پري ڪري ڇڏيو. اها اسلام جي مڃيندڙن جي ئي خاصيت آهي ته جڏهن انهن جي آقا و مولِي، سرڪارِ دو عالم صَلَّى اللهُ تَعَالَى عَلَيْهِ وَآلِهِ وَسَلَّمَ جن ڪنهن شيءِ کان منع فرمائي ڇڏيو ته پوءِ اڪ کڻي ڪڏهن به انهيءَ شيءِ ڏانهن نٿا ڏسن، ڇو جو انهن جو ايمان آهي ته ربّ ذوالجلال ۽ ان جي رسول بي مثال صَلَّى اللهُ تَعَالَى عَلَيْهِ وَآلِهِ وَسَلَّمَ جو هر حڪم فضل ۽ رحمت سان ڀريل آهي. ڪجهه آمريڪي ڊاڪٽرن ۽ دانشورن اسلام ۾ شراب جي حرمت جي باري ۾ تحقيق ڪئي ته اهي شراب جا نقصان ڄاڻي ڪري حيران رهجي ويا ۽ انهن پڪو ارادو ڪيو ته اهي به تن، من ۽ ڏن سان پنهنجي قوم کي شراب جي لعنت کان چوٽڪارو ڏيارڻ جي ڪوشش ڪندا ۽ اهڙي طرح آمريڪا ۽ يورپ ۾ چوڏهن سالن تائين شراب جي خلاف هڪ پرپور جنگ جاري رهي. انهيءَ لاءِ نشر و اشاعت جا ڪيترا ئي جديد ترين وسيلا اختيار ڪيا ويا، ته جيئن ماڻهن جي دلين ۾ شراب کان نفرت پيدا ڪئي وڃي، ايستائين جو انهيءَ مهم تي هڪ قول مطابق ڇهه ڪروڙ ڊالر خرچ ڪيا ويا، پنجويهه ڪروڙ پونڊ جو نقصان حڪومت کي برداشت ڪرڻو پيو، تي سؤ ماڻهن کي ڦاهيءَ جي تختي تي لٽڪايو ويو، پنج لک کان وڌيڪ ماڻهن کي قيد و بند جون سزائون ڏنيون ويون، وڏا جرمانه رکيا ويا، وڏيون وڏيون ملڪيتون ضبط ڪيون ويون،

پر ڪا به تدبير ڪرائڻي نه ٿي، ۽ آخرڪار حڪومت کي هار
مڃڻي پئي ۽ 1933ع ۾ شراب کي قانوني طور تي درست قرار
ڏنو ويو.

پيارا پيارا اسلامي ڀائرو! اهو آهي مسلم ۽ غير مسلم ۾
بنيادي فرق. مسلمانن کي خدا جو حڪم معلوم ٿيو ته انهن
شراب جا اهي جام به ٽوڙي ڇڏيا، جيڪي اڃا اڌ پيتا هئا ۽ اڌ
هٿن ۾ هئا ۽ هيڏانهن غير مسلمن پنهنجي قوم کي شراب جي
نحوست کان نجات ڏيارڻ لاءِ ڇا ڇا نه ڪيو، پر نتيجو ڪجهه به
نه نڪتو.

شراب جا نقصان

منا منا اسلامي ڀائرو! شراب ڪيترن ئي جسماني ۽ روحاني
مرضن جو سبب آهي. انهيءَ سان ڪيتريون ئي اخلاقي، معاشي
۽ معاشرتي خرابيون پيدا ٿين ٿيون. جيئن ته،

شراب جا معاشي نقصان:

جديد دؤر ۾ برطانيه جهڙي ملڪ کي شراب جي ڪري
جيڪو ساليانو مالي خسارو برداشت ڪرڻو پوي ٿو، انهيءَ جي
باري ۾ برطانوي حڪومت جي هيءَ رپورٽ پڙهو:

برطانيه ۾ حڪومتي رپورٽ مطابق حد کان وڌيڪ شراب
پيئڻ جو شوق حڪومت کي ساليانو ويهه ارب پاڻونڊ ۾ پوي
ٿو. وزيراعظم جي حڪمت عملي ٺاهڻ واري يونٽ جي اندازي
مطابق شراب جي ڪري ماڻهن جي ڪم تي اچي نه سگهڻ يا

صحيح طرح ڪم نه ڪري سگهڻ جي ڪري ساليانو هزارين ڪلاڪ ضايع ٿين ٿا. ماڻهن جون نسلون شراب جي سمنڊ ۾ ڳري رهيون آهن. شراب جي ڪري ٿيڻ وارا جرم ۽ انهيءَ جي سبب کان پيدا ٿيندڙ معاشي مسئلن جي حل ۾ اربين پاڻونڊ خرچ ٿين ٿا. ساليانو ٻاويهه هزار ماڻهو شراب جي ڪري موت جو شڪار ٿي وڃن ٿا.

رپورٽ تيار ڪرڻ وارن مطابق حد کان وڌيڪ شراب نوشي سان ٿيندڙ نقصان شايد انهن جي اندازي کان به وڌيڪ هجي. شراب نوشي جي ڪري ساليانو تَشَدُّد جا ٻارهن لک واقعا ٿين ٿا. اسپتالن ۾ حادثن ۽ ايمرجنسي جي شعبن ۾ اچڻ وارا چاليهه سيڪڙو مريض شراب نوشي جو شڪار هوندا آهن، جڏهن ته آڏي رات کان وٺي صبح پنجين بجي تائين اها شرح ستر سيڪڙو تائين وڃي پهچي ٿي. ملڪ ۾ تيرهن لک ٻارن جي شخصيت تي شرابي ۽ والدين جي ڪري غلط اثر پوي ٿو ۽ اهڙا ٻار پاڻ به اڳيان هلي ڪري مشڪلاتن جو شڪار ٿين ٿا. رپورٽ مان خبر پوي ٿي ته تن مان هڪ مرد، جڏهن ته پنجن مان هڪ عورت حد کان وڌيڪ شراب پيئي ٿي. انهيءَ کان علاوه نوجوانن ۾ به شراب نوشي جي گهڻائي جو رجحان وڌي رهيو آهي. شوقيه طور تي شراب پيئڻ جي عمر سورهن سالن کان وٺي ڪري چوويهه سالن تائين پهچي وئي آهي. برطانوي وزير شراب نوشي جي مسئلي جي حل لاءِ عملي طريقو تيار ڪرڻ

جي ڪوشش ڪري رهيا آهن.

شرابِ جا طبي نقصان:

هڪ رپورٽ مطابق تيهن سالن کان الڪوحل کان متاثر مريضن جو علاج ڪندڙ هڪ ماهرِ نفسيات ڊاڪٽر ٻڌايو ته سڄي دنيا ۾ ماڻهو سڪون ۽ اعتماد حاصل ڪرڻ، پنهنجي مزاج کي ٿڌو ڪرڻ ۽ دٻاءُ يا مايوسي جي ڪيفيت مان نڪرڻ جي لاءِ شراب نوشي ڪن ٿا، پر تمام گهڻي شراب نوشي جي ڪري دل جو عارضو (Heart Problem)، فشارِ دم (يعني رت جي دٻاءُ) (Blood Pressure)، ذیابيطس (Sugar)، جگر ۽ گردن (Kidney) جي مرض ۾ مبتلا ٿي وڃن ٿا.

دعوتِ اسلامي جي اشاعتي اداري مڪتبه المدينه جي شايع ٿيل 1432 صفحن تي مشتمل ڪتاب ”فيضانِ سنت“ صفحي 413 تي شيخِ طريقت، امير اهل سنت، بانيءَ دعوتِ اسلامي حضرت علامه مولانا ابو بلال محمد الياس عطار قادري دامت بركاتهمُ العالیه فرمائن ٿا: اسلام شراب نوشي کي جيڪو حرام قرار ڏنو آهي، انهيءَ ۾ بي شمار حڪمتون آهن. هاڻي ڪافر به ان جي نقصانن کي تسليم ڪرڻ لڳا آهن. جيئن ته هڪ غير مسلم محقق جي تاثرات مطابق شروع شروع ۾ ته انساني بدن شراب جي نقصانن جو مقابلو ڪري وٺي ٿو ۽ شرابيءَ کي خوشگوار ڪيفيت ملي ٿي، پر جلد ئي داخلي (يعني جسم جي اندروني) قوت برداشت ختم ٿي ويندي ۽ مستقل نقصان پهچائڻ وارا اثرات

ظاهر ٿيڻ لڳن ٿا.

شراب جو سڀ کان وڌيڪ اثر جگر تي پوي ٿو ۽ اهو سُڪڙجڻ لڳي ٿو، گردن تي اضافي بار پوي ٿو، جيڪي آخرڪار بيڪار ٿي ڪري نتيجي طور ناکاره (Fail) ٿي وڃن ٿا. ان کان علاوه شراب جي استعمال جي ڪثرت دماغ کي مُتَوَرِّم (يعني سوچ ۾ مبتلا) ڪري ٿي، اعصاب ۾ سوچ ٿي وڃي ٿي، نتيجتاً اعصاب ڪمزور ۽ پوءِ تباهه ٿي وڃن ٿا. شرابيءَ جي معدي ۾ سوچ ٿي پوي ٿي، هڏيون نرم ۽ خسته (يعني تمام گهڻيون ڪمزور) ٿي وڃن ٿيون، شراب جسم ۾ موجود وٽامنز جي ذخيرن کي تباهه ڪري ٿي، وٽامن B ۽ C ان جي تباهه ڪاري جو خاص طور تي نشانو بڻجن ٿا. شراب سان گڏوگڏ تماڪو نوشي ڪئي وڃي ته انهيءَ جا نقصانده اثرات ڪيترائي ڀيرا وڌي وڃن ٿا ۽ هائي بلڊ پريشر، اسٽروڪ ۽ هارت اٽيڪ جو شديد خطرو رهي ٿو. ڪثرت سان شراب پيئڻ وارو ٿڪ، مٿي جي سور، الٽي ۽ اُڇ جي شدت ۾ مبتلا رهي ٿو. تمام گهڻو شراب پيئڻ سان دل ۽ عمل تَنَفُّس (يعني ساهه کڻڻ جو عمل) رکجي ويندو ۽ شرابيءَ فوري طور تي موت جي ور چڙهي ويندو آهي.

گر آءُ شرابي مٺي هر خرابي
چڙهائڻ ڳا ايسا نشه مدني ماحول
اگر چور ڏاڪو بهي آجائين گے تو
سدھر جائين گے گر ملا مدني ماحول

نمازين جو پڙهڻه ٿيڻ ۽ ان کي لارڻ
نمازي ۽ ديتا بنا ماني ماحول

(فيضانِ سنت، ص 426)

شراب جا اخلاقي ۽ معاشري نقصان:

شراب پيئڻ سان شرابيءَ جا پنهنجا اخلاق ته تباه ۽ برباد
ٿين ٿا، پر پوري معاشري تي به ان جا خراب اثر ظاهر ٿين ٿا.
جيئن ته،

برطانيه جيڪو مُهذب دنيا جو علمبردار هجڻ جي دعويٰ
ڪري ٿو، اُتي جي ميٽرو پوليتن پوليس چيف پنهنجي هڪ
انٽرويو ۾ ٻڌايو ته رات جي تائيم تمام گهڻي شراب پي ڪري
مست ٿيڻ وارا شرابيءَ پوليس جي لاءِ مٿي جو سور بڻيل آهن
۽ هلندڙ سال ۾ صرف لنڊن ۾ پوليس تي حملن ۾ چاليهه
سيڪڙو اضافو ٿيو آهي.

يه علم، يه هڪمت، يه تدبير، يه حڪومت
پيٽي پيڻ لاهو، ديتي پيڻ تعليم مساوات
به ڪاري و عرياني و مے خواري و افلاس
کيا کم پيڻ فرنگي مدنيت ڪي فتوحات

دور حاضر جي پُر وقار ۽ عزت دار معاشرو چورائڻ وارن
جو جڏهن اهو حال آهي جو قانون لاڳو ڪندڙ ادارا شرابين جي
شرڪان محفوظ ڪونه آهن ته جيڪو معاشرو تهذيب ۽ تمدن
کان پري هجي، اُتي عام ماڻهن جو ڇا حال هوندو؟

شرابيءَ کي پنهنجي پرائي جي تميز نٿي رهي:

شراب جي نشي ۾ بدمست ٿي ڪري شرابيءَ جڏهن پنهنجي ذات کان به غافل ٿي وڃي ٿو ته ٻين جو لحاظ ڪيئن رکندو؟ پرايا ته پرايا، انهيءَ کي پنهنجن جو به احساس نٿو رهي. جيئن ته،

حضرت سيّدنا عبدالله بن عمرو بن عاص رَضِيَ اللهُ تَعَالَى عَنْهُمَا فرمائن ٿا ته مون الله عَزَّوَجَلَّ جي پياري حبيب صَلَّى اللهُ تَعَالَى عَلَيْهِ وَآلِهِ وَسَلَّمَ کان شراب جي باري ۾ پڇيو ته پاڻ صَلَّى اللهُ تَعَالَى عَلَيْهِ وَآلِهِ وَسَلَّمَ ارشاد فرمايو: ”اهو سڀ کان وڏو گناهه ۽ سڀني برائين جي جڙ آهي. شراب پيئندڙ نماز ڇڏي ڏي ٿو ۽ (ڪڏهن ته) پنهنجي ماءُ، ماسيءَ ۽ پٽيءَ سان به بدڪاريءَ جو مُرتڪب ٿي ويندو آهي.“ (مجمع الزوائد، ڪتاب الاشربة، باب ما جاء في الخمر، الحديث: 8174، ج 5، ص 104، مفهوماً)

شرابيءَ ۽ ان جو خاندان:

شهنشاهه مدينه، قرار قلب و سينه صَلَّى اللهُ تَعَالَى عَلَيْهِ وَآلِهِ وَسَلَّمَ جي ذڪر ڪيل فرمان مان خبر پئي ته شراب صرف شرابيءَ جي لاءِ ئي نقصان جو سبب نٿو بڻجي، بلڪ انهيءَ جي نحوست شرابيءَ جي پوري خاندان کي پنهنجي گهيري ۾ وٺندي آهي. خاندان جي عزت ۽ ناموس خاڪ ۾ ملي وڃي ٿي، ٻار هر وقت نشي ۾ مست رهڻ واري شرابيءَ پيءُ کان نفرت ڪرڻ لڳن ٿا، ڇاڪاڻ ته هو سڄي زندگي پيءُ جي شفقت کان محروم رهن ٿا ۽ پيءُ کان جيڪڏهن ڪجهه ملي به ٿو ته صرف مارڪٽ ۽ جُٺ ڪاوڙ.

مطلب ته گهر جو سڄو نظام، تباھ ۽ برباد ٿي وڃي ٿو. جيئن
 امام ابو الفرج عبدالرحمن بن علي مُحَدِّث جوزي عَلَيْهِ سَلَامُ اللهُ
 القوي (متوفي 597ھ) فرمائن ٿا ته ڪنهن وقت شراب، شرابيءَ جي
 زال کي متس حرام ڪري ڇڏي ٿو ۽ هو بدڪاري ۾ مبتلا ٿي
 وڃي ٿو. ان جي صورت هيءَ هوندي آهي ته شرابيءَ نشي ۾
 مدهوش ٿي گهڻو ڪري طلاق ڏئي ڇڏي ٿو ۽ ڪنهن وقت
 لاشعوري طور تي قسم توڙي ڇڏي ٿو ته پنهنجي حرام ڪيل
 زال سان بدڪاري ڪري ويهي ٿو. ڪجهه صحابه ڪرام عَلَيْهِمُ
 السَّلَامُ جو قول آهي: ”جنهن پنهنجي ڌيءُ کي شرابيءَ جي نڪاح
 ۾ ڏنو، ڄڻ ته ان پنهنجي ڌيءُ کي بدڪاريءَ لاءِ پيش ڪيو.“

(بحر الدموع، ص 215)

برطانيه ۾ ٿيندڙ هڪ تازي سروي مطابق انهن ٻارن ۾
 وڏو ٿي ڪري شراب جو عادي بڻجڻ جا امڪان وڏي وڃن ٿا،
 جيڪي پنهنجي والدين کي نشي جي حالت ۾ ڏسن ٿا. سروي
 ڪندڙ برطانوي اداري مطابق ننڍي عمر ۾ شراب نوشي جي
 عادت جو تعلق ننڍپڻ ۾ والدين جي طرفان صحيح سرپرستي نه
 ملڻ سان به ٿئي ٿو، جڏهن ته دوستن جي صحبت به شراب
 نوشيءَ ڏانهن مائل ڪرڻ جو اهم سبب ٿي سگهي ٿي. سروي
 مطابق توهان جيترو وڌيڪ وقت شرابيءَ دوستن کي ڏيندا،
 اوترو ئي توهان جا شراب نوشي ڪرڻ جا امڪان وڌندا. انهيءَ
 سروي دوران تيرهن کان سورهن سالن جي عمر جي پنج هزار

ست سؤ چوڪرن ۽ چوڪرين جي عادتن ۽ طور طريقن جو جائزو ورتو ويو، جنهن ۾ هر پنج مان هڪ ٻار ٻڌايو ته ان چوڏهن سالن جي عمر ۾ پهريون ڀيرو شراب پيتو، جڏهن ته انهن ٻارن مان اڌ يعني لڳ ڀڳ ٻه هزار ڇهه سؤ پنجاهه ٻارن سورهن سالن جي عمر ۾ شراب پيئڻ جو دعويٰ ڪيو. برطانيه ۾ شراب نوشي جي خاتمي لاءِ ڪم ڪندڙ اداري ”الڪوحل ڪنسرڻ“ جي سربراهه جو چوڻ آهي ته هي سروي انهيءَ ڳالهه جي تصديق ڪري ٿو ته ٻار جي زندگي جي آغاز کان ئي ان جي مستقبل جي عادتن تي والدين جو گهرو اثر ٿيندو آهي. هن رپورٽ جي تحقيق ۾ اهم ڪردار ادا ڪندڙ هڪ خاتون جو چوڻ آهي ته هن تحقيق مان خبر پئي آهي ته خاندان ۽ دوستن جا رويو ٻارن تي اثر انداز ٿيندا آهن.

شرابين کان پري رهڻ جو حڪم:

اسلام هڪ مڪمل ضابطهءَ حيات آهي ۽ ان پنهنجي مڃيندڙن کي صديون اڳ اهو ٻڌائي ڇڏيو هو ته ”بُري صحبت کان پري رهڻ ۾ ئي عافيت آهي“ جيئن ته،

حضرت سيّدنا عبدالله بن عمرو رضي الله تعالى عنهما فرمائن ٿا: ”جڏهن شرابيءَ بيمار ٿي وڃن ته انهن جي عيادت نه ڪريو.“ (الادب المفرد للبخاري، باب عيادة الفاسق، الحديث 529، ص 140) ۽ حضرت سيّدنا امام محمد بن اسماعيل بخاري عليه رَحْمَةُ اللهِ الْقَوِي جن فرمايو: ”حضرت سيّدنا عبدالله بن عمرو رضي الله تعالى عنهما فرمائن ٿا ته شرابين کي

سلام نه ڪريو.“ (صحيح البخاري، ڪتاب الاستغذان، باب من لم يسلم علي من اقترف ذنبا... الخ، ج 4، ص 173) سيد عالم صَلَّى اللهُ تَعَالَى عَلَيْهِ وَآلِهِ وَسَلَّمَ جن ارشاد فرمايو: ”نه شرابين سان گڏ ويهو، نه انهن جي بيمار ٿيڻ تي عيادت ڪريو ۽ نه ئي انهن جي جنازن ۾ شرڪت ڪريو. شراب پيئندڙ قيامت جي ڏينهن انهيءَ حال ۾ ايندو جو ان جو منهن ڪارو هوندو، ان جي زبان سيني تي لڙڪي رهي هوندي، ٿڪ وهي رهي هوندي ۽ هر ڏسندڙ انهيءَ کان نفرت ڪندو.“

(الكامل في ضعفاء الرجال، الرقم 399 الحكر بن عبدالله، ج 2، ص 502)

ڪجهه علماء ڪرام رَحْمَةُ اللهِ السَّلَام فرمائن ٿا ته شرابين جي عيادت ڪرڻ ۽ انهي کي سلام ڪرڻ کان منع ڪيو ويو آهي، انهيءَ لاءِ جو شراب پيئڻ وارو فاسق ۽ ملعون آهي، جيئن ته رحمتِ عالم، نورِ مُجَسَّم صَلَّى اللهُ تَعَالَى عَلَيْهِ وَآلِهِ وَسَلَّمَ انهن تي لعنت فرمائي آهي. بس، جيڪڏهن هن شراب جو سامان يا اوزار خريد ڪري شراب ٺاهيو ته هو به دفعا ملعون آهي ۽ جيڪڏهن ڪنهن ٻئي کي پيئاريو ته تي دفعا ملعون آهي. انهيءَ سبب جي ڪري ان جي عيادت ڪرڻ ۽ ان کي سلام ڪرڻ کان منع ڪيو ويو آهي، پر اهو ته هو توبه ڪري يعني جيڪڏهن هن توبه ڪري ورتي ته الله تعاليٰ انهيءَ جي توبه قبول فرمائيندو.

(جهنم ۾ لڳل ۽ لڳل اعمال ج 2 ص 580)

خبر پئي ته صحبت جو اثر ٿئي ٿو، ڇو ته نيڪن جي صحبت نيڪ ۽ بُرن جي صحبت بد بڻائي ٿي. انهيءَ لاءِ حُسنِ اخلاق جي پيڪر، محبوبِ ربِّ اڪبر صَلَّى اللهُ تَعَالَى عَلَيْهِ وَآلِهِ وَسَلَّمَ جن شرابين

وت اُٿڻ ويهڻ کان منع فرمايو. هتي حضرت سيّدنا جعفر صادق عليه رَحْمَةُ اللهِ الرَّازِقِ کان مروِي نصيحتن جا ڪجهه مدني ڪُلُ ذڪر ڪرڻ فائدي کان خالي نه هوندا جو جيڪي پاڻ رَحْمَةُ اللهِ تَعَالَى عَلَيْهِ حضرت سيّدنا سفيان ثوري عليه رَحْمَةُ اللهِ الْقَوِي جي بار بار عرض ڪرڻ تي عطا فرمايا هئا، جيئن ته،

شهزادهءَ رسولِ جاعطا ڪيل مدني ڪُل:

دعوتِ اسلامي جي اشاعتي اداري مڪتبه المدينه جي شايع ٿيل 853 صفحن تي مشتمل ڪتاب ”جهنم ۾ لڳل ڪارڻ“ جلد اول، صفحي 75 تي آهي ته حضرت سيّدنا سفيان ثوري عليه رَحْمَةُ اللهِ الْقَوِي فرمائن ٿا ته مون سيّدنا امام جعفر صادق عليه رَحْمَةُ اللهِ الرَّازِقِ جن وٽ حاضر ٿي ڪري عرض ڪيو: ”اي الله عَزَّوَجَلَّ جي پياري حبيب صَلَّى اللهُ تَعَالَى عَلَيْهِ وَآلِهِ وَسَلَّمَ جا شهزاده! مون کي ڪجهه وصيت فرمايو.“ انهن ٻه ڳالهيون ارشاد فرمايون: ”اي سفيان! (1) مُرُوْت (رعيت، اخلاق سان پيش اچڻ) ڪوڙي جي لاءِ، ۽ راحت حاسد جي لاءِ ناهي هوندي ۽ (2) اَحُوْت (پائيچارو) تنگ دل ماڻهن جي لاءِ، ۽ سرداري بداخلاق ماڻهن جي لاءِ ناهي هوندي.“

مون عرض ڪيو: اي شهزادهءَ رسول! وڌيڪ ارشاد فرمايو. ته انهن ارشاد فرمايو: ”اي سفيان! (1) الله عَزَّوَجَلَّ جي حرام ڪيل ڪمن کان رُڪيل رهندا ته حڪمت وارا ٿي ويندا (2) الله عَزَّوَجَلَّ توهان جي لاءِ جيڪا ورهاست مقرر ڪئي آهي، انهيءَ تي راضي رهندا ته اطاعت ڪندڙ بڻجي ويندا (3) ماڻهن سان ائين

ئي ملو، جهڙي طرح توهان چاهيو ٿا ته هو توهان سان ملن. اهڙي طرح ايمان وارا بڻجي ويندا ۽ (4) فاجر جي صحبت ۾ نه ويهو، ڪٿي هو توهان کي پنهنجيون بدڪاريون نه سيڪاري ڇڏي، جيئن مروِي آهي: ”ماڻهو پنهنجي دوست جي دين تي هوندو آهي. تنهن ڪري توهان مان هر هڪ کي گهرجي ته هو ڏسي ته ڪنهن سان دوستي ڪري رهيو آهي؟“ (جامع الترمذي، ڪتاب الزهد، باب الرجل علي دين خليله، الحديث: 2385، ج 4، ص 167) ۽ (5) پنهنجن معاملن ۾ الله عَزَّوَجَلَّ جو ڊپ رکندڙن کان صلاح مشورو ڪري وٺندا ڪريو. مون عرض ڪيو: اي شهزادهءِ رسول! وڌيڪ ارشاد فرمايو، ته انهن ارشاد فرمايو: ”اي سفيان! جيڪو خاندان کان سواءِ عزت، ۽ حڪمراني کان سواءِ هيبت، رعب ۽ ڊڊبو حاصل ڪرڻ چاهيندو هجي، انهيءَ کي گهرجي ته الله عَزَّوَجَلَّ جي نافرمانِي جي ذلت کان نڪري ڪري ان جي فرمانبرداري ۾ اچي وڃي.“ مون عرض ڪيو: اي شهزادهءِ رسول! وڌيڪ نصيحت فرمايو، ته انهن ارشاد فرمايو: مون کي منهنجي والد سبگوري تي ڳالهيون سيڪاريندي ارشاد فرمايو: ”اي منهنجا پُٽ! (1) جيڪو بُري ماڻهوءَ جي صحبت اختيار ڪري ٿو، اهو سلامت نٿو رهي. (2) جيڪو برائي جي جڳهه تي وڃي ٿو، انهيءَ تي تهمت لڳي ٿي ۽ (3) جيڪو پنهنجي زبان کي قابو ۾ نٿو رکي، اهو شرمسار ٿئي ٿو.“

شراب ۽ شيطان:

ربّ تعاليٰ جو فرمان آهي:

إِنَّمَا يُرِيدُ الشَّيْطَانُ أَنْ يُوقِعَ بَيْنَكُمُ
الْعَدَاوَةَ وَالْبَغْضَاءَ فِي الْخَمْرِ وَالْمَيْسِرِ
وَيَصُدَّكُمْ عَنْ ذِكْرِ اللَّهِ وَعَنِ الصَّلَاةِ
فَهَلْ أَنْتُمْ مُنْتَهُونَ ﴿٩١﴾ (پ 7 المائدہ 91)

ترجمو ڪنزالايمان: شيطان ته اهو گهري ٿو توهان ۾ وير ۽ دشمني وجهي ڇڏي شراب ۽ جوا جي ذريعي ۽ توهان کي الله جي ياد ۽ نماز کان روڪي پوءِ ڇا توهان مڙي ويا.

پيارا اسلامي ڀائرو! آيت مبارڪ مان ٻه ڳالهيون معلوم

ٿيون: (1) شراب ذڪرِ الاهي ۽ نماز کان روڪي ٿو ۽ (2) دشمني ۽ بغض جو سبب بڻجي ٿو، ڇاڪاڻ ته شيطان انسان جو کليو دشمن آهي، جيڪو ڪڏهن انسان جي ڀلائي چاهڻ وارو نٿو ٿي سگهي، بلڪ هو هر وقت انهيءَ ڪوشش ۾ رهندو آهي ته ڪنهن طرح انسان راهِ حق کان هٽي وڃي. جيئن ته،

نماز جي باري ۾ حضور نبيءَ پاڪ، صاحبِ لولاڪ صَلَّى اللهُ تَعَالَى عَلَيْهِ وَالْه وَسَلَّمَ جو فرمان عبرت نشان آهي: ”جنهن نشي جي حالت ۾ هڪ نماز ڇڏي، ڇڻ ته ان وقت دنيا ۽ ان ۾ موجود سڀ ڪجهه هو پر انهيءَ کان ڪسيو ويو.“ (المسند للامام احمد، مسند عبدالله بن عمرو بن العاص، الحديث: 6671، ج 2، ص 593 ملتقطاً) ۽ هڪ روايت ۾ آهي: ”جنهن نشي جي حالت ۾ چار نمازون ڇڏيون ته الله عَزَّوَجَلَّ تي حق آهي ته انهيءَ کي طِينَةُ الْخَبَالِ مان پيئاري.“ عرض ڪيو ويو: ”طِينَةُ الْخَبَالِ ڇا آهي؟“ ارشاد فرمايائون: ”دوزخين جي پيپ.“

(المستدرڪ، ڪتاب الاشربة، باب اجتنبوا الخمر.. الخ، الحديث: 7351، ج 5، ص 202)

تو نٿي سڄي آمت پي شراب
 دو جهاڻ هو جاکين گے ورنه خراب

شرابين جو شيطان:

دعوتِ اسلامي جي اشاعتي اداري مڪتبه المدينه جي شايع ٿيل 176 صفحن تي مشتمل ڪتاب ”**فيضان بسم الله**“ صفحي 40 تي شيخِ طريقت، اميرِ اهل سنت، باني دعوتِ اسلامي حضرت علامه مولانا ابو بلال محمد الياس عطار قادري دامت برڪاتهم العالیه فرمائن ٿا: شيطان جو اولاد گهڻو آهي ۽ انهن جون مختلف ڪمن تي ديوتيون لڳل آهن جيئن حضرت علامه ابن حَجَر عسقلاني شافعي عَلَيْهِ رَحْمَةُ اللهِ الْقَوِي نقل ڪن ٿا: امير المومنين، حضرت سيدنا عمر فاروق اعظم رَضِيَ اللهُ تَعَالَى عَنْهُ فرمائن ٿا: شيطان جا ٽو اولاد آهن (1) زَلَيْتُون (2) وَثِين (3) لَقُوس (4) اَعْوَان (5) هَقَاف (6) مَرَّة (7) مَسُوط (8) دَاسِم (9) وَلَهْمَان، ان مان هَقَاف (نالي شيطان) شرابين سان گڏ هوندو آهي.

(المنبهات للعسقلاني ص 93)

بس جڏهن ٻانهو هَقَاف نالي شيطان جي ورغلائڻ ۾ اچي ڪري خدا جي احڪامن کان بي پرواهي ڪندو آهي ۽ شيطان جي صحبت اختيار ڪري ٿو ته سڀ کان پهرين ان جو عقل ان جو سات چڙي وڃي ٿو. جيئن ته،

شراب ۽ عقل:

شراب جو سڀ کان وڏو نقصان هي آهي ته هي انهيءَ عقل کي ختم ڪري ڇڏي ٿو، جيڪا انسان جي اعليٰ ۽ اشرف

صفتن مان آهي. جڏهن شراب عمدہ صفتون رکندڙ شيءِ عقل جو دشمن آهي ته انهيءَ سان ان جو ذليل هجڻ ثابت ٿي وڃي ٿو، ڇاڪاڻ ته عقل کي عقل انهيءَ لاءِ چوندا آهن ته هيءُ صاحبِ عقل کي انهن برن ڪمن کان روڪي ٿو، جن ڏانهن هن جي طبيعت مائل هوندي آهي. تنهن ڪري جڏهن ٻانهو شراب پيئي ٿو ته برائين کان روڪيندڙ عقل ضايع ٿي وڃي ٿو ۽ اهو انهن برائين جو عادي ٿي وڃي ٿو. جيئن ته شراب به فطري طور تي انهن برائين مان هڪ آهي، تنهن ڪري هو نه صرف انهيءَ کي پيئي ٿو، بلڪ نشي ۾ وڌيڪ ٻيا گناهه به ڪندو آهي، ايستائين جو جڏهن هن جو عقل واپس اچي ٿو ته انهيءَ کي حقيقت معلوم ٿئي ٿي.

(تفسير كبير، البقرة، تحت الآية: 219، ج 2 ص 400، مفهوماً)

پيشاب سان وضو ڪرڻ وارو شرابي:

حضرت سيّدنا امام ابن ابى الدنيا رحمۃ اللہ تعالیٰ علیہ فرمائن ٿا ته هڪ پيري منهنجو گذر نشي ۾ مست هڪ شخص وٽان ٿيو. هو پنهنجي هٿ تي پيشاب ڪري رهيو هو ۽ وضو ڪندڙ جيان ان سان پنهنجو هٿ ڏوئي رهيو هو ۽ چئي رهيو هو: ”**الْحَمْدُ لِلَّهِ الَّذِي جَعَلَ الْإِسْلَامَ نُورًا وَالْمَاءَ طَهُورًا**“ يعني سڀ تعريفون ان ذات لاءِ، جنهن اسلام کي نور ۽ پاڻيءَ کي پاڪ ڪندڙ ٺاهيو.

(الزواج عن اقتراف الكبائر، ج 2، ص 298)

شرابيءَ جي ختم نه ٿيڻ واري لالچ:

شراب پيئڻ جيئن ته الله عَزَّوَجَلَّ جي نافرمانِي جو ارتڪاب

ڪرڻ آهي، تنهن ڪري ٻانهو جڏهن انهيءَ گناهه ۾ مبتلا ٿيندو آهي ته الله عَزَّوَجَلَّ جي رحمت کان پري ٿي ڪري وڌيڪ نافرمانيءَ جي ڪڏ ۾ ڪرندو ئي وڃي ٿو ۽ اهڙي طرح شراب جي محبت ۽ اُلفت ان جي دل ۾ اهڙي سمائجي وڃي ٿي جو ان کي شراب کان سواءِ ڪجهه نٿو سڄهي ۽ ٻين گناهن جي مقابلي ۾ انهيءَ جي لاءِ شراب جي جدائي برداشت ڪرڻ مشڪل ٿي وڃي ٿو. جيئن ته:

دعوتِ اسلامي جي اشاعتي اداري مڪتبه المدينه جي شايع ٿيل 300 صفحن تي مشتمل ڪتاب ”انوارِ ڪادريا“ صفحو 292 تي آهي ته هڪ بزرگ رَحْمَةُ اللهِ تَعَالَى عَلَيْهِ فرمائن ٿا: ”مون هڪ شخص کي سڪرات جي حالت ۾ ڏٺو. جڏهن هن کي ڪلمي پاڪ جي تلقين ڪئي پئي وڃي ته چئي رهيو هو: ”پاڻ به پيئو ۽ مون کي به پياريو.“

(بحر الدموع، ص 216)

امام ابو العباس احمد بن محمد علي بن حَجَر مڪي شافعي عَلَيْهِ رَحْمَةُ اللهِ الْقَوِي (متوفي 974ھ) پنهنجي ڪتاب ”الزواجر عن اِقتِرافِ الْكِبائر“ ۾ اهڙي ئي شراب جي لالچي انسان جي باري ۾ فرمائن ٿا ته جيڪو ٻانهو شراب کان علاوه ٻين گناهن ۾ مبتلا ٿئي ٿو، جڏهن هن جي خواهش پوري ٿي وڃي ٿي ته هو ان گناهه کان پري ٿي وڃي ٿو، پر شراب هڪ اهڙو گناهه آهي، جنهن جو عادي ڪڏهن به انهيءَ کان بيزار نٿو ٿئي، بلڪ پيئڻ شروع ڪري ٿو ته پيئندو ئي هليو وڃي ٿو، ان جو حرص وڌندو ئي

وڃي ٿو. ڇا توهان بدڪار کي نٿا ڏسو ته هن جي خواهش هڪ ئي دفعو انهيءَ گناهه جي ڪرڻ سان ختم ٿي وڃي ٿي، پر شرابيءَ جڏهن شراب پيئڻ لڳي ٿو ته بس پيئندو ئي وڃي ٿو. جسماني لذت انهيءَ کي گهيري وٺي ٿي ۽ هو آخرت جي ياد کان غافل ٿي ڪري ان کي وسري ويل ڳالهه جيان پس پُشت اڇلائي ڇڏي ٿو. تنهنڪري اُن جو شمار انهن فاسقن ۾ ٿيڻ لڳي ٿو، جن الله عَزَّوَجَلَّ کي وساري ڇڏيو ته الله عَزَّوَجَلَّ انهن کي پنهنجي جانين کان به غافل ڪري ڇڏيو.

(الزواج عن اقتراف الكبائر، ج 2، ص 298)

سڀ کان وڏو گناهه:

حضرت سيّدنا عبدالله بن عمر رَضِيَ اللهُ تَعَالَى عَنْهُمَا کان مروِي آهي ته اميرالمؤمنين حضرت سيّدنا ابوبڪر صديق رَضِيَ اللهُ تَعَالَى عَنْهُ، امير المؤمنين حضرت سيّدنا عمر فاروق اعظم رَضِيَ اللهُ تَعَالَى عَنْهُ ۽ ڪجهه ٻيا صحابه ڪرام عَلَيْهِمُ الرِّضْوَانُ رَحْمَتِ عَالَمٍ، نور مُجَسَّم صَلَّى اللهُ تَعَالَى عَلَيْهِ وَآلِهِ وَسَلَّمَ جي ظاهري وصال کان پوءِ گڏجي وينا ته سڀ کان وڏي گناهه جو ذڪر ٿيڻ لڳو، پر اُهي انهيءَ جو تَعَيُنَ نه ڪري سگهيا ته انهن مون کي حضرت سيّدنا عبدالله بن عمرو بن العاص رَضِيَ اللهُ تَعَالَى عَنْهُمَا جي خدمت ۾ موڪليو، ته جيئن ائون انهن کان پڇي اچان، انهن مون کي ٻڌايو: ”سڀ کان وڏو گناهه شراب پيئڻ آهي.“ مون واپس اچي اها ڳالهه ٻڌائي ته اُنهن مڃڻ کان انڪار ڪري ڇڏيو ۽ فوراً انهن ڏانهن ويا، ايستائين جو سڀئي

سندن جي گهر پهچي وياسين ته حضرت سيّدنا عبداللہ بن عمرو رَضِيَ اللهُ تَعَالَى عَنْهُمَا أَنَهُن كِي بَدَايُو تَه پَاڻ صَلَّى اللهُ تَعَالَى عَلَيْهِ وَآلِهِ وَسَلَّمَ جن ارشاد فرمايو: ”بني اسرائيل جي ڪنهن بادشاهه هڪ شخص کي پڪڙي ورتو ۽ انهيءَ کي اختيار ڏنو ته هو شراب پيئي يا ڪنهن کي قتل ڪري يا بدڪاري ڪري يا سوئر جو گوشت کائي، نه ته هو ان کي قتل ڪري ڇڏيندو. اهڙي طرح هن شراب پيئڻ قبول ڪيو. جڏهن شراب پي ورتو ته هر اهو ڪم ڪيو، جيڪو هن انهيءَ کان ڪرائڻ تي چاهيو.“ (المستدرڪ، ڪتاب الاشربة، باب ان اعظم الكبائر شرب الخمر، الحديث: 7318، ج 5 ص 203 ملتقطاً)

آندو شرابي:

دعوتِ اسلامي جي اشاعتي اداري مڪتبه المدينه جي شايع ٿيل 1432 صفحن تي مشتمل ڪتاب ”فيضانِ سنت“ صفحي 415 تي شيخ طريقت، امير اهل سنت، بانيءَ دعوتِ اسلامي حضرت علامه مولانا ابو بلال محمد الياس عطار قادري دامت برڪاتهم العاليه فرمائن ٿا: مون (يعني سگِ مدينه عُنْفِي عَنْه) کي چڱي طرح ياد آهي ته هڪ شوخ طبيعت جو صحتمند نوجوان جوڙيا بازار (باب المدينه ڪراچي) ۾ مزدوري ڪندو هو. هو تمام سٺي صحت وارو ۽ ڳالهائڻ ۾ تيز (ببببب) هئڻ جي ڪري سڀني ۾ نمايان هو. پوءِ هن جو هڪ دور آيو ته هو آندو ٿي ويو ۽ تمام گهڻي آداسيءَ سان پنڊو وٺندو هو. معلوم ڪرڻ تي خبر پئي ته هي شرابيءَ هو ۽ هڪ دفعي خراب شراب پيئڻ جي ڪري هن جي اکين جا ڏيئا وسامي ويا.

(يعني انڌو ٿي ويو)

کرلے توبہ اور تُو مت پی شراب
 ہوں گے ورنہ دو جہاں تیرے خراب
 جو جُوا کھیلے، پیئے ناداں شراب
 قبر و حشر و نادر میں پائے عذاب

(فیضانِ سنت، ص 415)

شراب ۽ موت:

شرابيءَ شراب پيئي تو زندگي جو لطف بيٺو ڪرڻ لاءِ، پر
 هن بي عقل کي ڪڏهن اها خبر نٿي پوي ته هو زهر کي دوا
 سمجهي ڪري پي رهيو آهي. جهڙي طرح،

جولائي 2008ع ۾ گجرات (هند) ۾ زهريلي شراب پي
 ڪري 107 ماڻهو ۽ 2007ع ۾ رياست ڪرناٽڪ (هند) ۽ تامل
 ناڊو (هند) ۾ تقريباً ڏيڍ سؤ ماڻهو مري ويا، ۽ باب المدينه
 (ڪراچي) ۾ زهريلي شراب جي استعمال سبب 2007 ۾ صرف
 ٽن ڏينهن ۾ 40 ماڻهو ختم ٿيا.

هڪ مغربي مُحَقِّق جو چوڻ آهي ته 12 کان 23 سالن جي
 عمر ۾ شراب جي عادي ٿيندڙ ماڻهن مان 51 سيڪڙو موت جو
 شڪار ٿي وڃن ٿا، جڏهن ته شراب نه پيئندڙن مان 10 سيڪڙو
 ماڻهو به انهيءَ عمر ۾ نٿا مرن. هڪ ٻي مشهور مُحَقِّق ٻڌايو ته
 20 سالن جا نوجوان جنهن جي باري ۾ 50 سالن تائين زنده رهڻ
 جي اميد ڪئي وڃي ٿي، اُهي شراب جي ڪري 35 سالن کان
 وڌيڪ زنده نٿا رهي سگهن ۽ بيمو ڪندڙ ڪمپنين جي تجربن

مان به ثابت ٿي چڪو آهي ته شرابين جي عمر ٻين جي نسبت 25 کان 30 سيڪڙو گهٽ ٿئي ٿي.

منا منا اسلامي پائرو! شراب جي اهڙن ئي بي شمار نقصانن جي ڪري اسلام ۾ ان کي هميشه جي لاءِ حرام قرار ڏنو ويو آهي.

شراب تي پابنديءَ جون ڪوششون:

يورپ جيڪو صدين کان شراب جو گهر آهي، اُتي ميلان (Melon) جي انتظاميه ڪثرت سان شراب نوشي کي روڪڻ جي لاءِ ننڍي عمر وارن کي شراب وڪڻڻ تي پابندي لڳائي ڇڏي آهي. سورهن سالن کان گهٽ عمر جا ڇوڪرا ۽ ڇوڪريون جيڪڏهن شراب نوشي ڪندي گرفتار ٿيا ته انهن جي والدين تي تقريباً پنج سؤ يورو تائين جو جرمانو لڳائي سگهجي ٿو. هڪ رپورٽ مطابق شهر ۾ يارهن سالن تائين جي هر ٽين ٻار کي شراب نوشي جي متعلق مسئلا درپيش آهن. هڪ اهڙي ملڪ ۾ جتي صدين کان وائڻ (هڪ قسم جو شراب) اُتي جي ثقافت جو حصو رهيو هجي، اُتي اها پابندي ماڻهن جي لاءِ هڪ حيران ڪُن قدم آهي. ملڪ ۾ نوجوانن ۽ خاص ڪري يارهن سالن تائين جي ٻارن ۾ وڌندڙ شراب نوشي تمام گهڻي پريشانيءَ جو سبب بڻجي رهي آهي. هاڻي شراب خانن، ريسٽورنٽ، پيزا ۽ شراب جي دوڪانن ۾ 16 سالن کان گهٽ عمر جي ٻارن کي شراب وڪڻڻ تي پابندي آهي. قانون تي عمل

نه ٿيڻ جي صورت ۾ والدين يا وري انهيءَ دوڪان واري تي جرمانو لڳايو ويندو، جنهن انهن کي شراب وڪڻيو هوندو.

پيارا اسلامي ڀائرو! دنيا جا تهذيب يافتہ ملڪ چورائڻ وارا پنهنجي نوجوان نسل کي شراب جي نحوستن کان بچائڻ جي لاءِ هر ممڪن ڪوشش ڪري رهيا آهن ۽ انهيءَ سلسلي ۾ ڳرا جرمانا به ماڻهن کان وصول ڪيا پيا وڃن، پر اچو هاڻي ٿورو اهو ڏسون ٿا ته اسلام شراب جي خاتمي جي لاءِ اُمتِ مسلمه جي ڪهڙي طرح تربيت فرمائي.

عرب معاشري ۾ شراب ماڻهن جي زندگيءَ جو هڪ حصو بڻجي چڪو هو. انهن کي انهيءَ کان پري ڪرڻ ايترو آسان نه هو، تنهن ڪري اسلام سڀ کان پهرين شراب جي نقصانن کان ماڻهن کي آگاهه ڪرايو، ته جيئن شراب جي محبت، نفرت ۾ تبديل ٿي وڃي ۽ پوءِ تدريجاً (يعني ترتيب وار) انهيءَ کي هميشه جي لاءِ حرام قرار ڏئي ڇڏيو. انهيءَ سلسلي ۾ الله عَزَّوَجَلَّ جي پياري حبيب صَلَّى اللهُ تَعَالَى عَلَيْهِ وَآلِهِ وَسَلَّمَ جا اهڙا ڪيترائي فرمان اسان جي رهنمائيءَ لاءِ موجود آهن، جن ۾ وڏي واضح انداز ۾ شراب کان پري رهڻ، ان جي نقصانن کي سمجهڻ ۽ انهن کان بچڻ جو مدني ذهن بڻجڻ سان گڏوگڏ آخرت کي ياد رکڻ جو درس به ملي ٿو.

شرابيءَ ۽ ان جو ايمان:

جيڪي ماڻهو ڪفر جي اونداهي وادين مان نڪري ڪري

اسلام جي روشنيءَ ۾ اچي رهيا، انهن جي ويجهو ايمان جي دولت جي وڏي اهميت هئي، ڇو جو انهن اها دولت بيشمار قربانيون ڏئي حاصل ڪئي هئي، تنهنڪري انهن کي ٻڌايو ويو ته شراب پيئڻ ترک ڪريو جو ڪٿي انهيءَ خطرناڪ راهه تي هلڻ جي ڪري ايمان جي قيمتي دولت توهان جي پنهنجي ئي هٿان برباد نه ٿي وڃي. جيئن ته،

شرابيءَ جي ايمان جي باري ۾ 5 فرمان مصطفيٰ:

(1) جنهن صبح جي وقت شراب پيتو، اهو سڄو ڏينهن شرڪ ڪندڙ جيان (اللَّهُ عَذَّوَجَلَّ جي ياد کان غافل) رهي ٿو، ايستائين جو شام ٿي وڃي ٿي ۽ اهڙي طرح جيڪڏهن ڪنهن شام جي وقت شراب پيتو ته اهو سڄي رات شرڪ ڪندڙ جيان (اللَّهُ عَذَّوَجَلَّ جي ياد کان غافل) رهي ٿو، ايستائين جو صبح ٿي وڃي ٿو.

(المصنف لعبد الرزاق، كتاب الاشربة والظروف، الحديث: 17383، ج 9، ص 149 ملقطاً)

(2) بدڪار جڏهن بدڪاري ڪري ٿو ته هو مؤمن ناهي هوندو، چور جڏهن چوري ڪري ٿو ته هو مؤمن ناهي هوندو ۽ شرابيءَ جڏهن شراب پيئي ٿو ته هو به مؤمن ناهي هوندو.

(صحيح مسلم، كتاب الايمان، باب بيان نقصان الايمان بالمعاصي... الخ، الحديث: 57، ص 48)

(3) جنهن بدڪاري ڪئي يا شراب پيتو ته انهيءَ پنهنجي ڳچيءَ مان اسلام جو پتو لاهي ڇڏيو. پوءِ جيڪڏهن هو توبه ڪري وٺي ته الله عَذَّوَجَلَّ ان جي توبه قبول فرمائي ٿو.

(سنن النسائي، كتاب قطع السارق، باب تعظيم السرقة، الحديث: 4882، ص 783 ملقطاً)

(4) جيڪو شخص شراب پيئي ٿو، الله عَذَّوَجَلَّ انهيءَ جي دل

مان ايمان جو نور ڪڍي ڇڏي ٿو. (المعجم الاوسط، الحديث: 341، ج 1، ص 110)
﴿5﴾ جيڪو بدڪاري ڪري ٿو يا شراب پيئي ٿو، الله عَزَّوَجَلَّ
 انهيءَ کان ايمان اهڙي طرح ڇڪي وٺي ٿو، جهڙي طرح انسان
 پنهنجي مٿي تان قميص لاهي ڇڏي ٿو.

(المستدرڪ، ڪتاب الايمان، باب اذا زني العبد خرج منه الايمان، الحديث: 65، ج 1، ص 176)

اندھري قبر کا دل سے نہیں نکلتا ڈر
 ڪروں گا ڪيا جو تو ناراض هوگيا يا رب!
 گناهگار هون ۾ن لائق جھنم هون
 ڪرم سے بخش دے مجھ کو نہ دے سزا يا رب!
 برايون پھ پشيمان هون رحم فرما دے
 هے تيرے قهر پھ حاوی تيري عطا يا رب!

غافل شرابين جو انجام:

سرڪارِ نامدار، مديني جي تاجدار صَلَّى اللهُ تَعَالَى عَلَيْهِ وَآلِهِ وَسَلَّمَ جي
 بارگاہِ ناز مان تربيت حاصل ڪندڙن جڏهن شراب کي ايمان
 جي ضايع ٿيڻ جو سبب ڄاتو ته پنهنجي قيمتي دولت (ايمان) جي
 حفاظت لاءِ شراب کان منهن موڙي ورتو ۽ وري ڪڏهن شراب
 ڏانهن مڙي ڪري نه ڏٺو، پر جن ماڻهن کي ايمان جي اها قيمتي
 دولت مفت ۾ ملي وڃي ٿي ۽ انهن کي اها دولت حاصل ڪرڻ
 لاءِ ڪنهن قسم جون قربانيون نٿيون ڏيڻيون پون، اُهي شراب
 پي ڪري ايمان جي حفاظت ۾ ڪوتاهي جو شڪار ٿي وڃن ٿا.
 اهڙن ماڻهن کي سوچڻ گهرجي ته ڇا هو پاڻ شيطان کي اها

آساني فراهم نٿا ڪن ته هو انهن جي ايمان جي دولت چوري ڪري وڃي؟ هاءِ افسوس! صد افسوس! جيڪڏهن انهيءَ حالت ۾ موت جو قاصد انهن وٽ هي پيغام کڻي ڪري اچي ويو ته خدا جي بارگاهه ۾ حاضري ۽ عملن جي جواب ڏيڻ جو وقت اچي چڪو آهي ۽ توبه جي مهلت به نه ملي، ته اهڙن ماڻهن جو انجام ڇا ٿيندو؟ اهڙن ئي ناسمجهن کي انهيءَ وقت جي اچڻ کان پهرين خبردار ڪندي پنهي جهانن جي تاجور، سلطانِ بحر و بر صَلَّى اللهُ تَعَالَى عَلَيْهِ وَآلِهِ وَسَلَّمَ جن ارشاد فرمايو: ”شراب جو عادي (بغير توبه ڪرڻ جي) مري ويو ته هو اللهُ عَزَّوَجَلَّ جي بارگاهه ۾ بُت کي پوڄيندڙ وانگر پيش ٿيندو.“

(المستدرک للامام احمد بن حنبل، مسند عبدالله بن العباس، الحديث: 2453، ج 1، ص 583)

بے وفا! دنيا پہ مت کر اعتبار
تُو اچانک موت کا ہوگا شکار
موت آکر ہی رہے گی یاد رکھ!
جان جا کر ہی رہے گی یاد رکھ!
گر جہاں میں سو برس تُو جی بھی لے
قبر میں تنہا قیامت تک رہے

حضرت سيّدنا عبدالله ابن ابي اوفى رَضِيَ اللهُ تَعَالَى عَنْهُ فرمائن ٿا:
”جيڪو اهڙي طرح مري جو هو شراب جو عادي هجي ته هو
لات و عُزَيٰ جي پوڄيندڙ وانگر مئو.“ جڏهن پاڻ رَضِيَ اللهُ تَعَالَى عَنْهُ کي
عرض ڪيو ويو: ”ڇا شراب جي عادي شخص مان مراد اهو

ٻانهو آهي، جيڪو هر وقت شراب ۾ مدهوش رهي ٿو؟“ ارشاد فرمائائون: ”نه، بلڪ شراب جو عادي اهو هوندو آهي، جنهن کي جڏهن به شراب ملي، پيءَ وٺي، جيتوڻيڪ ڪيترن سالن کان پوءِ ئي ملي.“ (ڪتاب الڪباير للذهبي، الڪبيرة التاسعة عشرة، شرب الخمر، ص 92-الڪامل في ضعفاء الرجال، الرقم 445، الحسن بن عمارة، ج 3، ص 104)

حضرت سيّدنا ابو موسيٰ رَضِيَ اللهُ تَعَالَى عَنْهُ (پنهنجي والد صاحب کان) روايت ڪن ٿا، هو فرمائيندا هئا: ”آئون شراب پيئڻ يا الله عَزَّوَجَلَّ کي ڇڏي ڪري هن ٽنپ کي پوڄڻ ۾ ڪو فرق محسوس نٿو ڪريان.“ (سنن النسائي، ڪتاب الاشربة، باب ذكر الروايات المغلطات في شرب الخمر، الحديث: 5676، ص 894)

دعوتِ اسلامي جي اشاعتي اداري مڪتبه المدينه جي شايع ٿيل 1012 صفحن تي مشتمل ڪتاب ”جهنم ۾ لڳل ڪم ۽ اعمال“ جلد ٻيو، صفحي 558 تي آهي: هن مان مراد هي آهي ته شرابيءَ ۽ بُتن جو پوڄاري ٻئي گناهه ۾ هڪٻئي جي ويجهو آهن ۽ صحابهءَ ڪرام عَلَيْهِمُ الرِّضْوَانُ جي باري ۾ مروي آهي ته جڏهن شراب حرام ٿيو ته انهن مان ڪجهه پنهنجن ٻين دوستن وٽ ويا ۽ چوڻ لڳا: شراب حرام ڪيو ويو آهي ۽ ان کي (گناهه جي اعتبار کان) شرڪ جي برابر قرار ڏنو ويو آهي.

(المعجم الكبير، الحديث: 12399، ج 12، ص 30)

دوا طور شراب پيئڻ:

دوا طور به شراب پيئڻ جائز ناهي. جيئن ته اُمّ المؤمنين حضرت سيّدنا اُمّ سلمه رَضِيَ اللهُ تَعَالَى عَنْهَا فرمائن ٿيون: هڪ ڀيري

منهنجي ڌيءَ بيمار ٿي پئي ته مون اُن جي لاءِ هڪ ڪونڊي ۾
 نبينڌ ٺاهيو. جڏهن رسولِ اڪرم، شاهِ بني آدم ﷺ ڪوٺيو ته مون وٽ تشريف فرمائيا ته اهو نبينڌ جوش ڪائي رهيو هو (يعني
 انهيءَ تي گجي پيدا ٿي چڪي هئي). پاڻ ﷺ چيو: ”اي
 امِ سلمه (رضي الله تعالى عنها)! هي ڇا آهي؟“ مون سڄي ڳالهه بيان ڪئي
 ته منهنجي ڌيءَ بيمار آهي ۽ مون هي نبينڌ ان جي لاءِ ٺاهيو آهي
 ته پاڻ ﷺ جن ارشاد فرمايو: ”الله عَزَّوَجَلَّ جيڪا شيءِ
 منهنجي اُمت تي حرام ڪئي آهي، انهيءَ ۾ انهن جي لاءِ شفا
 ناهي رکي.“
 (المعجم الكبير، الحديث: 749، ج 23، ص 326)

معلوم ٿيو ته جنهن شيءِ کي الله عَزَّوَجَلَّ ۽ اُن جي رسول
 ﷺ جن حرام ڪوٺيو هجي، اُن ۾ ڪا شفا ناهي.
 جيئن ته،

حضرت سيّدنا ابو عبدالله محمد بن محمد عبدي فاسي
 مالڪي المعروف بابن الحاج (متوفي 737ھ) پنهنجي ڪتاب
 ”المدخل“ ۾ فرمائن ٿا ته ذڪر ڪيل حديث پاڪ مان خبر پئي
 ته جيڪا شيءِ حرام هجي، اُن جي منفعت (نفعو ۽ فائدو وٺڻ) جي
 برڪت به ختم ٿي وڃي ٿي.
 (المدخل، ج 2، ص 307)

شراب جي سبب ايمان کان محرومي:

حضرت سيّدنا فضيل بن عياض رضي الله تعالى عنه پنهنجي هڪ
 شاگرد وٽ سڪرات جي وقت تشريف وٺي آيا ۽ اُن وٽ ويهي
 سورة ياسين شريف پڙهڻ لڳا ته ان شاگرد چيو: ”سورة ياسين

پڙهڻ بند ڪيو.“ پوءِ پاڻ رَحْمَةُ اللهِ تَعَالَى عَلَيْهِ اُنَ کي کلمي شريف جي تلقين فرمائي. هن چيو: ”آئون هرگز اهو کلمو ڪونه پڙهندس، آئون انهيءَ کان بيزار آهيان.“ بس انهن لفظن تي اُن کي موت اچي ويو. حضرت سَيِّدُنَا فُضَيْل رَحْمَةُ اللهِ تَعَالَى عَلَيْهِ کي پنهنجي شاگرد جي بُري خاتمي جو سخت صدمو ٿيو. چاليهه ڏينهن تائين پنهنجي گهر ۾ ويٺا روئيندا رهيا. چاليهه ڏينهن کان پوءِ پاڻ رَحْمَةُ اللهِ تَعَالَى عَلَيْهِ جن خواب ۾ ڏٺو ته فرشتا ان شاگرد کي جهنم ۾ گهيلي رهيا آهن. پاڻ رَحْمَةُ اللهِ تَعَالَى عَلَيْهِ ان کان معلوم فرمايو: ”ڪهڙي سبب کان اللهُ عَزَّوَجَلَّ تنهنجي معرفت ڪسي ورتي؟ منهنجن شاگردن ۾ ته تنهنجو مرتبو تمام گهڻو بلند هو.“ ان جواب ڏنو: ”تن عيبن جي ڪري: (1) چغلي جو آئون پنهنجن ساٿين کي ڪجهه ٻڌائيندو هئس ۽ توهان کي ڪجهه پيو. (2) حسد جو آئون پنهنجن ساٿين سان حسد ڪندو هئس. (3) شراب نوشي جو هڪ بيماريءَ کان شفا پائڻ جي غرض سان طبيب جي مشوري تي هر سال شراب جو هڪ گلاس پيئندو هئس.“ (منهاج العابدین، اصول سلوک طريق خوف والرجاء، الاصل الثالث في ذکر ما وعد... الخ، ص 165، دار مؤسسة الرسالة)

گھپ اندھیری قبر میں جب جائے گا
 بے عمل! بے انتہا گھبرائے گا
 کام مال و زر وہاں نہ آئے گا
 غافل انسان! یاد رکھ پچھتائے گا

جڏهن دوا جي طور شراب پيئڻ واري جو اهو انجام ٿيو ته

انهن ماڻهن جو ڇا حال ٿيندو، جيڪي ان کي بنا عذر جي پيئن ٿا؟ اسان الله عَزَّوَجَلَّ کان هر آفت ۽ مصيبت کان عافيت طلب ڪريون ٿا.

گڏهه کي گهوڙو ٺاهڻ جي ڪوشش:

ڪجهه نادان شرابي، شراب پيئندي دل کي اها تسلي ڏين ٿا ته هي شراب نه بلڪ هي ته وهسڪي، برانڊي، شيمپين يا بئير آهي ۽ اهڙي طرح هي نادان ڄاڻي وائي گڏهه کي گهوڙو ٺاهڻ جي ڪوشش ڪن ٿا، جڏهن ته گڏهه گڏهه آهي ۽ گهوڙو گهوڙو آهي. شراب جو نالو بدلائڻ سان ڪو فرق نٿو پوي. بلڪ شراب، شراب ئي رهي ٿو. ها باقي انهن نادانن جي انهيءَ نادانيءَ کي مديني جي تاجدار، نبين جي سردار صَلَّى اللهُ تَعَالَى عَلَيْهِ وَآلِهِ وَسَلَّمَ جن اڄ کان صديون پهرين ائين بيان فرمايو: ”منهنجي امت جا ڪجهه ماڻهو شراب جو نالو بدلائي ان کي پيئندا. انهن جي مٿن تي موسيقي جا اوزار وڄايا ويندا ۽ ڳائڻ واريون ڪنيزون ڳائينديون. اللهُ عَزَّوَجَلَّ انهن کي زمين ۾ دٻائي ڇڏيندو ۽ ڪجهه ماڻهن کي پولٽو ۽ سوئر بڻائي ڇڏيندو.“

(سنن ابن ماجه، ڪتاب الفتن، باب العقوبات، الحديث: 4020، ج 4، ص 368)

شراب نوشيءَ جون ڏهه خراب عادتون:

امام ابو الفرج عبدالرحمن بن علي مُحَدِّث جوزي عَلَيْهِ رَحْمَةُ اللهِ الْقوي (متوفي 597هـ) بِحَرِّ الدَّمُوعِ ۾ فرمائن ٿا:

ياد رکو، شراب نوشي ۾ ڏهه خراب عادتون آهن:

(1) اهو ٻانهي جي عقل ۾ رندڪ وجهي ٿو. اهڙي طرح هو ٻارن جي لاءِ تماشو ۽ مذاق بڻجي وڃي ٿو. امام ابن ابي الدنيا رَحْمَةُ اللهِ تَعَالَى عَلَيْهِ فرمائن ٿا: مون هڪ شرابيءَ کي پيشاب ڪندي ڏٺو. هو پنهنجي منهن تي پيشاب ملي رهيو هو ۽ چئي رهيو هو: يا الاهي عَزَّوَجَلَّ! مون کي ڪثرت سان توبه ڪندڙن ۽ پاڪيزه رهندڙن ۾ شامل فرمائ. وڌيڪ فرمائن ٿا: مون نشي ۾ مست هڪ شخص کي ڏٺو، جنهن اُٺي ڪئي هئي ۽ کُٽو ان جو منهن چٽي رهيو هو ته اهو نشو ڪندڙ ان کي چئي رهيو هو: ”اي منهنجا آقا! الله عَزَّوَجَلَّ توکي ولين جيتري بزرگي عطا فرمائي.“

(2) اهو مال کي ضايع ۽ برباد ڪري ٿو ۽ تنگدستي جو سبب بڻجي ٿو، جيئن ته اميرُ الْمُؤْمِنِينَ حضرت سيِّدُنَا عمر فاروق اعظم رَضِيَ اللهُ تَعَالَى عَنْهُ جن دعا گهري: ”يا الاهي عَزَّوَجَلَّ! اسان کي شراب جي باري ۾ واضح حڪم ارشاد فرمائي ڇڏ، ڇاڪاڻ ته هيءَ مال کي برباد ۽ عقل کي ختم ڪري ڇڏيندو آهي.“

(3) اهو عداوت ۽ دشمني جو سبب آهي. الله عَزَّوَجَلَّ فرمائي ٿو:

ترجمو ڪنز اليمان: شيطان ته اهو گهري ٿو توهان ۾ وير ۽ دشمني وجهي ڇڏي شراب ۽ جوا جي ذريعي ۽ توهان کي الله جي ياد ۽ نماز کان روڪي پوءِ ڇا توهان مڙي ويا.

إِنَّمَا يُرِيدُ الشَّيْطَانُ أَنْ يُوقِعَ
بَيْنَكُمْ الْعَدَاوَةَ وَالْبَغْضَاءَ فِي
الْخَمْرِ وَالْمَيْسِرِ وَيَصُدَّكُمْ عَنْ ذِكْرِ
اللَّهِ وَعَنِ الصَّلَاةِ فَهَلْ أَنْتُمْ
مُنْتَهُونَ ﴿٦٦﴾

(4) جڏهن هيءَ آيت سڳوري نازل ٿي ته حضرت سيڏنا عمر فاروق اعظم رضي الله تعالى عنه عرض ڪيو: ”يا رب عَزَّوَجَلَّ! اسان رُڪجي وياسين.“ شراب کاڌي جي لذت ۽ صحيح ڳالهائڻ کان شرابيءَ کي محروم ڪري ڇڏيندو آهي.

(5) ڪڏهن ڪڏهن شراب، شرابيءَ تي سندس زال حرام ڪري ڇڏي ٿو ۽ ان جي باوجود عورت جو مرد سان گڏ (زال طور) رهڻ بدڪاري آهي. ان جي صورت هيءَ آهي ته شرابيءَ اڪثر نشي ۾ طلاق ڏئي ڇڏي ٿو ۽ ڪنهن وقت ڏنل طلاق کي ائين وساري ڇڏي ٿو جو هن کي احساس به ناهي هوندو ۽ اهڙي طرح پنهنجي حرام ڪيل زال سان بدڪاري جو مُرتڪب ٿي وڃي ٿو.

ڪجهه صحابهءَ ڪرام عليههم الرضوان کان منقول آهي: ”جنهن پنهنجي ڌيءَ کي ڪنهن شرابيءَ جي نڪاح ۾ ڏنو، ڄڻ ته پنهنجي ڌيءَ کي بدڪاري جي لاءِ پيش ڪري ڇڏيو.“

(6) اهو هر برائيءَ جي چاڀي آهي ۽ شرابيءَ کي ڪيترن ئي گناهن ۾ مبتلا ڪري ڇڏي ٿو. جيئن ته حضرت سيڏنا عثمان غني رضي الله تعالى عنه جن پنهنجي خطبي ۾ ارشاد فرمايو: ”اي انسانو! شراب نوشي کان بچندا رهو، ڇاڪاڻ ته شراب پيئڻ سمورين برائين جي جڙ آهي.“

(7) شراب شرابي کي بدڪارن جي مجلس ۾ وٺي وڃي ٿو، پنهنجي بدبوءِ سان عمل لڪندڙ فرشتن کي تڪليف ڏئي ٿو.

(8) اهو شرابيءَ تي آسمان جا دروازا بند ڪري ڇڏي ٿو. چاليهن ڏينهن تائين ان جو نه ڪو عمل مٿي پهچي ٿو، نه ئي دعا.

(9) شراب پيئڻ شرابيءَ تي اسي (80) ڪوڙا واجب ڪري ڇڏي ٿو، تنهن ڪري جيڪڏهن هو دنيا ۾ انهيءَ سزا کان بچي به ويو ته آخرت ۾ مخلوق جي سامهون ان کي ڪوڙا هنيا ويندا.

(10) اهو شرابيءَ جي جان ۽ ايمان کي خطري ۾ وجهي ڇڏيندو آهي. انهيءَ ڪري مرڻ وقت ايمان ڪسجي ويڃڻ جو ڊپ رهي ٿو.

(بحر الدموع، ص 214)

شرابيءَ تي لعنت:

رسولِ اڪرم، شاهِ بني آدم صَلَّى اللهُ تَعَالَى عَلَيْهِ وَآلِهِ وَسَلَّمَ جن شراب جي معاملي ۾ 10 ماڻهن تي لعنت فرمائي آهي: ”(1) شراب ٺاهڻ وارو (2) ٺاهرائڻ وارو (3) پيئڻ وارو (4) ڪٽڻ وارو (5) ڪٽائڻ وارو (6) پيئارڻ وارو (7) وڪٽڻ وارو (8) انهيءَ جي قيمت کائڻ وارو (9) خريد ڪرڻ وارو ۽ (10) خريد ڪرائڻ وارو.“

(سنن الترمذي، ڪتاب البيوع، باب النهي ان يتخذ الخمر خلا، الحديث: 1299، ج 3، ص 47)

امام محمد بن عثمان الذهبي عَلَيْهِ رَحْمَةُ اللهِ الْقَوِي (متوفي 748هـ) ”ڪتابُ الكباير“ ۾ فرمائن ٿا ته شرابيءَ فاسق ۽ ملعون هوندو آهي، جيئن ته الله عَزَّوَجَلَّ ۽ ان جي رسول صَلَّى اللهُ تَعَالَى عَلَيْهِ وَآلِهِ وَسَلَّمَ جن ان تي لعنت فرمائي آهي. بس جيڪڏهن ڪنهن شراب ٺاهڻ جي نيٽ سان ڪا اهڙي شيءِ خريد ڪئي، جنهن مان شراب ٺاهيو

وڃي ٿو ته هو هڪ دفعو ملعون ٿيندو ۽ جيڪڏهن هو انهيءَ شيءِ مان شراب ٺاهي ورتو ته هو به دفعا ملعون ٿيندو ۽ جيڪڏهن تيار ڪرڻ کان پوءِ ڪنهن ٻي کي پيئاريو ته تي دفعا ملعون ٿيندو. (ڪتاب الڪبائر، الڪبيرة التاسعة عشرة، شرب الخمر، ص 94 مفهوماً)

شراب جي قطري کان به نفرت:

امير المؤمنين حضرت سيدنا علي المرتضيٰ كرمه الله تعالى وجهه الكريم فرمائن ٿا: جيڪڏهن شراب جو هڪ قطرو ڪوهه ۾ ڪري پوي، پوءِ ان جڳهه تي منارو ٺاهيو وڃي ته آئون انهيءَ تي بانگ نه ڏيان ۽ جيڪڏهن درياھ ۾ شراب جو قطرو پوي، پوءِ درياھ خشڪ ٿئي ۽ اُتي گاهه پيدا ٿئي، انهيءَ ۾ پنهنجن جانورن کي نه چاريان. (تفسير ڪشاف، پ 2، البقرة، تحت الآية: 219، ج 1، ص 260)

شراب جي هڪ ڍڪ جي سزا:

محبوب رب داور، شفيع روز محشر صلى الله تعالى عليه وآله وسلم جو فرمان عبرت نشان آهي: الله عذّب جَلّ مون کي تمام جهانن جي لاءِ رحمت ۽ هدايت بڻائي موڪليو ۽ حڪم فرمايو ته مزامير (يعني ڳاڻڻ وڃائڻ جا اوزار)، بانسريون ۽ طبلا توڙي ڇڏيان ۽ بتن کي تڪڙا تڪڙا ڪري ڇڏيان جن جي جاهليت جي زماني ۾ پوڄا ڪئي ويندي هئي. منهنجي پروردگار عذّب جَلّ پنهنجي عزت جو قسم ياد ڪري ارشاد فرمايو: ”منهنجو جيڪو ٻانهو شراب جو هڪ ڍڪ پيئندو، آئون انهيءَ جي بدلي ۾ هن کي دوزخ جو تهڪندڙ پاڻي پياريندس، ڀلي انهيءَ کي عذاب ڏنو ويو هجي يا

بخشيو ويو هجي ۽ منهنجو جيڪو ٻانهو منهنجي ڊپ کان شراب نه پيئندو ته مان ان کي جنت جي (پاڪ) شراب پياريندس.“
(المسند للامام احمد بن حنبل، حديث ابي امامة الباهلي، الحديث 22281، ج 8، ص 286 ملقطاً)

کرلے توبہ رت کی رحمت ہے بڑی
قبر میں ورنہ سزا ہوگی کڑی

هڪ روايت ۾ آهي ته شهنشاھِ مدينه صَلَّى اللهُ تَعَالَى عَلَيْهِ وَآلِهِ وَسَلَّمَ جن ارشاد فرمايو: ”جيڪو شراب جو هڪ ڏڪ پيئندو، الله عَزَّوَجَلَّ تن ڏينهن تائين هن جو نه ڪو فرض قبول فرمائيندو نه نفل، ۽ جيڪو هڪ گلاس پيئندو، الله عَزَّوَجَلَّ چاليهن ڏينهن تائين ڪا نماز قبول نه فرمائيندو ۽ جيڪو هميشه شراب پيئندو، الله عَزَّوَجَلَّ تي حق آهي ته انهيءَ کي نَهْرُ الْخَبَالِ مان پيئاري.“ عرض ڪيو ويو: ”يا رسول الله صَلَّى اللهُ تَعَالَى عَلَيْهِ وَآلِهِ وَسَلَّمَ! نَهْرُ الْخَبَالِ ڇا آهي؟“ ارشاد فرمايائون: ”دوزخين جي پيپ.“ (المعجم الكبير، الحديث: 11465، ج 11 ص 154-
الترغيب والترهيب، كتاب الحدود، باب الترهيب من شرب الخمر، الحديث 3626، ج 3، ص 208)

شرابيءَ تي خدا جي ناراضگي:

سرڪارِ مدينه، قرارِ قلب و سينه صَلَّى اللهُ تَعَالَى عَلَيْهِ وَآلِهِ وَسَلَّمَ جو فرمان عبرت نشان آهي: ”جيڪو شخص شراب پيئي، الله عَزَّوَجَلَّ چاليهن ڏينهن تائين انهيءَ تي ناراض رهي ٿو ۽ اهو شرابيءَ نٿو ڄاڻي ته ٿي سگهي ٿو ته ان جو موت انهن ئي راتين ۾ واقع ٿي وڃي. جيڪڏهن هو ٻيهر پيئي ته الله عَزَّوَجَلَّ چاليهن ڏينهن تائين هن تي ناراض رهي ٿو، جڏهن ته هو نٿو ڄاڻي ته ٿي سگهي ٿو ته ان جو موت انهن راتين ۾ واقع ٿي وڃي ۽ جيڪڏهن هو

وري پيئي ته الله عَزَّوَجَلَّ چاليهن ڏينهن تائين ان تي ناراض رهي ٿو ۽ اهي هڪ سو ويهه ڏينهن (120) ٿي ويا. انهيءَ کان پوءِ جيڪڏهن هو وري پيئي ته رَدَّعَةُ الْخَبَالِ ۾ هوندو. “عرض ڪيو ويو: رَدَّعَةُ الْخَبَالِ ڇا آهي؟ ارشاد فرمايائون: ”دوزخين جو پگهر ۽ پيپ.“ (الزواجر عن اقتراف الكبائر، ج 2، ص 310- سنن ابن ماجه، ڪتاب الاشربة، باب من شرب الخمر لم تقبل له صلاة، الحديث: 3377، ج 4، ص 62 بتغير)

رسولِ اڪرم، شاهِ بني آدم صَلَّى اللهُ تَعَالَى عَلَيْهِ وَآلِهِ وَسَلَّمَ جو فرمانِ عبرت نشان آهي: ”جنهن شراب پيتو، الله عَزَّوَجَلَّ ان کان چاليهه ڏينهن تائين راضي نه ٿيندو (انهيءَ دوران) جيڪڏهن هو مري ويو ته ڪفر جي حالت ۾ مرندي (1) ۽ جيڪڏهن هن توبه ڪري ورتي ته الله عَزَّوَجَلَّ ان جي توبه قبول فرمائيندو ۽ جيڪڏهن هن وري شراب پيتو ته الله عَزَّوَجَلَّ تي حق آهي ته انهيءَ کي طِينَةُ الْخَبَالِ مان پياري.“ عرض ڪيو ويو: يا رسول الله صَلَّى اللهُ تَعَالَى عَلَيْهِ وَآلِهِ وَسَلَّمَ! طِينَةُ الْخَبَالِ ڇا آهي؟ ارشاد فرمايائون: ”دوزخين جي پيپ.“ (المسند للامام احمد بن حنبل، حديث اسماء ابنة يزيد، الحديث: 27674، ج 10، ص 443)

شرابيءَ ۽ انهيءَ جي نماز:

اسلام شراب جي برائين کان مسلمانن کي پري رکڻ لاءِ

(1) شرابيءَ جي ڪافر هئڻ لاءِ شرط هي آهي ته هو شراب کي حلال ڄاڻي ڪري پيئي، جيئن ته بهارِ شريعت ۾ آهي: جنهن شيءِ جو حلال هئڻ نصِ قطعي سان ثابت هجي، انهيءَ کي حرام چوڻ ۽ جنهن جو حرام هئڻ يقيني هجي، انهيءَ کي حلال ٻڌائڻ ڪفر آهي، جڏهن ته اهو حڪم ضرورياتِ دين مان هجي يا انڪار ڪندڙ انهيءَ حڪم قطعي کان باخبر هجي. (بهارِ شريعت، ج 1، ص 176، مكتبة المدينة) ۽ شراب جو حرام هئڻ نصِ قطعي مان ثابت آهي.

ڪيترا ئي اُپاءَ ورتا. انهن مان هڪ هي به هو ته ان جي سڀني خراب خصلتن کي بيان ڪيو ته جيئن ماڻهو اُنهيءَ کان بچن. بس ان جي انهن ئي نقصانن مان هڪ نقصان هي به آهي ته شرابي جي چاليهن ڏينهن جي نماز قبول ناهي ٿيندي. جيئن ته، شهنشاهه مدينه، قرارِ قلب و سينه صَلَّى اللهُ تَعَالَى عَلَيْهِ وَآلِهِ وَسَلَّمَ جن ارشاد

فرمايو: ”منهنجو جيڪو اُمتي شراب پيئندو، اُن جي چاليهن ڏينهن جي نماز قبول نه ڪئي ويندي.“ (المستدرک، ڪتاب الامامة و صلاة الجماعة، باب اذا حضرت الصلوة... الخ، الحديث 984، ج 1، ص 537)

تاجدار رسالت، شهنشاهه نبوت صَلَّى اللهُ تَعَالَى عَلَيْهِ وَآلِهِ وَسَلَّمَ جن ارشاد فرمايو: ”جنهن شراب پيتو، اُنهيءَ جي چاليهن ڏينهن جي نماز قبول نٿي ڪئي وڃي. ها، جيڪڏهن توبه ڪري وٺي ته الله عَزَّوَجَلَّ اُنهيءَ جي توبه قبول فرمائي وٺي ٿو. جيڪڏهن ٻيهر ائين ڪري ته وري اُنهيءَ جي چاليهن ڏينهن جي نماز قبول نٿي ڪئي وڃي. ها، وري توبه ڪري ته الله عَزَّوَجَلَّ هن جي ان پيري به توبه قبول فرمائي وٺي ٿو ۽ جيڪڏهن (ٽيون پيرو) وري ائين ڪري ته ان جي چاليهن ڏينهن جي نماز قبول نٿي ڪئي وڃي جيتوڻيڪ هن پيري به توبه ڪرڻ تي الله عَزَّوَجَلَّ ان جي توبه قبول فرمائي وٺي ٿو، پر جيڪڏهن (چوٿين پيري) وري ائين ڪري ته ان جي چاليهن ڏينهن جي نماز قبول نٿي ڪئي وڃي. هاڻي جيڪڏهن توبه به ڪندو رهي ته الله عَزَّوَجَلَّ ان جي توبه قبول نه فرمائيندو، بلڪ ان کي نَهْرُ الْخَبَالِ مان پياريندو.“

راويءَ کان پڇيو ويو ته نَهْرُ الْحَبَالِ ڇا آهي؟ ته انهن ٻڌايو ته اها
نهر، جيڪا دوزخين جي پيپ مان جاري ٿيندي.

(سنن الترمذي، ڪتاب الاشربة، باب ما جاء في شراب الخمر، الحديث 1869، ج 3، ص 341)

مجرموں کي واسطو دوزخ بهي شعله باد هي
هر گناه قصداً کیا هي اس کا بهي اقرار هي
هائے! نافرمانياں، بدڪارياں، بے باکياں
آه! نامے ميں گناہوں کي بڑي بھرماد هي

حضور نبیءِ پاڪ، صاحبِ لولاڪ صَلَّى اللهُ تَعَالَى عَلَيْهِ وَآلِهِ وَسَلَّمَ جو فرمان
باقرينہ آهي: ”جنهن شراب پيتو ۽ اُن کي نشو نہ ٿيو ته
جيستائين اهو سندس پيٽ يا رڳن ۾ رهندو، ان جي نماز قبول
نہ ڪئي ويندي ۽ جيڪڏهن (انهيءَ دوران) اهو مري ويو ته ڪفر
جي حالت ۾ مرنڊو ۽ جيڪڏهن شراب پيئڻ سان نشو ٿيو ته ان
جي چاليهن ڏينهن جي نماز قبول نہ ڪئي ويندي ۽ جيڪڏهن
انهيءَ دوران مري ويو ته ڪفر جي حالت ۾ مرنڊو.“

(سنن النسائي، ڪتاب الاشربة، باب ذكر الاثام المتولدة... الخ، الحديث: 5679، ص 895)

سرڪارِ نامدار، مديني جي تاجدار صَلَّى اللهُ تَعَالَى عَلَيْهِ وَآلِهِ وَسَلَّمَ جو فرمان
عبرت نشان آهي: ”جنهن شراب پيتو ۽ ان کي پنهنجي پيٽ ۾
لايو ته ان جي ستن ڏينهن جي نماز قبول نہ ڪئي ويندي.
جيڪڏهن انهيءَ دوران هو مري ويو ته ڪفر جي حالت ۾
مرنڊو.“ وڌيڪ ارشاد فرمايائون: جيڪڏهن شراب هن جي عقل
کي ضايع ڪري ڇڏيو ۽ ڪو فرض رهجي ويو. هڪ روايت ۾
اٿين به آهي: ”شراب ان کي قرآن پلائي ڇڏيو ته ان جي چاليهن

ڏينهن جي نماز قبول نه ٿيندي ۽ جيڪڏهن انهيءَ دوران هو مري ويو ته كفر جي حالت ۾ مرندو.“ (المرجع السابق، الحديث 5680)

”اسبابِ زوالِ مسلمين“ جي پندرهن اڪرن جي

نسبت سان مسلمانن جي زوال جا 15 سبب

اللَّهُ عَزَّوَجَلَّ جي پياري حبيب صَلَّى اللَّهُ تَعَالَى عَلَيْهِ وَآلِهِ وَسَلَّمَ جو فرمان عالي شان آهي: ”جڏهن منهنجي اُمت پندرهن ڳالهين کي اپنائيندي ته اها مصيبتن ۾ وڪوڙجي ويندي.“ عرض ڪيو ويو: ”يا رسول الله صَلَّى اللَّهُ تَعَالَى عَلَيْهِ وَآلِهِ وَسَلَّمَ! اهي ڪهڙيون آهن؟“ پاڻ صَلَّى اللَّهُ تَعَالَى عَلَيْهِ وَآلِهِ وَسَلَّمَ جن ارشاد فرمايو: ”(1) جڏهن غنيمت کي ذاتي دولت (2) امانت کي غنيمت ۽ (3) زڪوات کي تاوان سمجهيو ويندو (4) ماڻهو پنهنجي زال جي اطاعت ۽ (5) ماءُ جي نافرمانِي ڪندو (6) پنهنجي دوست سان سٺو سلوڪ ۽ (7) پيءُ سان بدسلوڪي ڪندو (8) مسجدن ۾ آواز بلند ٿيندا (9) ذليل ترين شخص انهن جو حڪمران بڻجي ويندو (10) انسان جي شر جي ڊپ کان سندس عزت ڪٽي ويندي (11) شراب پيتو ويندو (12) ريشم پاتو ويندو (13) ڳائڻ وڃائڻ واريون لونڊيون رکيون وينديون (14) گهرن ۾ ڳائڻ وڃائڻ جا اوزار رکيا ويندا ۽ (15) انهيءَ اُمت جا پوءِ وارا پهريان وارن تي لعنت ملامت ڪندا ته ان وقت ماڻهن کي گهرجي ته ڳاڙهي واڇوڙي يا زمين ۾ گهجن يا چهرن جي مسخ ٿيڻ (يعني بدلجي وڃڻ) جو انتظار ڪن.“ (سنن الترمذي، ڪتاب الفتن، باب ما جاء في علامة حلول المسخ والخسف، الحديث 2217، ج 4، ص 89)

عذاب جون مختلف صورتون:

حضور نبيءِ ڪريم، رؤف رحيم صَلَّى اللهُ تَعَالَى عَلَيْهِ وَآلِهِ وَسَلَّمَ جن ارشاد فرمايو: ”انهيءَ ذات جو قسم، جنهن جي قبضهءَ قدرت ۾ منهنجي جان آهي، منهنجي اُمت جا ڪجهه ماڻهو گناهن، غرور، تڪبر ۽ لهو لعب ۾ رات گذاريندا ۽ صبح انهيءَ حال ۾ ڪندا جو حرام کي حلال سمجهڻ، ڳائڻ وڃائڻ واريون لونڊيون رکڻ، شراب پيئڻ ۽ ريشم پائڻ جي ڪري مسخ ٿي ڪري باندرن ۽ سوئرن جي شڪل ۾ تبديل ٿي چڪا هوندا.“ (المسند للامام احمد بن حنبل، اخبار عبادۃ بن الصامة، الحديث: 22854، ج 8 ص 424) هڪ روايت ۾ حضرت سيدنا ابو امامه رَضِيَ اللهُ تَعَالَى عَنْهُ کان مروِي آهي ته رسولِ اڪرم، شاهِ بني آدم صَلَّى اللهُ تَعَالَى عَلَيْهِ وَآلِهِ وَسَلَّمَ جو فرمان عبرت نشان آهي: ”انهيءَ اُمت جو هڪ طبقو ڪائڻ پيئڻ ۽ خراب ڪمن ۾ رات گذاريندو، پر صبح آهي ماڻهو اٿندا ته پولٽا ۽ سوئر بڻجي چڪا هوندا. انهن کي زمين ۾ دٻجڻ ۽ آسمان مان پٿر وسڻ جا واقعا پيش ايندا، ايستائين جو ماڻهو صبح اٿندا ته چوندا: اڄ رات فلاڻو قبيلو ڳهايو ويو ۽ اڄ رات فلاڻي ماڻهوءَ جو گهر ڳهايو ويو. انهن تي ضرور آسمان مان پٿر وسايا ويندا، جيئن قومِ لوط جي قبيلن ۽ گهرن تي وسايا ويا. انهن تي ضرور تباھ ڪندڙ اهڙي آنڌي موڪلي ويندي، جنهن قومِ عاد کي انهن جي قبيلن ۽ گهرن ۾ ختم ڪري ڇڏيو ۽ اهو انهن جي شراب پيئڻ، ريشم پائڻ، ڳائڻ واريون لونڊيون رکڻ، سُود ڪائڻ ۽ قطع

رحمي ڪرڻ جي ڪري ٿيندو.

(شعب الايمان، باب في المطاعم والمشارب، الحديث 5614، ص 16)

شرابيءَ جي سزا

حضرت سيّدنا امام ابو العباس احمد بن محمد بن علي بن حَجَر مڪي شافعي عَلَيْهِ رَحْمَةُ اللهِ الْقَوِي (متوفي 974 هـ) پنهنجي ڪتاب ”الزواجِر عن اِقْتِرَافِ الْكَبَائِرِ“ ۾ فرمائن ٿا ته حُسنِ اخلاق جي پيڪر، محبوبِ ربِّ اڪبر صَلَّى اللهُ تَعَالَى عَلَيْهِ وَآلِهِ وَسَلَّمَ جن ارشاد فرمايو: سڀني برائين جي جڙ شراب کان بچو. جيڪو انهيءَ کان نه بچيو، انهيءَ الله عَزَّوَجَلَّ ۽ ان جي رسول صَلَّى اللهُ تَعَالَى عَلَيْهِ وَآلِهِ وَسَلَّمَ جي نافرمانِي ڪئي ۽ الله عَزَّوَجَلَّ ۽ ان جي رسول صَلَّى اللهُ تَعَالَى عَلَيْهِ وَآلِهِ وَسَلَّمَ جن جي نافرمانِي جي ڪري عذاب جو حقدار ٿي ويو. الله عَزَّوَجَلَّ ارشاد فرمائي ٿو:

ترجمو ڪنز الايمان: ۽ جيڪو الله ۽ ان جي رسول جي نافرمانِي ڪري ۽ ان جون سموريون حدون اورانگهي ته الله کيس باهه ۾ داخل ڪندو جنهن ۾ هميشه رهندو ۽ ان جي واسطي خواري جو عذاب آهي.

وَمَنْ يَعْصِ اللَّهَ وَرَسُولَهُ وَيَتَعَدَّ
حُدُودَهُ يُدْخِلْهُ نَارًا خَالِدًا فِيهَا
وَلَهُ عَذَابٌ مُّهِينٌ ﴿١٣﴾

(پ 4 النساء: 91)

(الزواجِر عن اِقْتِرَافِ الْكَبَائِرِ، ج 2 ج 5 ص 314)

گر تُو ناراض هو ميرى هلاڪت هوڳي
هائے! میں نارِ جہنم میں جلوں گا يا رب!
درو سر هو يا بخار آئے تڑپ جاتا هوں
میں جہنم کی سزا کیسے سموں گا يا رب!

شرابيءَ جي دنيا ۾ سزا:

حضرت سيّدنا انس رضي الله تعالى عنه روايت ڪن ٿا ته حضور نبي پاڪ، صاحبِ لولاڪ صلى الله تعالى عليه وآله وسلم جن شراب نوشي ڪندڙ کي وڻ جي تاري ۽ جوتن سان ماريو. پوءِ امير المؤمنين حضرت سيّدنا ابوبڪر رضي الله تعالى عنه جن چاليهه ڪوڙا هنيا. جڏهن حضرت سيّدنا عمر فاروق رضي الله تعالى عنه جي خلافت جي دور ۾ ماڻهو سرسبز علائقن ۽ ڳوٺن جي ويجهو رهڻ لڳا ته پاڻ رضي الله تعالى عنه صحابءِ ڪرام کان شراب نوشي جي حد (سزا) جي متعلق مشورو طلب ڪيو ته انهيءَ باري ۾ توهان جو ڇا خيال آهي؟ حضرت سيّدنا عبدالرحمن بن عوف رضي الله تعالى عنه جي راءِ مطابق شراب نوشي جي حد اسي (80) ڪوڙا مقرر ڪئي وئي. (صحيح مسلم، ڪتاب الحدود، باب حد الخمر، الحديث: 1706، ص 938) ۽ ڪن روايتن ۾ آهي ته اسي (80) ڪوڙن جي سزا امير المؤمنين حضرت سيّدنا علي المرتضيٰ ڪرمه الله تعالى وجهه الكريمه جي مشوري سان مقرر ڪئي وئي.

(موطا امام مالڪ، ڪتاب الاشربة، باب الحد في الخمر، الحديث 1615، ج 2، ص 351)

شرابيءَ جي قبر ۾ سزا:

جنهن شراب پيئڻ کان توبه نه ڪئي ۽ ان حالت ۾ ان کي موت اچي ويو، ان جي باري ۾ حضرت سيّدنا عبدالله بن مسعود رضي الله تعالى عنه ارشاد فرمائن ٿا: ”جڏهن شرابي مري وڃي ته انهيءَ کي دفن ڪري ڇڏيو. پوءِ مون کي هڪ ڪاٺي تي تنگي ڪري انهيءَ جي قبر کوٽيو. جيڪڏهن انهيءَ جو چهرو قبلي

کان ڦريل نه ڏسو ته مون کي ائين ئي تنگيل ڇڏي ڏجو.“

(ڪتاب الڪبائر للذهبي، الكبيرة التاسعة عشرة، شرب الخمر، ص 96)

مت گناهون ۾ هو بھائي بے باک تُو
بھول مت يہ حقيقت کہ ہے خاک تُو

حضرت سيدنا مسروق رَحْمَةُ اللهِ تَعَالَى عَلَيْهِ كان مروى آهي ته جيڪو

شخص چوري يا شراب خوري يا بدڪاري ۾ مبتلا ٿي ڪري مري ٿو، انهيءَ تي ٻه نانگ مقرر ڪيا وڃن ٿا، جيڪي انهيءَ جو گوشت پتي پتي کائيندا رهن ٿا.
(شرح الصدور، ص 172)

غافلوا! قبر میں جس گھڑی جاؤ گے
سانپ پڇھو جو دیکھو گے چلاؤ گے
سر پڇھاڙو گے پر کچھ نہ کر پاؤ گے
بے حد اپنے گناهون ۾ پڇھتاؤ گے

پيارا اسلامي ڀائرو! قبر ۾ ايمان ساڻ رهيو ته قبر جي

سختين کان به نجات ملندي ۽ قبر جنت جي باغن مان هڪ باغ به هوندي.

مُردہ عورت کفن چور کي ٿڦ هنيو:

حضرت ابو اسحاق عَلَيْهِ رَحْمَةُ اللهِ تَعَالَى عَلَيْهِ فرمائين ٿا ته مون هڪ

شخص کي اڌ چهرو ڍڪيل ڏسي ڪري ان جو سبب پڇيو ته هُن ٻڌايو: مان رات جو قبرون کوٽي کفن چوري ڪندو هئس. اهڙي طرح هڪ رات مون هڪ عورت جي قبر کوٽي کفن چورائڻ چاهيو ته هُن مون کي ايتري زور سان ٿڦ هنيو، جنهن

جو نشان اڃا به منهنجي چهري تي موجود آهي. فرمائن ٿا ته
 کفن چور جي اها ڳالهه مون امام اوزاعي عَلَيْهِ رَحْمَةُ اللهِ الْقَوِي جي
 خدمت ۾ لکي موڪلي ته پاڻ رَحْمَةُ اللهِ تَعَالَى عَلَيْهِ جواباً مون کي ارشاد
 فرمايو: انهيءَ کفن چور کان قبر وارن جا حالات به معلوم
 ڪرڻ جي ڪوشش ڪريان. بس منهنجي پڇڻ تي هُن ٻڌايو ته
 مون اڪثر قبر وارن کي ڏٺو ته انهن جا چهرا قبلي کان ڦري
 چڪا هئا. امام اوزاعي عَلَيْهِ رَحْمَةُ اللهِ الْقَوِي اهو ٻڌي ارشاد فرمايو: ”هائِ
 افسوس! هي اهي ماڻهو آهن، جن جو خاتمو چڱو نه ٿيو. يعني
 اهي ماڻهو پنهنجين زندگين ۾ اهڙن گناهن جا عادي رهيا، جن
 انهن کي هن حالت تائين پهچائي ڇڏيو.“

(روح البيان، الجزء التاسع العشرة، الفرقان، ج 6، ص 249)

گورِ نِڪاڻ باغِ هوڳي خلدِ کا
 مجرمونِ کي قبرِ دوزخِ کا گڙها

اللَّهُ عَزَّوَجَلَّ اسان کي بُري خاتمي کان محفوظ فرمائي ۽
 اُمّتِ مسلمہ کي شراب جي لعنت کان بچائي جو اهو به بري
 خاتمي ۽ عذابِ قبر جو سبب بڻجي سگهي ٿو. جيئن ته،

ٻار پوڙهو ٿي ويو:

هڪ بزرگ فرمائن ٿا ته منهنجو هڪ پُٽ فوت ٿي ويو.
 دفن ڪرڻ کان ڪجهه ڏينهن پوءِ مون انهيءَ کي خواب ۾ ڏٺو
 ته ان جي مٿي جا وار اڇا ٿي چڪا هئا. مون پڇيو: ”اي منهنجا
 پٽ! مون توکي دفن ڪيو ته تون ٻار هئين، هي پوڙهو ڪيئن

ٿي وئين؟“ انهيءَ ٻڌايو: ”اي منهنجا والدِ محترم! منهنجي ويجهو هڪ اهڙي شخص کي دفن ڪيو ويو، جيڪو دنيا ۾ شراب پيئندو هو. انهيءَ جي قبر ۾ دوزخ جي باهه ايتري شدت سان پڙڪي جو (ان جي) گرمي جي شدت سان هر ٻار پوڙهو ٿي ويو.“

(ڪتاب الڪبائر للذهبي، الڪبيرة التاسعة عشرة، شرب الخمر، ص 96)

دوزخ جي ڳچي:

حضرت ابوهريره رضي الله تعالى عنه کان مروِي آهي ته جڏهن قيامت جو ڏينهن ايندو ته دوزخ مان ڳچي جهڙي باهه ٻاهر نڪرندي، جنهن جون ٻه اڪيون هونديون جنهن سان هوءَ ڏسندي، ٻه ڪن هوندا جنهن سان هوءَ ٻڌندي ۽ هڪ زبان هوندي جنهن سان هوءَ خوفناڪ لهجي ۾ مخاطب ٿيندي. (سنن الترمذي، ڪتاب صفة جهنم عن رسول الله صلى الله تعالى عليه وآله وسلم، باب ما جاء في صفة النار، الحديث: 2583، ج 4، ص 259)

حضرت سيڏنا اسد بن موسيٰ رضي الله تعالى عنه ڪتاب الزهد ۾ فرمائن ٿا ته اها ڳچي جهڙي باهه چوندي: ”مون کي سرڪشن کي مزو چڪائڻ جو حڪم ڏنو ويو آهي.“

پوءِ اها باهه اڏامندڙ پڪي جي زمين تي رکيل داڻي کي ڏسڻ کان به وڌيڪ تيزيءَ سان سرڪشن کي جهلي جهلي دوزخ ۾ ڦٽو ڪندي. پوءِ هوءَ چوندي: ”جيڪو الله عز وجل ۽ ان جي پياري حبيب صلى الله تعالى عليه وآله وسلم کي تڪليف پهچائڻ جو سبب بڻجندا هئا، مون کي حڪم ڏنو ويو آهي ته انهن کي به سخت سزا ڏيان.“ ۽ اهڙي طرح هوءَ انهن تڪليف رسائيندڙن کي

پڪڙي جهنم جي حوالي ڪري ڇڏيندي.

(ڪتاب الزهد لاسد بن موسيٰ، باب ذڪر ما يدعي يوم القيامة، الحديث: 77، 275)

جن ته حشر جي ميدان ۾ دوزخ عبرتناڪ انداز ۾ پڪاري

پڪاري چونڌو:

ڪٿي آهن خدائِ رحمن جا مخالف؟

ڪٿي آهن خدائِ ديان جا دشمن؟

ڪٿي آهن شيطان جا دوست؟

اي الله عَزَّوَجَلَّ ۽ اُن جي پياري حبيب صَلَّى اللهُ تَعَالَى عَلَيْهِ وَآلِهِ وَسَلَّمَ کي

تڪليف پهچائڻ جو سبب بڻجڻ وارا شرابيو! ياد رکو، سڀاڻي

قيامت ۾ توهان کي انهيءَ باهه کان بچڻ جو ڪو رستو ڪونه

ملندو. محشر جي رَش توهان کي ان جي نظر کان بچائي نه

سگهندي، ڇاڪاڻ ته حضرت سيّدنا امام احمد بن حنبل رَحْمَةُ اللهِ تَعَالَى

عَلَيْهِ فرمائن ٿا: اها باهه هر سرڪش ۽ نافرمان کي اهڙي طرح

سڃاڻندي هوندي، جيئن پيءُ، پُٽ کي، يا پُٽ، پيءُ کي سڃاڻي

ٿو. (ڪتاب الزهد، لاحمد بن حنبل، زهد عمير بن حبيب بن حماسة، الحديث: 1044، ص 205)

لفظ ”شرابي“ جي پنجن اکرن جي نسبت سان

قيامت جي ڏينهن شرابيءَ جون پنج سزائون

دعوتِ اسلامي جي اشاعتي اداري مڪتبه المدينه جي شايع

ٿيل 148 صفحن تي مشتمل ڪتاب ”نيڪيون کي جزائين اور گناہوں کي سزائين“

صفحي 22 تا 31 تي فقيه ابوالليث نصر بن محمد سمرقندي عَلَيْهِ

رَحْمَةُ اللهِ الْقَوِي (متوفي 375ھ) جن قیامت جي ڏينهن شرابي جي مختلف

سزائن جو تذڪرو ڪيو آهي، جيئن ته

قيامت ۾ شرابيءَ جو حليو:

(1) شرابيءَ قیامت جي ڏينهن ان حال ۾ ايندو جو ان جو چهرو سياهه (يعني ڪارو)، اکيون نيريون ۽ زبان سيني تي تنگيل هوندي ۽ ان جو لعاب (يعني ٿڪ) رت وانگر وهندو هوندو. قیامت جي ڏينهن ماڻهو ان کي سُڃاڻيندا هوندا. بس توهان ان کي سلام نه ڪريو. جيڪڏهن بيمار ٿي وڃي ته ان جي عيادت نه ڪريو ۽ جڏهن مري وڃي ته ان جي جنازي جي نماز نه پڙهو (جيڪڏهن هو شراب کي حلال ڄاڻي ڪري پيئندو هجي) ڇاڪاڻ ته اهو الله تعاليٰ وٽ بُت کي پوڄيندڙ وانگر آهي.

مردار کان به وڌيڪ بدبودار:

(2) شرابيءَ قبر مان مردار کان به وڌيڪ بدبودار حالت ۾ نڪرندو جو انهيءَ جي ڳچي ۾ شراب جي بوتل تنگيل هوندي ۽ هٿ ۾ جام هوندو. نانگ ۽ وچون ان جي سڄي جسم تي چنٽيل هوندا. اُن کي باهه جون جتيون پارايون وينديون، جن سان اُن جو دماغ پڙڪندو هوندو. ان جي قبر دوزخ جي گڏن مان هڪ گڏ هوندي، جيڪا فرعون ۽ هامان جي ويجهو هوندي.

لوهه جي گرزن سان استقبال:

(3) قیامت جي ڏينهن زانين ۽ شرابين کي دوزخ ڏانهن گهليو ويندو. جڏهن هو دوزخ جي ويجهو پهچندا ته ان جا دروازا انهن لاءِ کوليا ويندا ۽ عذاب جا فرشتا لوهه جي گرزن

سان انهن جو استقبال ڪندا ۽ انهن کي دنيا جي ڏينهن جي ڳڻپ جي برابر دوزخ ۾ ماريندا رهندا. پوءِ انهن کي انهن جي نڪاڻي تي پهچائيندا ۽ چاليهن سالن تائين دوزخي جي جسم جي هر عضوي تي وڃون ڏنگ هڻندا رهندا ۽ نانگ ان جي مٿي تي ڏنگيندا رهندا. پوءِ به هو پنهنجي مقرر جڳهه تائين نه پهچندو ته باهه جو گهيرو ان کي آخري ڪناري تائين پهچائي ڇڏيندو ۽ فرشتا ان کي ماريندا ته هو دوزخ ۾ ڪري پوندو.

ترجمو ڪنزالايمان: جڏهن به انهن

جون ڪلون پڇي وينديون ته ان کان

سواءِ ٻيون ڪلون انهن کي مٿائي

ڏينداسون جو عذاب جو مزو وٺن.

كَلَّمَا نَضِجَتْ جُلُودُهُمْ بَدَّلْنَاهُمْ

جُلُودًا غَيْرَهَا لِيَذُوقُوا الْعَذَابَ^ط

پوءِ هو اڄ جي شدت کان رڙيون ڪندي چوندا: هاڻ اڄ! هاڻ اڄ! اسان کي پاڻيءَ جو هڪ ڍڪ ئي پياريو. انهن تي مقرر عذاب جا فرشتا دوزخ جي تهڪندڙ ۽ بڙڪندڙ پاڻيءَ جا پيالا انهن جي سامهون ڪندا. جڏهن شرابيءَ پيالي تي منهن لڳائيندو ته ان جي چهري جو گوشت چڻي ويندو. پوءِ جڏهن اهو تهڪيل پاڻي ان جي پيٽ ۾ پهچندو ته ان جي آندن کي ڪٽي ڇڏيندو ۽ اهي ان جي پنئين جڳهه مان ٻاهر نڪري ويندا. پوءِ انڊا پنهنجي حالت تي واپس ايندا، پوءِ ٻيهر عذاب ۾ گرفتار ٿيندو. اها آهي شرابيءَ جي سزا!

شرابيءَ جي سزائن جو خوفناڪ منظر:

(4) قيامت جي ڏينهن شرابيءَ ان حال ۾ ايندو جو ان جي

ڳچيءَ ۾ شراب جو تانوَ لتڪي رهيو هوندو ۽ ان جي هٿ ۾ لهو و لعب جو اوزار هوندو، ايستائين جو هُو باهه جي ڦاهيءَ تي تنگيو ويندو ته هڪ مُنادي ندا ڪندو: ”هي فلاڻو پت فلاڻي جو آهي.“ ان جي وات مان بدبو نڪري رهي هوندي ۽ ماڻهو ان تي لعنت ڪندا هوندا. پوءِ عذاب جا فرشتا ان کي باهه جي ڦاهيءَ تان لاهي دوزخ ۾ وجهندا، جتي هڪ هزار سالن تائين سڙندو رهندو. پوءِ پڪاريندو: ”هَاءُ اُج! هَاءُ اُج!“ اللّٰهُ عَزَّوَجَلَّ بدبودار پگهر موڪليندو ته هو پڪاريندو: ”اي منهنجا رب عَزَّوَجَلَّ! مون کان هن پگهر کي پري فرمائ.“ پر اڃا اهو پگهر پري نه ٿيندو ته باهه به اچي ويندي ۽ ان کي ساڙي رُڪ (يعني ڦلهيار) ڪري ڇڏيندي.

پوءِ الله تبارڪ و تعاليٰ ان کي ٻيهر باهه مان پيدا فرمائيندو ته هو اُٿي بيهندو. هن جا ٻئي هٿ ۽ پير ٻڌل هوندا. ان کي زنجيرن ذريعي مُنهن ڀر گهليو ويندو. اُج جي ڪري رڙيون ڪندو ته ان کي تهڪندڙ پاڻي پياريو ويندو. بُڪ جي لاءِ فرياد ڪندو ته ڪنڊن واري وڻ مان ڪارايو ويندو، جيڪو ان جي پيٽ ۾ اُڀرندو هوندو.

(دوزخ جي نگران فرشتي) حضرت مالڪ عَلَيْهِ السَّلَامُ وٽ باهه جون جتيون هونديون، اُهي شرابيءَ کي پارائيندا، جن سان ان جو دماغ تهڪڻ لڳندو، ايستائين جو اهو نڪ ۽ ڪن رستي وهي ويندو. ان جون ڏاڻون تانڊن جون هونديون. اُن جي منهن مان

باه جا شعلا نڪرندا. ان جا آندا ڪٽجي ڪٽجي ان جي شرمگاه مان ڪري پوندا. پوءِ اُن کي چٽنگن ۽ شعلن جي اهڙي تابوت ۾ رکيو ويندو، جنهن جو عذاب هزار سالن جي ڊگهي عرصي تائين هوندو ۽ انهيءَ تابوت جو مُنهن سوڙهو هوندو. ان جي جسم مان پيپ وهندي هوندي. ان جو رنگ تبديل ٿي چڪو هوندو. هو فریاد ڪندو: ”اي منهنجا رب عَزَّوَجَلَّ! باه منهنجي جسم کي ڇڏيو آهي.“

هلاڪت آهي! انهيءَ شخص لاءِ جو جڏهن هو فریاد ڪندو ته انهيءَ تي رحم نه ڪيو ويندو. جڏهن هو پڪاريندو ته ان کي جواب نه ڏنو ويندو. ان کان پوءِ اُچ جي فریاد ڪندو ته حضرت مالڪ عَلَيْهِ السَّلَام ان کي تهڪندڙ پاڻي پيئڻ لاءِ ڏيندا. شراب خور جڏهن اُن کي جهليندو ته ان جون آڱريون ڪٽجي ڪري پونديون ۽ جڏهن اُن کي ڏسندو ته ان جون اکيون وهي پونديون ۽ ڳلن جو گوشت ڪري پوندو.

پوءِ هزار سالن کان پوءِ تابوت مان ڪڍيو ويندو ۽ اهڙي قيد خاني ۾ وڌو ويندو، جنهن ۾ مَت جهڙا نانگ ۽ وچون هوندا. اُهي ان کي پنهنجن پيرن هيٺان لتاڙيندا. پوءِ ان جي مٿي تي باه جو پٿر رکيو ويندو. ان جي بدن جي جوڙن ۾ لوهه وڌو ويندو، ان جي هٿن ۾ زنجيرون ۽ ڳچيءَ ۾ طوق هوندو. پوءِ ان کي هزار سالن کان پوءِ قيد خاني مان ڪڍيو ويندو ته عذاب جا فرشتا انهيءَ کي جهلي ”ويل“ نالي واديءَ ڏانهن وٺي هلندا.

هيءَ دوزخ جي وادين مان هڪ وادي آهي، جيڪا بين وادين کان وڌيڪ گرم ۽ اونهي آهي. ان جا نانگ ۽ وچون به وڌيڪ آهن. شرابيءَ هزار سالن تائين انهيءَ واديءَ ۾ سڙندو رهندو.

(5) شرابيءَ پنهنجي قبر مان ان حال ۾ اُٿندو جو ان جون

پيڙيون سُجڻ هونديون ۽ هن جي زبان سڀني تائين لٽڪيل هوندي ۽ ان جي پيٽ ۾ باهه آندن کي کائي رهي هوندي ته وڏي آواز سان رڙيون ڪندو، جنهن سان سڄي مخلوق گهٻرائجي ويندي، جڏهن ته وچون ان جي گوشت ۽ گل ۾ ڏنگيندا هوندا. ان کي باهه جون جتيون پارايون وينديون، جنهن سان ان جو دماغ ٻڙڪندو هوندو. شرابيءَ دوزخ ۾ فرعون ۽ هامان جي ويجهو هوندو. جنهن شرابيءَ کي هڪ گرهه ڪارايو، الله عَزَّوَجَلَّ ان جي جسم تي نانگ ۽ وچون مسلط ڪري ڇڏيندو ۽ جنهن ان جي ڪا حاجت پوري ڪئي ته ان اسلام جي ڊاهڻ ۾ مدد ڪئي ۽ جنهن ان کي قرض طور ڪا شيءِ ڏني، ان مسلمان جي قتل تي مدد ڪئي ۽ جنهن اُن جي مجلس اختيار ڪئي، الله عَزَّوَجَلَّ اُن کي انڌو ڪري اٿاريندو جو ان وٽ ڪا حُجت نه هوندي ۽ شرابيءَ سان نڪاح نه ڪريو، بيمار ٿئي ته ان جي عيادت نه ڪريو. شرابيءَ تي تورات، زبور، انجيل ۽ قرآن مجيد ۾ لعنت ڪئي وئي آهي. جنهن (حلال سمجهي ڪري) شراب پيتو، اُن انبياءَ ڪرام عَلَيْهِمُ الصَّلَاةُ وَالسَّلَامُ تي نازل ڪيل الله عَزَّوَجَلَّ جي سڀني حڪمن کي رد ڪري ڇڏيو ۽ شراب کي ڪافر ئي حلال ڄاڻي

ٿو ۽ آئون (يعني امام الانبياء صَلَّى اللهُ تَعَالَى عَلَيْهِ وَآلِهِ وَسَلَّمَ) ان کان بيزار آهيان. پوءِ هي ته شرابيءَ اُجاييل مرنڊو ۽ هو هزار سالن تائين فرياد ڪندو رهندو: هاءِ! هاءِ! هاءِ! هاءِ! ان ذات جو قسم، جنهن مون کي حق سان مبعوث فرمايو! شرابيءَ قيامت ۾ جڏهن الله عَزَّوَجَلَّ جي بارگاه ۾ حاضر ٿيندو ته الله عَزَّوَجَلَّ فرشتن کي فرمائيندو: ”اي فرشتو! هن کي جهلي وٺو.“ انهيءَ جي سامهون ستر هزار فرشتا ظاهر ٿيندا ۽ ان کي منهن پر گهليندا. (پوءِ پاڻ صَلَّى اللهُ تَعَالَى عَلَيْهِ وَآلِهِ وَسَلَّمَ جن ارشاد فرمايو: ”آئون توهان کي وڌيڪ ٻڌايان ٿو ته جنهن شخص جي دل ۾ قرآن مجيد جون سو (100) آيتون هونديون ۽ هو شراب پيءَ وٺي ته قيامت جي ڏينهن قرآن مجيد جو هر اکر اچي ڪري الله عَزَّوَجَلَّ جي بارگاه ۾ انهيءَ شرابيءَ سان جهڳڙو ڪندو ۽ جنهن سان قرآن شريف جهڳڙو ڪيو، يقيناً اهو هلاڪ ٿي ويو.“

شرابيءَ ۽ جنتي شراب:

انهن مؤمنن کي جنت ۾ شراب ٽهڙو پياريو ويندو، جيڪي الله عَزَّوَجَلَّ جي رضا لاءِ دنيا ۾ نشي واري شراب جي ويجهو به نه ويندا هئا ۽ دنياوي شراب جي نشي ۾ مست ٿيندڙ شرابيءَ جيڪڏهن توبه ڪرڻ کان سواءِ هن فاني جهان مان هليا ويا ته جنت جي ان شراب ٽهڙو کان محروم رهندا. جيئن سرڪارِ مدينه، قرارِ قلب و سينه صَلَّى اللهُ تَعَالَى عَلَيْهِ وَآلِهِ وَسَلَّمَ جن جو فرمان عبرت نشان آهي: ”هر نشي واري شيءِ شراب آهي ۽ هر نشي واري

شيءَ حرام آهي. جنهن دنيا ۾ شراب پيتو ۽ توبه ڪرڻ کان سواءِ مري ويو، آخرت ۾ اهو شراب (ظهور) نه پيئندو.“ (صحيح مسلم، ڪتاب الاشربة، باب بيان ان ڪل مسڪر خمر وان ڪل خمر حرام، الحديث: 2003، ص 1199)

شرابيءَ ۽ جنت جي خوشبو:

حُسنِ اخلاق جي پيڪر، محبوبِ ربِّ اڪبر ﷺ جو فرمان عالي شان آهي: ”جنت جي خوشبو پنج سؤ (500) سالن جي فاصلي کان سونگهي ويندي، پر پنهنجي عمل تي فخر ڪندڙ، نافرمان ۽ شراب جو عادي جنت جي خوشبو کان محروم رهندا.“ (المعجم الصغير للطبراني، الحديث: 409، الجزء الاول، ص 145) ۽ ڪجهه روايتن ۾ آهي ته شرابيءَ تي صرف جنت جي خوشبو ئي نه، بلڪ ان تي جنت جي هر نعمت حرام هوندي. جيئن ته حضرت سيّدنا امام محمد بن عبدالله حاکم رَحْمَةُ اللهِ تَعَالَى عَلَيْهِ جن هڪ روايت نقل ڪئي آهي ته الله عَزَّوَجَلَّ جي پياري حبيب ﷺ جن ارشاد فرمايو: ”چئن قسمن جا ماڻهو اهڙا آهن جو الله عَزَّوَجَلَّ تي حق آهي ته نه انهن کي جنت ۾ داخل ڪري ۽ نه ئي ان جون نعمتون چڪائي: (1) شراب جو عادي (2) سُود ڪاڻڻ وارو (3) بغير حق جي يتيم جو مال ڪاڻڻ وارو ۽ (4) والدين جو نافرمان.“ (المستدرک، ڪتاب البيوع، باب ان اربي الربا عرض الرجل المسلم، الحديث: 7230، ج 2، ص 338) حضرت سيّدنا عبدالله بن عباس رَضِيَ اللهُ تَعَالَى عَنْهُمَا کان مروِي آهي ته سرڪارِ مدينه، قرارِ قلب و سينه ﷺ جن ارشاد فرمايو: ”شراب جو عادي جنت ۾ داخل نه ٿيندو، نه

والدين جو نافرمان، نه ئي احسان جتائڻ وارو.“ حضرت سيدنا عبدالله بن عباس رَضِيَ اللهُ تَعَالَى عَنْهُمَا فرمائن ٿا: هي فرمانِ اقدس مون تي تمام تڪليف ده گذريو ته مؤمنين به گناهن ۾ مبتلا ٿي وڃن ٿا، ايستائين جو مون والدين جي نافرمان جي باري ۾ هي قرآني حڪم حاصل ڪيو:

ترجمو ڪنزالايمان: ڇا توهان جا

اهي لڇڻ آهن جو جيڪڏهن توهان کي حڪومت ملي ته توهان زمين ۾ فساد پکيڙيو ۽ پنهنجا رشتا ڪٽي ڇڏيو.

فَهَلْ عَسَيْتُمْ اِنْ تَوَلَّيْتُمْ اَنْ
تُفْسِدُوا فِي الْاَرْضِ وَ تَقَطَّعُوا
اَرْحَامَكُمْ ﴿٢٢﴾ (پ 26 محمد 22)

۽ احسان جتائڻ واري جي باري ۾ هيءَ آيت سڳوري ڏني:

ترجمو ڪنزالايمان: اي ايمان وارو

پنهنجا صداق (خيرات) ضايع نه ڪريو ٿورو ڄاڻائي ۽ تڪليف ڏئي.

يَا أَيُّهَا الَّذِينَ آمَنُوا لَا تَبْطُلُوا
صَدَقَاتِكُمْ بِالْمَنِّ وَالْأَذَىٰ

(پ 3 محمد 246)

۽ شراب جي متعلق هي فرمانِ باري تعاليٰ مليو:

ترجمو ڪنزالايمان: اي ايمان وارو

شراب ۽ جوا ۽ بت ۽ تير ناپاڪ ٿي آهن شيطاني ڪم انهن کان بچندا رهو من توهان ڪامياب ٿيو.

يَا أَيُّهَا الَّذِينَ آمَنُوا إِنَّمَا الْخَمْرُ وَ
الْمَيْسِرُ وَالْأَنْصَابُ وَالْأَزْلَامُ رِجْسٌ
مِّنْ عَمَلِ الشَّيْطَانِ فَاجْتَنِبُوهُ
لَعَلَّكُمْ تَفْلِحُونَ ﴿٩٠﴾ (پ 7 مائده 90)

(المعجم الكبير، الحديث 11170، ج 11، ص 82)

ياد رکو ته شراب جي عادي مان مراد هي ناهي ته جيڪو هميشه شراب پيئندو رهي، بلڪ مراد اها آهي ته جڏهن هن کي شراب هٿ اچي ته پيءَ وني ۽ الله عَزَّوَجَلَّ جي خوف کان شراب

(بحر الدموع، ص 167)

پيئڻ کان باز نه اچي.

توبه ڪري وٺو:

پيارا اسلامي ڀائرو! توبه جو دروازو بند ٿيڻ کان پهرين پهرين پنهنجي مهربان رب عَزَّوَجَلَّ جي ناراضگي کان بچڻ جي لاءِ شراب نوشي کان توبه ڪري وٺو. افسوس آهي ان شخص تي، جنهن پنهنجي رب عَزَّوَجَلَّ جي نافرمانِي ڪئي ۽ ان جو نڪاڻو دوزخ ٿيو. جيستائين جسم ۾ روح موجود آهي، توبه ۾ جلدي ڪريو، ڇاڪاڻ ته موت يقيني آهي ۽ مٿي تي بيٺو آهي. توبه ۾ جلدي ڪريو، ان کان پهرين جو توبه جو در بند ٿي وڃي.

توبه جو در:

حُسنِ اخلاق جي پيڪر، محبوبِ ربِّ اڪبر صَلَّى اللهُ تَعَالَى عَلَيْهِ وَآلِهِ وَسَلَّمَ جو فرمان عالي شان آهي ته اللهُ عَزَّوَجَلَّ توبه جي لاءِ مغرب (اولهه پاسي) ۾ هڪ دروازو ٺاهيو آهي، جنهن جي ويڪر ستر سالن جي راهه آهي. اهو ان وقت تائين بند نه ٿيندو، جيستائين جو سج الهندي طرف کان ظاهر نه ٿئي.

(سنن ترمذي، حديث، الحديث 18116، ج 6، ص 316)

ڪرل توبه رب کي رحمت هه بڙي
قبر ميں ورنه سزا هوڳ ڪڙي

شرابيءَ وٺي ٿي ويو:

دعوتِ اسلامي جي اشاعتي اداري مڪتبه المدينه جي شايع ٿيل 1432 صفحن تي مشتمل ڪتاب ”فيضانِ سنت“ جلد پهريون،

صفحي 105 تي آهي: حضرت سيّدنا بشر حافي عَلَيْهِ رَحْمَةُ اللَّهِ الْكَافِي توبهه کان پهرين تمام وڏا شرابيءَ هئا. پاڻ رَحْمَةُ اللَّهِ تَعَالَى عَلَيْهِ هڪ پيري شراب جي نشي ۾ مست ڪيڏانهن وڃي رهيا هئا ته رستي ۾ هڪ ڪاغذ تي نظر پئي، جنهن تي بِسْمِ اللَّهِ الرَّحْمَنِ الرَّحِيمِ لکيل هو. پاڻ رَحْمَةُ اللَّهِ تَعَالَى عَلَيْهِ تعظيمًا ڪئي ورتو ۽ عطر خريد ڪري مُعَطَّر ڪيو. پوءِ ان کي هڪ مٿانهين جڳهه تي ادب سان رکي ڇڏيو.

ساڳي رات هڪ بزرگ رَحْمَةُ اللَّهِ تَعَالَى عَلَيْهِ خواب ۾ ٻڌو ته ڪو چئي رهيو آهي: ”وڃ! بشر کي چئي ڇڏ ته تو منهنجي نالي کي مُعَطَّر ڪيو، ان جي تعظيم ڪئي ۽ ان کي مٿانهين جاءِ تي رکيو، اسان به توکي پاڪ ڪنداسين.“ ان بزرگ رَحْمَةُ اللَّهِ تَعَالَى عَلَيْهِ دل ۾ سوچيو ته بشر ته شرابيءَ آهي. شايد مون کي خواب ۾ غلط فهمي ٿي آهي. اهڙي طرح انهن وضو ڪيو، نفل پڙهيا ۽ پوءِ سمهي پيا. ٻئي ۽ ٽئين پيري به اهو ئي خواب ڏٺو ۽ هي به ٻڌو: ”اسان جو هي نياپو بشر ڏانهن ئي آهي. وڃ! ان کي اسان جو نياپو پهچائي ڇڏ.“ اهڙي طرح هو بزرگ رَحْمَةُ اللَّهِ تَعَالَى عَلَيْهِ حضرت بشر رَحْمَةُ اللَّهِ تَعَالَى عَلَيْهِ جي ڳولا ۾ نڪري پيو. کيس خبر پئي ته هو شراب جي محفل ۾ آهي ته اُتي پهتو ۽ بشر کي سڏ ڪيو. ماڻهن ٻڌايو ته هو ته نشي ۾ مست آهي. انهن چيو: ”ان کي وڃي ڪري ڪنهن طرح ٻڌايو ته هڪ ماڻهو توهان لاءِ ڪو پيغام ڪڍي آيو آهي ۽ هو ٻاهر بيٺو آهي.“ ڪنهن وڃي اندر خبر ڏني. حضرت سيّدنا بشر حافي عَلَيْهِ رَحْمَةُ اللَّهِ الْكَافِي جن فرمايو: ”ان کان پڇو ته

هو ڪنهن جو پيغام ڪٿي آيو آهي؟“ معلوم ڪرڻ تي هو بزرگ
 رَحْمَةُ اللهِ تَعَالَى عَلَيْهِ فرمائڻ لڳا: ”اللهُ عَزَّوَجَلَّ جو پيغام ڪٿي آيو آهيان.“
 جڏهن پاڻ رَحْمَةُ اللهِ تَعَالَى عَلَيْهِ کي اها ڳالهه ٻڌائي وئي ته ڏاڍا خوش ٿيا ۽
 هڪدم اڳهاڙي پيرين ٻاهر تشریف ڪڍي آيا. پيغامِ حق ٻڌي
 ڪري سڄي دل سان توبه ڪئي ۽ اُن اعليٰ مرتبي تي وڃي
 پهتا جو حق جي مشاهدي جي غلبي جي شدت کان پيرن اڳهاڙا
 رهڻ لڳا. انهيءَ ڪري پاڻ رَحْمَةُ اللهِ تَعَالَى عَلَيْهِ حافي (يعني اڳهاڙن پيرن وارا)
 جي لقب سان مشهور ٿي ويا. (تذڪرة الاولياء، ص 68) اللهُ عَزَّوَجَلَّ جي انهن
 تي رحمت هجي ۽ انهن جي صدقي اسان جي بي حساب بخشش ٿئي.

صَلُّوا عَلَيَّ الْحَبِيبِ! صَلَّى اللهُ تَعَالَى عَلَيَّ مُحَمَّدٍ

باادب بانصيب، بي ادب بي نصيب:

منا منا اسلامي ڀائرو! اللهُ عَزَّوَجَلَّ جي نالي لکيل ڪاغذ جي
 ٽڪڙي جي ادب ڪرڻ سان هڪ سخت گنهگار ۽ شرابيءَ اللهُ
 جو ولي ٿي ويو ته جن جي دلين ۾ ربُّ الانام عَزَّوَجَلَّ جو نالو
 نقش آهي ۽ جن جا قلب اللهُ جي ذڪر سان معمور آهن، انهن
 پاڪ هستين جي ادب جي سبب اسين گنهگار اللهُ عَزَّوَجَلَّ جي
 فضل ۽ ڪرم مان ڇو نه حصيدار ٿينداسين؟ ٻيو جيڪي
 سمورن اولياءَ ۽ انبياءَ جا به آقا آهن يعني سيّدُ الانبياءَ، احمدِ
 مُجتبيٰ، محمدِ مصطفى صَلَّي اللهُ تَعَالَى عَلَيْهِ وَآلِهِ وَسَلَّمَ، انهن جو ادب اسان جي
 ربُّ عَزَّوَجَلَّ کي ڪيتري قدر محبوب (يعني پيارو) هوندو. يقيناً
 ڪنهن شان واري جي نالي جو ادب، اجر ۽ ثواب جو باعث آهي.

حضرت سيّدنا بشر حافي عليه رَحْمَةُ اللهِ الْكَافِي جن الله ربُّ العزت عَزَّوَجَلَّ جي نالي جو ادب ڪيو ته عظمت ملي ته اڄ اسان جيڪڏهن شهنشاهه عالي نسب، سلطانِ عرب، محبوبِ رب صَلَّى اللهُ تَعَالَى عَلَيْهِ وَآلِهِ وَسَلَّمَ جي پاڪ نالي جو ادب ڪريون، جتي ٻُڌون ته چمي ڪري اکين سان لڳايون ته ڇو نه عزت ماڻينداسين؟ حضرت سيّدنا بشر حافي عليه رَحْمَةُ اللهِ الْكَافِي جن جتي اللهُ عَزَّوَجَلَّ جو نالو ڏنو، اُتي عطر لڳايو ته پاڪ ٿي ويا. اسان به جتي ذڪرِ رسالت مآب صَلَّى اللهُ تَعَالَى عَلَيْهِ وَآلِهِ وَسَلَّمَ هجي، اُتي عرقِ گلاب چڙڪيون ته ڇو نه پاڪ ٿينداسين؟

ڪيا مِهڪَٽَ ۾ ۾ مِهڪَٽَ ۾ ۾
 ٻُو پَ ۾ ۾ چلَٽَ ۾ ۾ ۾
 عاصيُو! تَم لُو دامن اُن ڪا
 وه نِهِيں ۾ ۾ ۾ ۾ ۾ ۾
 (عدائق بخشش شريف)

شرابيءَ جي بخشش ٿي وئي:

شيخ طريقت، امير اهل سنت، بانيءَ دعوتِ اسلامي حضرت علامه مولانا ابو بلال محمد الياس عطار قادري دامت برڪاتهم العاليه جن ”فيضانِ سنت“ جلد اول صفحي 95 ۾ هڪ واقعو اهڙو به نقل فرمايو آهي، جنهن ۾ شرابيءَ جي مغفرت جو ذڪر آهي. جيئن پاڻ نقل فرمائين ٿا ته هڪ نيك شخص پنهنجي پيءُ کي نشي ڪرڻ جي سبب پاڻ وٽ گهرائي سزا ڏني. واپسيءَ ۾ هو پاڻيءَ ۾ ٻُڏي مري ويو. جڏهن ان کي دفن ڪري چڪا ته ان رات انهيءَ نيك شخص خواب ڏٺو ته ان جو مرحوم پيءُ جنت ۾

گهمي رهيو آهي. هن پڇيو: ”تون ته شرابيءَ هئين ۽ نشي جي حالت ۾ ئي تنهنجي موت ٿيو، پوءِ توکي جنت ڪيئن نصيب ٿي؟“

هو چوڻ لڳو: توکان مار کائڻ کان پوءِ جڏهن آئون واپس موٽيس ته رستي ۾ هڪ ڪاغذ ڏٺو، جنهن تي بِسْمِ اللّٰهِ الرَّحْمٰنِ الرَّحِیْمِ لکيل هو. مون اهو کنيو ۽ ڳڙڪائي ڇڏيو. پوءِ پاڻيءَ ۾ ڪري پيس ۽ ساهه نڪري ويو. جڏهن قبر ۾ پهتس ته مَنڪَرِ نَڪير جي سوالن تي مون عرض ڪيو: توهان مون کان سوال پڇي رهيا آهيو، جڏهن ته منهنجي پياري پروردگار عَزَّوَجَلَّ جو پاڪ نالو منهنجي پيٽ ۾ موجود آهي. ايتري ۾ غيب مان آواز آيو: **صَدَقَ عَبْدِي قَدْ غَفَرْتُ لَهُ**. يعني: منهنجو ٻانهو سچ ٿو چوي. بيشڪ مون انهيءَ کي بخشي ڇڏيو. (نزهة المجالس، ج اول، ص 41) **اللّٰهُ عَزَّوَجَلَّ** جي انهن تي رحمت هجي ۽ انهن جي صدقي اسان جي بي حساب بخشش ٿئي.

صَلُّوْا عَلَی الْحَبِیْبِ! صَلَّی اللّٰهُ تَعَالٰی عَلٰی مُحَمَّدٍ

منا منا اسلامي ڀائرو! جيڪڏهن ڪو اعمال نامي جي سياهي جي ڪري **اللّٰهُ عَزَّوَجَلَّ** جي رحمت کان ايتري قدر پري ٿي وڃي جو ان کي سڄي زندگي توبه جو موقعو نه ملي ته ان جي انجام تي سواءِ افسوس جي ڪجهه نٿو ڪري سگهجي. جيئن ته،

خونناڪ قبرون:

دعوتِ اسلامي جي اشاعتي اداري مکتبه المدینه جي شايع

ٽيل 32 صفحن تي مشتمل رسالي ”ڪفن چورن جا انڪشافات“ صفحي 5 کان 8 تي شيخِ طريقت، اميرِ اهل سنت، بانيءَ دعوتِ اسلامي حضرت علامه مولانا ابو بلال محمد الياس عطار قادري دامت برڪاتهم العالیه فرمائن ٿا ته هڪ دفعي خليفي عبدالملڪ وٽ هڪ شخص گهٻرائيندو حاضر ٿيو ۽ چوڻ لڳو: ”عاليجاه! آئون بيحد گنهگار آهيان ۽ معلوم ڪرڻ چاهيان ٿو ته منهنجي لاءِ معافي به آهي يا نه؟“ خليفي چيو: ”چا تنهنجو گناه زمين ۽ آسمانن کان به وڏو آهي؟“ هن چيو: ”وڏو آهي.“ خليفي پڇا ڪئي: ”چا تنهنجو گناه لوح ۽ قلم کان به وڏو آهي؟“ جواب ڏنائين: ”وڏو آهي.“ پڇيائين: ”چا تنهنجو گناه عرش ۽ ڪرسي کان به وڏو آهي؟“ چيائين: ”وڏو آهي.“ خليفي چيو: ”پاءُ! يقيناً تنهنجو گناه الله عَزَّوَجَلَّ جي رحمت کان به وڏو نٿو ٿي سگهي.“ اهو ٻڌي انهيءَ جي سيني ۾ رُڪيل طوفان اکين جي ذريعي وهي آيو ۽ هو زور زور سان روئڻ لڳو. خليفي چيو: ”آخر مون کي خبر ته پوي ته تنهنجو گناه چا آهي؟“ انهيءَ تي هن چيو: ”حضور! مون کي توهان کي ٻڌائيندي بيحد شرمندگي ٿي رهي آهي، پوءِ به عرض ڪريان ٿو، شايد منهنجي توبه جي ڪا صورت نڪري اچي.“ اهو چئي هن پنهنجو عبرتناڪ داستان ٻڌائڻ شروع ڪيو. چوڻ لڳو: ”عالي جاه! آئون هڪ ڪفن چور آهيان. اڄ رات مون پنجن قبرن مان عبرت حاصل ڪئي ۽ توبه طرف آماده ٿيس.“

باه جون كليون نوڪيل هيون. غيبي آواز ٻڌايو: ”هي غيبت
ڪندو، چغلي هڻندو ۽ ماڻهن کي پاڻ ۾ وڙهائيندو هو.“

نم بستر گھر ۾ ٻي ره جاين گے
تجھ کو فرش خاک پر دفنائين گے

باه جي گھيري ۾:

چوٿين قبر کوٽي ته منهنجي نظرن جي سامهون هڪ بيحد
هوش اڏائيندڙ منظر هو. مردو باه ۾ اُلت پلت ٿي رهيو هو ۽
فرشتا انهيءَ کي باه جي گرز (يعني باه جي هٿوڙن) سان ماري
رهيا هئا. مون تي هڪدم دهشت طاري ٿي وئي ۽ آئون وٺي
پڳس. پر منهنجن ڪنن ۾ هڪ غيبي آواز گونجي رهي هو:
”هي بدنصيب نماز ۽ رمضان جي روزن ۾ سُستي ڪندو هو.“

جوانيءَ ۾ توبه جو انعام:

پنجين قبر جڏهن کوٽي ته ان جي حالت گذريل چئني قبرن
کان بلڪل مختلف هئي. قبر حدنگاه تائين ڪشادي ۽ ويڪري
هئي. اندر هڪ تخت تي هڪ خوبصورت نوجوان ويٺو هو.
غيبي آواز ٻڌايو: ”هن جواني ۾ توبه ڪري ورتي هئي ۽
نماز روزي جو سختيءَ سان پابند هو.“ (تذڪرة الواعظين، ص 612 کان 615)

جو مسلمان بنده نيڪو ڪار ٿي
رب ڪے محبوب ڪا عاشق زار ٿي
قبر بھي اس کي جنت ڪا گلزار ٿي
باغ فردوس ڪا بھي وه حقدار ٿي

شرابيءَ جي هدايت جو سبب:

دعوتِ اسلامي جي اشاعتي اداري مڪتبه المدينه جي شايع ٿيل 413 صفحن تي مشتمل ڪتاب ”عِيُونُ الْحِڪَايَات“ (مترجم) حصو پهريون صفحي 164 تي آهي: حضرت سيّدنا يوسف بن حسن رَحْمَةُ اللهِ تَعَالَى عَلَيْهِ فرمائن ٿا ته هڪ دفعي آئون حضرت سيّدنا ذوالنون مصري عَلَيْهِ رَحْمَةُ اللهِ الْقَوِي سان گڏ هڪ تلاءَ جي ڪناري موجود هيس. اوچتو اسان جي نظر هڪ تمام وڏي وچون تي پئي، جيڪو تلاءَ جي ڪناري تي ويٺو هو. ايتري ۾ هڪ وڏو ڏيڏر تلاءَ مان نڪتو ۽ هو انهيءَ وچون جي ويجهو ڪناري تي اچي ويو. وچون ان ڏيڏر تي سوار ٿيو ۽ ڏيڏر ان کي وٺي ٽرندو تلاءَ جي ٻي ڪناري ڏانهن وڌڻ لڳو. اهو منظر ڏسي حضرت سيّدنا ذوالنون مصري عَلَيْهِ رَحْمَةُ اللهِ الْقَوِي جن مون کي فرمايو: ”هلو! اسان به تلاءَ جي ٻي ڪناري هلون ٿا. انهيءَ پاسي ضرور ڪو عجيب ۽ غريب واقعو پيش اچڻ وارو آهي.“

اهڙي طرح اسان به تلاءَ جي ٻي ڪناري پهتاسين. ڪناري تي پهچي ڏيڏر وچونءَ کي لاتو ته هو تيزيءَ سان هڪ طرف هلڻ لڳو. اسان به هن جي پويان پويان هلڻ لڳاسين. ٿورو پري وڃي ڪري اسان هڪ عجيب ۽ غريب خوفناڪ منظر ڏٺو. هڪ نوجوان نشي جي حالت ۾ بيهوش پيو آهي ۽ هڪ ازدهو (ارڙ نانگ) ان نوجوان ڏانهن وڌي رهيو آهي. ان ازدهي نوجوان جي سيني تي چڙهي جيئن ئي ان کي ڏنگڻ چاهيو، وچونءَ ان تي

حملو ڪيو ۽ اُن کي اهڙو زهريلو ڏنگ هنيو جو اهو ازدهو
تڙپڻ لڳو ۽ انهيءَ نوجوان جي جسم کان پري هڻي ويو. پوءِ
تڙپي تڙپي مري ويو. جڏهن نانگ مري ويو ته وڃون واپس تلاءُ
ڏانهن موٽي ويو. اُتي ڏيڏر پهرين ئي موجود هو. انهيءَ تي
سوار ٿي ڪري وڃون ٻيهر ٻي ڪناري ڏانهن هليو ويو.

فانوس بن ڪر جس کي حفاظت ڪرے
وه شمع ڪيا بڻجھے جسے روشن خدا ڪرے

اسان انهيءَ نوجوان وٽ آياسين. هو اڃا تائين نشي جي
حالت ۾ بيهوش پيو هو. حضرت سيڏنا ذوالنون مصري عليه رَحْمَةُ اللهِ
القوى جن انهيءَ شخص کي لوڏيو ته هن اڪيون ڪوليون. پاڻ رَحْمَةُ اللهِ
تَعَالَى عَلَيْهِ فرمايو: ”اي نوجوان! ڏس تنهنجي پاڪ پروردگار عَزَّوَجَلَّ
ڪهڙي طرح تنهنجي جان بچائي آهي. هي جيڪو مثل نانگ
تون ڏسي رهيو آهين، هي توکي مارڻ آيو هو، پر الله عَزَّوَجَلَّ
تنهنجي حفاظت هن طرح ڪئي جو تلاءُ جي ٻئي ڪناري کان
هڪ وڃون اچي انهيءَ ازدهي کي ماري ڇڏيو ۽ اهڙي طرح
تون محفوظ رهين.“ پوءِ پاڻ رَحْمَةُ اللهِ تَعَالَى عَلَيْهِ انهيءَ نوجوان کي
سمورو واقعو ٻڌايو ۽ هي بيت پڙهڻ لڳا:

يَا	غَافِلًا	وَالْجَلِيلُ	يَحْرُسُهُ	مِنْ
كُلِّ	سُوِّ	يَدُوْرُ	فِي	الظُّلْمِ
كَيْفَ	تَنَامُ	الْعِيُونُ	عَنْ	مَلِكِ
يَأْتِيكَ	مِنْهُ	فَوَائِدُ	النِّعَمِ	

اسان جو پریشان آهيون؟

شيخ طريقت، امير اهل سنت، بانيءِ دعوت اسلامي حضرت علامہ مولانا ابو بلال محمد الياس عطار قادري دامت برکاتہم العالیہ و ذیک فرمائن ٿا ته منا منا اسلامي ڀائرو! اَلْحَمْدُ لِلّٰهِ عَزَّوَجَلَّ اسان مسلمان آهيون ۽ مسلمان جو هر ڪم الله عَزَّوَجَلَّ ۽ ان جي حبيب صَلَّى اللهُ تَعَالَى عَلَيْهِ وَآلِهِ وَسَلَّمَ جي خوشنودي لاءِ هئڻ گهرجي. پر افسوس! اڄ اسان جي اڪثريت نيڪي جي رستي کان پري ٿيندي پئي وڃي. شايد ان جي ڪري اسان طرح طرح جي پریشانين جا شڪار آهيون. ڪو بيمار آهي ته ڪو قرضدار، ڪو گهريلو ناچاقين جو شڪار آهي ته ڪو تنگ دست ۽ بيروزگار، ڪو اولاد جو طلبگار آهي ته ڪو نافرمان اولاد جي ڪري بيزار. مطلب ته هر هڪ ڪنهن نه ڪنهن مصيبت ۾ گرفتار آهي. الله عَزَّوَجَلَّ قرآن پاڪ ۾ ارشاد فرمائي ٿو:

ترجمو ڪنز اليمان: ۽ توهان کي جيڪا به مصيبت پهتي اهو ان جو سبب آهي جيڪو توهان جي هٿن ڪمايو ۽ اهو گهڻو ڪجهه ته معاف فرمائيندو آهي.

وَمَا أَصَابَكُمْ مِّنْ مُّصِيبَةٍ فِيمَا كَسَبَتْ أَيْدِيكُمْ وَ يَعْفُوا عَنْ كَثِيرٍ ﴿٣٠﴾

(پ 25 الشوري 30)

منا منا اسلامي ڀائرو! يقيناً دنيا ۽ آخرت جي هر پریشاني جو حل الله عَزَّوَجَلَّ ۽ اُن جي حبيب صَلَّى اللهُ تَعَالَى عَلَيْهِ وَآلِهِ وَسَلَّمَ جي فرمانبرداري ۾ آهي. منقول آهي: ”مَنْ كَانَ لِلَّهِ كَانَ اللَّهُ لَهُ“ يعني جيڪو شخص الله عَزَّوَجَلَّ جو فرمانبردار بڻجي وڃي ٿو ته الله عَزَّوَجَلَّ اُن جو ڪارساز ۽ مددگار بڻجي وڃي ٿو.

(تفسير روح البيان، سورة لقمان، تحت الآية: 4، ج 7، ص 64)

نماز جون برڪتون:

مسلمانن جي لاءِ پهريون فرض نماز آهي، پر افسوس ته اڄ اسان جون مسجدون ويران آهن. يقيناً نماز دين جو ٿنڀ آهي، نماز الله تعاليٰ جي خوشنودي جو سبب آهي، نماز سان رحمت نازل ٿئي ٿي، نماز سان گناهه معاف ٿين ٿا، نماز بيمارين کان بچائي ٿي، نماز دعائن جي قبوليت جو سبب آهي، نماز سان روزي ۾ برڪت ٿئي ٿي، نماز اونداهي قبر جو چراغ آهي، نماز قبر جي عذاب کان بچائي ٿي، نماز جنت جي ڪنجي آهي، نماز پل صراط جي لاءِ آساني آهي، نماز دوزخ جي عذاب کان بچائي ٿي، نماز مني مني آقا صَلَّى اللهُ تَعَالَى عَلَيْهِ وَآلِهِ وَسَلَّمَ جي اکين جو نار آهي، نماز کي تاجدار رسالت صَلَّى اللهُ تَعَالَى عَلَيْهِ وَآلِهِ وَسَلَّمَ جي شفاعت نصيب ٿيندي ۽ نماز جي لاءِ سڀ کان وڏي نعمت اها آهي ته انهيءَ کي قيامت جي ڏينهن الله تعاليٰ جو ديدار نصيب ٿيندو.

بي نمازي جو خوفناڪ انجام:

بي نمازي کان الله تعاليٰ ناراض ٿئي ٿو. جيڪو ڄاڻي واڻي هڪ نماز ڇڏي ٿو، ان جو نالو دوزخ جي دروازي تي لکيو ويندو آهي. نماز ۾ سستي ڪندڙ کي قبر ائين دٻائيندي آهي جو ان جون پاسراتيون ٿئي ٿئي هڪٻئي ۾ ملي وينديون. ان جي قبر ۾ باهه پڙڪائي ويندي ۽ ان تي هڪ گنجو نانگ مقرر ڪيو ويندو. ٻيو قيامت جي ڏينهن ان جو حساب سختيءَ

سان ورتو ويندو.

منا منا اسلامي ڀائرو! جيڪڏهن توهان واقعي نماز، روزي ۽ ٻين عبادتن جي پابندي سان گڏوگڏ شراب ۽ ٻين برائين کان بچڻ چاهيو ٿا ته انهيءَ لاءِ قرآن ۽ سنت جي عالمگير غير سياسي تحريڪ دعوتِ اسلامي جي سنتن پريي مدني ماحول سان وابسته ٿي وڃو. دعوتِ اسلامي جي مدني ماحول جي برڪت سان ڪيترن ئي گنهگارن کي توبه جي توفيق ملي. جيئن ته،

شرابيءَ مَبْلَغ ڪيئن بڻيو؟

باب المدينة (ڪراچي) جي علائقي ڪارادر جي رهائشي اسلامي ڀاءُ جو ڪجهه هن طرح بيان آهي: اسان جي علائقي ۾ هڪ انتهائي بدڪردار شخص رهندو هو. هو پنهنجي حرڪتن جي ڪري تمام گهڻو بدنام هو. ماڻهو ان کي گهڻو سمجهائيندا هئا، پر ان تي ذري برابر به اثر نه ٿيندو هو. ٻين برائين سان گڏوگڏ ڏينهن رات شراب جي نشي ۾ مست رهندو هو. هن جا ڏينهن ۽ رات گناهن جي سمنڊ ۾ غوطا لڳائيندي گذري رهيا هئا ته هڪ ڏينهن ڪنهن اسلامي ڀاءُ ان کي دعوتِ اسلامي جي هفتيوار سنتن پريي اجتماع ۾ شرڪت جي دعوت ڏني. ان جي خوش نصيبي ته هو اجتماع ۾ شريڪ ٿي ويو.

جيئن ئي اجتماع ۾ شيخِ طريقت، اميرِ اهل سنت، حضرت

علامه مولانا ابو بلال محمد الياس عطار قادري رضوي دامت برڪاتهمُ

الغالبه جو سنتن ڀرپور بيان شروع ٿيو، اهو شوق سان ٻڌڻ لڳو. جڏهن رقت انگيز بيان جو تاثير ڪنن جي رستي هُن جي دل ۾ لٿو ته اُتان کان ندامت جا چشما ڦٽي نڪتا، جيڪي اکين جي رستي لڙڪن جي صورت ۾ وهڻ لڳا. خوفِ خدا جي ڪري انهيءَ تي ايتري رقت طاري ٿي جو بيان جي ختم ٿيڻ کان پوءِ به هو گهڻي دير تائين مٿو جهڪائي زار و زار روئيندو رهيو.

پوءِ انهيءَ شيخِ طريقت، اميرِ اهلِ سنتِ دامت بَرَڪاتُهُمُ الغالبه جي هٿ تي بيعت ٿي ڪري حضورِ غوثِ پاڪ عَلَيْهِ رَحْمَةُ اللهِ الْاَكْرَمِ جي غلاميءَ جو پتو پنهنجي ڳچيءَ ۾ وڌو. هن پنهنجي گذريل گناهن کان توبه ڪري شراب کي هميشه لاءِ ڇڏي ڏيڻ جو ارادو ڪري ورتو. اوچتو شراب ڇڏڻ جي ڪري هن جي طبيعت شديد خراب ٿي وئي. ڪنهن انهيءَ کي مشورو ڏنو ته شراب هڪدم نٿي ڇڏي سگهجي، تنهن ڪري في الحال ٿوري گهڻي پيئندو ڪر، ٿورو سکون ملي ويندو، پوءِ گهٽ ڪندي ڪندي ڇڏي ڏجان. پر هن شراب پيئڻ کان صاف جواب ڏئي ڇڏيو ۽ تڪليفون برداشت ڪري شراب کان چوٽڪارو حاصل ڪري ورتو. پنج ئي نمازون مسجد ۾ جماعت سان گڏ پڙهڻ جي پنهنجي عادت بڻائي ڇڏي ۽ چهري تي سنت مطابق ڏاڙهي شريف به سجائي ورتي. دعوتِ اسلامي جي سنتن ڀرپور مدني ماحول اُن جي زندگي بدلائي ڇڏي. سڄو ڏينهن سنت مطابق سفيد لباس پاتل نظر ايندو هو. هفتي ۾ هڪ ڏينهن علائقائي دورو برائي نيڪي

جي دعوت ۾ شريڪ ٿيندو هو. دعوتِ اسلامي جو مدني ڪم ڪرڻ جي برڪت سان اُن کي اهڙي ملنساري نصيب ٿي جو جيڪو به هن سان ملندو هو، هن تي فدا ٿي ويندو هو.

هڪ ڏينهن اوچتو ان جي طبيعت خراب ٿي پئي. هن کي اسپتال ۾ داخل ڪرايو ويو. گهڻين اُٿين ۽ دستن جي ڪري بي حال ٿي پيو. اُن جي حالت ڏسي ڪري اهو ئي محسوس ٿيندو هو ته شايد هاڻي صحتياب نه ٿي سگهندو. شام جي وقت اوچتو وڏي آواز سان ڪلمو شريف **لَا إِلَهَ إِلَّا اللَّهُ مُحَمَّدٌ رَّسُولُ اللَّهِ** پڙهيو ۽ اُن جو روح جسم جي پنجري مان اڏامي ويو. جڏهن ان جي وفات جي خبر علائقي ۾ پهتي ته اُن سان محبت رکندڙ هر اسلامي پيءُ اُداس ۽ ڏکيل نظر اچي رهيو هو. انهيءَ دعوتِ اسلامي جي مُبَلِّغ جي جنازي ۾ تمام گهڻا اسلامي پيءُ شريڪ ٿيا. ان جي جنازي جي نماز ان جي پير ۽ مرشد، شيخ طريقت، امير اهل سنت، حضرت علامه مولانا ابو بلال محمد الياس عطار قادري رضوي دامت بَرَڪَاتُهُمُ الْعَالِيه جن پڙهائي. اسلامي پيءُ مريد جي جنازي تي مرشد جي آمد تي رشڪ وچان روئڻهارڪا ٿي ويا.

اللَّهُ عَزَّوَجَلَّ جي انهن تي رحمت هجي ۽ انهن جي صدقي اسان جي بي حساب بخشش ٿئي.

اٰمِيْنَ بِجَايَةِ النَّبِيِّ الْاَمِيْنَ صَلَّى اللهُ تَعَالَى عَلَيْهِ وَآلِهِ وَسَلَّمَ

صَلُّوْا عَلَيَّ الْحَبِيْبِ! صَلَّى اللهُ تَعَالَى عَلَيَّ مُحَمَّدٍ

یا رب! دلِ مسلم کو وہ زندہ تمنا دے
 جو قلب کو گرمادے، جو روح کو تڑپا دے
 پھر وادیِ فاراں کے ہر ذرے کو چمکادے
 پھر شوقِ تماشا دے، پھر ذوقِ تقاضا دے
 محرومِ تماشہ کو پھر دیدہ بینا دے
 دیکھا ہے جو کچھ میں نے، اوروں کو بھی دکھلا دے
 بھٹکے ہوئے آہو کو پھر سوئے حرم لے چل
 اس شہر کے خوگر کو پھر وسعتِ صحرا دے
 پیدا دلِ ویراں میں پھر شورشِ محشر کر
 اس محملِ خالی کو پھر شاہدِ لیلا دے
 اس دور کی ظلمت میں ہر قلبِ پریشاں کو
 وہ داغِ محبت دے جو چاند کو شرما دے
 رفعت میں مقاصد کو ہمدوشِ ثریا کر
 خود داریِ ساحل دے، آزادیِ دریا دے
 بے لوثِ محبت ہو، بے باکِ صدقت ہو
 سینوں میں اجالا کر، دلِ صورتِ مینا دے
 احساسِ عنایت کر آثارِ مصیبت کا
 امروز کی شورش میں اندیشہ فردا دے
 میں بلبلِ نالا ہوں اک اجڑے گلستاں کا
 تاثیر کا سائل ہوں، محتاج کو داتا دے
 صَلَّوْا عَلَی الْحَبِیْبِ! صَلَّی اللہُ تَعَالٰی عَلٰی مُحَمَّدٍ

اَلْحَمْدُ لِلّٰهِ رَبِّ الْعَالَمِيْنَ وَالصَّلٰوةُ وَالسَّلَامُ عَلٰى سَيِّدِنَا مُحَمَّدٍ وَآلِهِٖ وَآلِهِٖ وَسَلَّمَ مِنَ الْيَوْمِ وَالْغَدِ بِاِذْنِ الرَّحْمٰنِ رَبِّنَا اَمَّا بَعْدُ فَسَبِّحْهُ بِمِائَةِ مَرَّةٍ

سُنَّتِ جُونِ بَهَارُون

اَلْحَمْدُ لِلّٰهِ عَزَّوَجَلَّ تَهْلِيحُ قُرْآنِ ۽ سُنَّتِ جِي عالمگير غير سياسي تحريڪ دعوتِ اسلامي جي، مهڪنڌرَ مَدَنِي ماحول ۾ بڪثرت سُنَتُون سڪيون ۽ سيڪاريون وينديون آهن. اوهان کي به پنهنجي پنهنجي شهر ۾ دعوتِ اسلامي جي سڀيڙي هفتيوار سُنَتُون پوري اجتماع ۾ سڄي رات گذارڻ جي مَدَنِي التجا آهي. عاشقانِ رسول جي **مَدَنِي قافلن** ۾ سُنَتُون جي تربيت جي لاءِ سفر ۽ روزانو **فڪر مريته** جي درس يعني **مَدَنِي انعامات** جو رسالو پوري ڪري هر مهيني پنهنجي شهر جي ذميدار کي جمع ڪرائڻ جو معمول بڻايو. **اِن شَاءَ اللّٰهُ** حديقان جي برڪت سان پابند سُنَتُون بڻجڻ، گناهن کان نفرت ڪرڻ ۽ **اِيهاڻي حفاظت** جو ذهن بڻجنڊو، هر اسلامي ڀاءُ پنهنجو مَدَنِي ذهن بڻائي ته **مُون کي پنهنجي ۽ سڄي دنيا جي ماڻهن جي اصلاح جي ڪوشش ڪرڻي آهي** **اِن شَاءَ اللّٰهُ** پنهنجي اصلاح جي ڪوشش جي لاءِ **مَدَنِي انعامات** تي عمل ۽ سڄي دنيا جي ماڻهن جي اصلاح جي ڪوشش جي لاءِ **مَدَنِي قافلن** ۾ سفر ڪرڻو آهي. **اِن شَاءَ اللّٰهُ**

- مختلفه المدينه : فيضان مدينه اندي ٽائون حيدرآباد 022 _ 2620122
- مختلفه المدينه : فيضان مدينه بيجار روڊ سکر 071 _ 5619195
- مختلفه المدينه : فيضان مدينه العطار ٽائون ميرپورخاص 023 _ 3514672
- مختلفه المدينه : جعفر بازار نواب شاھ 024 _ 4362145
- مختلفه المدينه : فيضان مدينه عطار آباد (مختلفه آباد) 072 _ 2710635
- مختلفه المدينه : فيضان مدينه مارڪيٽ روڊ دادو 025 _ 4611541
- مختلفه المدينه : رابع شاهنگ سينٽر فاروق نگر لاڙڪاڻو 074 _ 4054191
- مختلفه المدينه : نوز خضر حيات مسجد ٺٽو شريف

مكتبة المدينه
جون
مختلف
شاخون

عالمي مَدَنِي مرڪز فيضان مدينه محلہ سوڌاگراڻ پراڻي سبزي منڊي

باب المدينه ڪراچي فون نمبر : 021- 34921389- 90- 91